

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
TIESĪBU ZINĀTNES NODAĻA

PATERNITĀTES NOTEIKŠANA UN APSTRĪDĒŠANA

MAĢISTRA DARBS

Autors: **Salvis Lazdiņš**

Studenta apliecības Nr.: sl13035

Darba vadītāja: Dr.iur. Inese Lībiņa - Egnere

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Maģistra darba tēma ir „Paternitātes noteikšana un apstrīdēšana”. Paternitātes jautājums mūsdienās kļūst aktuāls arvien lielākam personu lokam. Katram bērnam ir tiesības zināt savus vecākus un prasīt tiesisku noteiktību attiecībā uz viņa personas identitāti. Likumdošana paternitātes jomā arvien tiek pilnveidota un meklēti jauni risinājumi. Maģistra darba mērķis ir izpētīt pastāvošo likumdošanu un judikatūru paternitātes noteikšanā un apstrīdēšanā, apzināt pastāvošās problēmas un izvērtēt likumu grozījumu ietekmi uz jomas sakārtošanu. No vienas puses īpaši pēdējos trijos gados šajā jomā ir paveikts daudz, piemēram, paternitātes atzīšana ir kļuvusi iespējama uz trīspusēja iesnieguma pamata; personai, kas sevi uzskata par bērna bioloģisko tēvu, ir tiesības apstrīdēt paternitāti u.c. No otras puses diskutabli ir jautājumi par likumā noteiktajiem termiņiem attiecībā uz paternitātes apstrīdēšanu; par Bāriņtiesu un Dzimtsarakstu nodaļu līdzdalību paternitātes noteikšanā un apstrīdēšanā.

Atslēgvārdi: izcelšanās, paternitāte, prezumpcija, atzīšana, noteikšana, apstrīdēšana.

ANNOTATION

Master's thesis title is: „Determination and contestation of Paternity”. The question of paternity is going to be more actual for an increasing number of people nowadays. Every child has the right to know his or her parents and require the legal certainty according to his or her identity. The legislation in the field of paternity continues improving and the new solutions are being searched. The aim of Master thesis is to investigate the existing legislation and case-law in the determination and contestation of paternity, to identify existing problems and to evaluate the effect of amendments to the law. On the one hand, during the last three years a lot of work is done in this area, for example, recognition of paternity has become possible on the basis of a tripartite application; a person who claims to be the child's biological father has the right to contest paternity, etc. On the other hand, discussible are the questions about the statutory time limits for contesting paternity; about the involvement of Orphan's Courts and the Civil Registry Divisions in paternity determination and contestation.

Keywords: parentage, paternity, presumption, determination, contestation.

SATURS

IEVADS	5
1. PATERNITĀTES JĒDZIENS UN NOTEIKŠANA	7
1.1. Paternitātes pieņēmums jeb prezumpcija	8
1.2. Paternitātes brīvprātīga atzīšana	19
1.3. Paternitātes fakta konstatēšana tiesas ceļā.....	29
2. PATERNITĀTES APSTRĪDĒŠANA.....	43
2.1. Paternitātes pieņēmuma apstrīdēšana	44
2.2. Paternitātes atzīšanas apstrīdēšana	54
KOPSAVILKUMS.....	66
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI.....	69
PIELIKUMI.....	73

IEVADS

Viena no valsts pamatpazīmēm ir iedzīvotāji. Bērni veido lielu iedzīvotāju daļu, tāpēc īpaša uzmanība būtu jāpievērš bērnu tiesību aspektiem. Bērna labklājība, bērna un vecāku pozitīvas attiecības, kā arī tiesības augt un attīstīties iespējami gādīgas un atbalstošas ģimenes vidē – tie ir pamatprincipi, kuri ir nostiprināti 1989.gada 20.novembra Konvencijā par bērna tiesībām, kā arī Bērnu tiesību aizsardzības likumā, piemēram, 3.pantā, kurā noteikts bērna tiesību vienlīdzības princips, un 6.pantā, kurā ir nostiprināts bērna tiesību aizsardzības princips.¹ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 24.panta pirmā daļa nosaka, ka atbilstoši Civillikuma noteikumiem, vecāku pienākums ir rūpēties par bērnu un viņa mantu un pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās. Šī likuma 24.panta trešā daļa nosaka, ka vecāki ir bērna dabiskie aizbildņi, tā likumiskie pārstāvji.² Līdz ar to vecāku pienākums ir aizstāvēt bērna tiesības un ar likumu aizsargātās intereses.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka bērnam ir tiesības uz to, lai bez nevajadzīgas kavēšanās tiktu nodrošināta tiesiskā noteiktība attiecībā uz viņa personas identitāti. Lai to nodrošinātu, ir būtiski, ka bērnu par savu ir atzinuši abi viņa vecāki. Mūsdienu sabiedrībā arvien biežāk rodas nepieciešamība noteikt paternitāti. Paternitātes noteikšana ir svarīga vairākos aspektos. Pirmkārt, psiholoģiskais aspekts – bērnam apzināties, kas ir viņa vecāki un otrādi. Otrkārt, paternitātes noteikšana ir svarīga civiltiesisko attiecību aspektā – uzliekot atbildību par bērna uzturēšanu, rūpes par viņa mantu, viņa tiesību aizstāvēšanu, mantojuma tiesību iegūšanu u.c. Nereti tieši atbildības neuzņemšanās par bērna uzturēšanu vai uzturēšanas prasības iesniegšana rosina paternitātes noteikšanas vai apstrīdēšanas procesu.

Maģistra darba tēma „Paternitātes noteikšana un apstrīdēšana” ir izvēlēta tādēļ, ka tā mūsdienās kļūst aktuāla arvien lielākam personu lokam. Kā liecina Centrālās statistikas pārvaldes dati, ja 1990.gadā laulībā piedzima 83,1% no dzimušajiem, tad 2000.gadā tie bija 59,6%, bet 2013.gadā – vairs tikai 55,4%. Kopš 1980.gada, kad laulībā piedzima 87,5% bērnu, laulībā dzimušo īpatsvars ar katru gadu ir samazinājies. 2013.gadā Latvijā piedzima 20,6 tūkstoši jaundzimušo (dzīvi dzimušie), no kuriem 9,2 tūkstoši jeb 44,6% jaundzimušo dzimuši ārpus laulības. Lielākā daļa pirmo bērnu dzimuši ārpus laulības – 2013.gadā tie bija 53,0%.³

¹ Juridiskais pētījums par vīrieša un sievietes neregistrētu partnerattiecību tiesisko regulējumu Eiropā un Latvijā. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/nozares-politika/petijumi> [aplūkots 2014.gada 21.novembrī]

² Bērnu tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2014.gada 2.novembrī]

³ Pērn 53% pirmo bērnu dzimuši ārpus laulības. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/notikumi/pern-53-pirmo-bernu-dzimusi-arpus-laulibas-40972.html> [aplūkots 2015.gada 5.janvārī]

No minētā secināms, ka gandrīz pusei no jaundzimušajiem faktiski jākārto jautājums par paternitāti, jo paternitātes pieņēmums darbojas tikai attiecībā uz laulātajiem.

Par tēmas aktualitāti liecina arī tas, ka likumdošana paternitātes jomā tiek pilnveidota un tiek rasti arvien jauni risinājumi šo jautājumu sakārtošanā, veicot grozījumus gan Civillikumā, gan Civilprocesa likumā.

Ir autori, kas uzsver, ka paternitāte mūsdienu pasaulē ir arvien neviennozīmīgāks termins. Proti, runājot par paternitāti, var izdalīt dažādus paternitātes aspektus. Kā viens būtu juridiskā paternitāte, proti, tās ir tiesiskās attiecības starp tēvu un bērnu. Otrs ir ģenētiskā jeb bioloģiskā paternitāte, kas nozīmē, ka bērns ir bioloģiski cēlies no konkrēta vīrieša. Trešais paternitātes aspekts ir sociālā paternitāte, kas raksturojama kā tāda, kad vīrietis pilda visas tēva funkcijas neatkarīgi no tā vai viņš ir vai nav bērna bioloģiskais vai juridiskais tēvs.⁴

Maģistra darba mērķis ir **izpētīt pastāvošo likumdošanu un judikatūru paternitātes noteikšanā un apstrīdēšanā, apzināt pastāvošās problēmas un izvērtēt likumu grozījumu ietekmi uz jomas sakārtošanu.**

Mērķa sasniegšanai tiek izvirzīti šādi darba uzdevumi:

- Noskaidrot termina „paternitāte” nozīmi un būtību;
- Izpētīt un analizēt paternitātes noteikšanas veidus un problēmas Latvijā;
- Izpētīt un analizēt paternitātes apstrīdēšanas iespējas un veidus;
- Noskaidrot tiesiskā regulējuma un praksē pastāvošās problēmas paternitātes noteikšanā un apstrīdēšanā;
- Apskatīt Eiropas Savienības valstu paternitātes noteikšanas un apstrīdēšanas tiesisko regulējumu;
- Sniegt priekšlikumus problēmsituāciju iespējamiem risinājumiem.

Lai sasniegtu maģistra darbā izvirzīto mērķi un uzdevumus, tiks izmantotas šādas pētniecības metodes: interpretācijas metode, vēsturiskā metode, teleoloģiskā metode, salīdzināšanas metode, analīze.

Maģistra darba izstrādē tiks izmantoti normatīvie akti, juridiskā literatūra, publikācijas, statistikas dati, tiesu prakse.

Maģistra darba struktūra balstīsies uz darbam izvirzītā mērķa sasniegšanu un būs sadalīta divās nodaļās ar apakšnodaļām. Pirmajā nodaļā tiks apskatīts paternitātes jēdziens un tās noteikšanas veidi. Paternitātes apstrīdēšanas veidi tiks aplūkoti darba otrajā nodaļā. Kopsavilkumā tiks aprakstītas gūtās atziņas un izdarīti secinājumi.

---

⁴ Pedersen H.V.G., Lund-Andersen I. Family Law in Denmark. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2011, p.82

1. PATERNITĀTES JĒDZIENS UN NOTEIKŠANA

Paternitāte (latīniski – paternitas) juridisko terminu vārdnīcā tiek skaidrota kā tēva tiesiskās attiecības ar bērnu, kas nodibinātas uz likuma vai tiesas sprieduma pamata.⁵ Civiltiesību terminu skaidrojošajā vārdnīcā bez jau iepriekš citētā skaidrojuma minēts, ka paternitāte ir bērna izcelšanās no tēva.⁶ Latviešu valodas vārdnīcā paternitāte definēta kā tēva juridisko, morālo, arī bioloģisko attiecību kopums ar savu bērnu.⁷ No šiem skaidrojumiem izriet, ka paternitāte nozīmē bērna un bērna tēva bioloģisko, sociālo un tiesisko attiecību atzīšanu. Šo tiesību atzīšana nodrošina bērna tiesības saņemt no sava tēva materiālo, psiholoģisko atbalstu, audzināšanu un citas tiesības, ko nosaka likumdošana.

Bērnam ir tiesības zināt savu izcelšanos no mātes (maternitāti) un no tēva (paternitāti), kas ietverts ANO Konvencijā par bērnu tiesībām 7.panta pirmajā daļā, proti, ka „bērnu reģistrē tūlīt pēc dzimšanas, un viņam kopš piedzimšanas brīža ir tiesības uz vārdu un pilsonības iegūšanu, kā arī, ciktāl tas iespējams, tiesības zināt savus vecākus un tiesības būt viņu aizgādībā”.⁸ Tātad, atbilstoši starptautisko tiesību normām un arī nacionālajiem likumiem, bērnam ir tiesības zināt savus vecākus un tiesības būt viņu aizgādībā. Tas ir būtiski tādēļ, ka līdz brīdim, kad tiek noteikta paternitāte, bērnam ir liegtas dažādas tiesības vai to pilnvērtīga izmantošana, piemēram, nosakot bērna pilsonību, mantiskās tiesības u.c.

Paternitāti var atzīt labprātīgi, un to var noteikt arī tiesas ceļā. Abos gadījumos bērna intereses ir primāras. Arī saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmo daļu tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras.⁹

Saskaņā ar Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 24. un 25.pantu pienākums paziņot par bērna piedzimšanu ir bērna tēvam vai mātei. Ja nevienam no vecākiem to nav iespējams izdarīt, vecākiem ir tiesības pilnvarot citu personu paziņot par bērna piedzimšanu. Par bērna piedzimšanu ir jāpaziņo dzimtsarakstu iestādei viena mēneša laikā pēc dzimšanas fakta.¹⁰

Ja bērna vecāki nav laulībā, tad kārtība ir citāda, proti, tad dzimtsarakstu nodaļā ir jāierodas abiem vecākiem, jo ir jāatzīst bērna paternitāte un jāraksta kopīgs paternitātes atzīšanas iesniegums. Tāpat ir jāsniedz medicīnas apliecība un pase, uzrādot oriģinālu.

⁵ Autoru kolektīvs. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Birznieka SIA „Kamene”, 2002, 136.lpp.

⁶ Joksts O. Terminu skaidrojošā vārdnīca Civiltiesībās (ģimenes un mantojuma tiesības). Rīga: SIA “Drukātava”, 2012, 94.lpp.

⁷ Latviešu valodas vārdnīca. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/sv/> [aplūkots 2015.gada 5.martā]

⁸ Bērnu tiesību konvencija. Pieejams: <http://likumi.lv//ta/id/270592> [aplūkots 2014.gada 21.novembrī]

⁹ Cīrule S. Paternitāte - bērna izcelšanās noteikšana. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/243563-paternitate-berna-izcelsanas-noteiksana/> [aplūkots 2014.gada 21.novembrī]

¹⁰ Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=253442> [aplūkots 2014.gada 22.novembrī]

Savukārt, ja bērna māte ir laulībā, bet bērna mātes vīrs nav dzimušā bērna tēvs, paziņot par bērna piedzimšanu ir jāierodas bērna mātei, bērna mātes vīram un bioloģiskajam tēvam. Civillikuma 155.panta astotajā daļā noteikts, ka minētajām trīs personām personiski ir jāiesniedz kopīgs iesniegums dzimtsarakstu nodaļā, uz kura notariāli apliecināts iesniedzēju paraksta īstums.¹¹

Pastāv trīs paternitātes noteikšanas veidi:

1. paternitātes pieņēmums jeb prezumpcija,
2. paternitātes brīvprātīga atzīšana,
3. paternitātes fakta konstatēšana tiesas ceļā.

Katram paternitātes noteikšanas veidam ir sava specifika un tiesiskais regulējums.

Būtiski ir tas, ka šie paternitātes noteikšanas veidi nevar būt pielietoti vienlaicīgi, jo ir nepieciešams ievērot secīgumu. Proti, ja bērna bioloģiskais tēvs vēlas labprātīgi atzīt paternitāti situācijā, kad, pamatojoties uz paternitātes prezumpciju, par bērna tēvu ir atzīts bērna mātes vīrs, paternitātes noteikšanai ir nepieciešama paternitātes prezumpcijas apstrīdēšana tiesas ceļā, ievērojot likumā paredzēto kārtību un apstrīdēšanas termiņus.

Nodaļas turpinājumā tiks apskatīti katrs no paternitātes noteikšanas veidiem atsevišķi, apskatot pastāvošo regulējumu un problēmas vai nepilnības, kādas pastāv praksē.

1.1. Paternitātes pieņēmums jeb prezumpcija

Nosakot bērna izcelšanos, paternitātes pieņēmums ir prioritārs pār pārējiem paternitātes noteikšanas veidiem, jo Latvijā ir nostiprinātas reģistrētas attiecības starp vīrieti un sievieti jeb laulība. Tādējādi tiek pieņemts, ka laulībā dzimuša bērna vecāki ir laulātie, kaut gan praksē tas ne vienmēr atbilst patiesībai.

Lai varētu veikt ierakstu par bērna tēvu uz paternitātes pieņēmuma pamata un noteiktu bērna izcelšanos, sākotnēji jānosaka, kas ir bērna māte, jeb jānosaka maternitāte. Maternitāte ir mātes tiesiskā, radnieciskā attiecība ar bērnu, kas saistīta ar bērna bioloģisko izcelšanos no šīs personas.¹²

---

¹¹ Platāce L. Bērna dzimšanas fakta reģistrācija. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/259084-berna-dzimšanas-fakta-registracija/> [aplūkots 2014.gada 22.novembrī]

¹² Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 69.lpp.

Vienīgā Civillikuma norma, kas nosaka, kas ir atzīstama par bērna māti ir Civillikuma 146.panta pirmā daļa, kas nosaka, ka „par bērna māti atzīstama sieviete, kas bērnu dzemdējusi”.¹³

Senajā Romā bija pazīstams princips „mater est quam gestation demonstrat” (grūtniecība parāda māti), kas atspoguļoja mātes un bērna bioloģisko saikni. Nosakot bērna izcelšanos no mātes aktuāls ir arī vēl viens romiešu tiesību paustais princips, ka „māte vienmēr ir zināma” (mater semper certa est).¹⁴

Saprotams, kāpēc likumdevējs nav iekļāvis papildus normas likumā, kas regulētu šo jautājumu, jo principā praksē, ja sieviete bērnu dzemdējusi medicīnas iestādē, nav problēmu noteikt bērna māti. Kā apstiprinājums maternitātei ir ārstniecības iestādes vai ārstniecības personas izsniegta medicīnas apliecība, ka tieši konkrētā persona ir bērna māte, uz kā pamata izdarāms ieraksts bērna dzimšanas reģistrā.

Citāds ir gadījums, ja bērns nav dzemdēts šādā iestādē un bērna māte nav identificējama. Šādā gadījumā būtu jāveic izmeklēšanas darbības, lai, pirmkārt, identificētu bērna māti un nepieciešamības gadījumā risinātu jautājumu par bērna paternitāti. Protams, praksē var būt arī situācija, kad ir pieļauta cilvēcīga kļūda un bērna dzimšanas reģistrā ir ierakstīta cita persona, kas patiesībā nav bērna bioloģiskā māte. Šādā gadījumā maternitātes ierakstu var apstrīdēt. Prasības par maternitātes noteikšanu un maternitātes fakta konstatēšanu tiek izskatītas Civilprocesa likuma 30.nodaļas kārtībā.

Ja bērna māte ir laulībā, tad dzimtsarakstu nodaļā tiek apstiprināts paternitātes pieņēmums – jau no romiešu tiesībām pazīstamā prezumpcija „Pater est, quem nuptiae demonstrant” (tēvs ir tas, kuru laulība uzrāda).¹⁵

Civillikuma 146.panta otrā daļa nosaka, ka par tēvu bērnam, kurš dzimis sievietei laulības laikā vai ne vēlāk kā 306. dienā pēc tam, kad laulība izbeigusies ar vīra nāvi, laulības šķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu, uzskatāms bērna mātes vīrs (paternitātes pieņēmums). Saskaņā ar šo paternitātes pieņēmumu, bērna dzimšanu var reģistrēt arī viens no vecākiem, bez otra klātbūtnes.

Rezumējot augstāk minēto, Latvijā par bērna tēvu tiek atzīts mātes vīrs, jo tiek pieņemts, ka bērna tēvs ir vīrietis, ar kuru māte ir precējusies. Paternitātes pieņēmums jeb prezumpcija darbojas gan Latvijā, gan citās Eiropas valstīs. Piemēram, Dānijā, kad precētai sievietei piedzimst bērns, viņas vīrs tiek uzskatīts par bērna tēvu. Ir trīs gadījumi, kad tēvs

¹³ Civillikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=90223> [aplūkots 2014.gada 2.novembrī]

¹⁴ Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/nozares-politika/petijumi> [aplūkots 2014.gada 23.novembrī]

¹⁵ Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 70.lpp.

netiks automātiski atzīts par bērna tēvu un paternitāte netiks reģistrēta: pirmkārt, kad bērna dzimšanas laikā puses ir šķirtas līdz ar ko šī atšķirtība nerada pārliecību par paternitāti, otrkārt, vīrs netiks uzskatīts par bērna tēvu gadījumā, ja māte desmit mēnešus pirms bērna dzimšanas ir bijusi precējusies ar kādu citu vīrieti. Šādos gadījumos vairāk tomēr tiek uzskatīts, ka iepriekšējais vīrs ir bērna tēvs. Treškārt, vīrs netiks reģistrēts kā bērna tēvs, ja abi laulātie vienojas aizpildīt attiecīgu paternitātes dokumentu.¹⁶ Čehijā, ja bērns ir dzimis laulībā vai 300 dienas pēc laulības šķiršanas, mātes vīrs tiek uzskatīts par bērna tēvu. Tas pats attiecas arī uz bērnu, kas dzimis neregistrētā laulībā vai arī ne vēlāk kā 300 dienas pēc tam kā laulība atzīta par neesošu. Ja esošais vīrs veiksmīgi noraida savu paternitāti, tad automātiski par bērna tēvu tiek prezumēts mātes bijušais vīrs.¹⁷ Polijā paternitātes prezumpcija darbojas, ja bērns dzimis 300 dienas pēc laulību šķiršanas vai anulēšanas. Tāpat kā Latvijā, ja sieviete šajā periodā noslēgusi jaunas laulības, tad par tēvu tiks prezumēts viņas jaunais vīrs.¹⁸ Arī Spānijas likumdošana nosaka, ka bērns, kas dzimis laulībā un pirms 300 dienām pēc laulību šķiršanas vai laulāto kopdzīves izbeigšanās de facto vai de jure, tiek prezumēts kā mātes vīra bērns.¹⁹

Iespējami diskutabls var šķist jautājums par to, cik pareizs un mūsdienu faktiskajai situācijai atbilstošs ir šāds paternitātes noteikšanas veids, ņemot vērā to, ka reģistrēta laulība vēl nenozīmē faktisku pāra kopdzīvi. Arī literatūrā lasāmas ģimenes lietu pētnieku pārdomas par to, ka „arvien vairāk bērnu dzimst neregistrētās attiecībās un tādējādi paternitāte būtu nosakāma zinātniski nevis balstoties uz paternitātes prezumpciju”²⁰. Tomēr, ņemot vērā bērna intereses, paternitātes prezumpcija ļauj juridiski identificēt bērna tēvu, kas īpaši svarīgi, piemēram, mātes nāves gadījumā dzemdību laikā.

Reģistrējot bērna dzimšanu, ierakstu par bērna tēvu uz paternitātes pieņēmuma pamata izdara neatkarīgi no tā, vai bērna māte un bērna mātes vīrs to vēlas vai ne. Šāda situācija rada problēmas praksē, jo dzīvē ir situācijas, kad laulību reģistrā kā vīrs norādīts vīrieti, ar kuru sieviete jau sen nedzīvo kopā. Sieviete jau ir izveidojušās jaunas attiecības, kuru laikā ir dzimis bērns. Šādā gadījumā uz paternitātes pieņēmuma pamata, kā bērna tēvs tiks reģistrēts bērna mātes vīrs, nevis bērna bioloģiskais tēvs. Augstāk minētajā situācijā dzimšanas reģistrā

¹⁶ Pedersen H.V.G., Lund-Andersen I. Family Law in Denmark. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2011, p.82.-83.

¹⁷ Hrušakova M., Westphalova L. Family Law in Czech Republic. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2011, p.105.

¹⁸ Kalus S., Habdas M. Family and Succession Law in Poland. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2012, p.105.

¹⁹ Dewar J., Parker S. Family. Law. Processes, Practices and Pressures. Proceedings of the Tenth World Conference of the International Society of Family Law. Hart Publishing, Offord and Portland, Oregon, 2003, p.144.

²⁰ Herring J. Family Law second edition. Essex: Pearson Education Limited, 2004, p.289

tiek izdarīts faktiskajai situācijai neatbilstošs ieraksts, ko iespējams labot tikai vērsoties ar prasības pieteikumu tiesā. Tādējādi paternitātes prezumpcija tiek atcelta tikai ar tiesas spriedumu.

No vienas puses, tā ir vieglprātīga attieksme pret reģistrā norādītajām ziņām gan no bērna mātes puses, gan no vīrieša, kas joprojām ir reģistrēts kā bērna mātes vīrs, gan arī no bērna bioloģiskā tēva puses. No otras puses, šāda situācija var rasties arī tādēļ, ka laulības šķiršana likumā paredzētajā kārtībā prasa finansiālus līdzekļus un tas ir laikietilpīgs process. Tāpat būtu jāmin arī personu zināšanu trūkums, kā rezultātā, nešķirot laulību, netiek paredzētas iespējamās konsekvences nākotnē. Var rasties situācija, kad uzturlīdzekļi bērnam tiek prasīti no vīrieša, kuram faktiski ar bērna izcelšanos nav nekāda sakara.

Problemātiskais aspekts rodas tad, ja uz bērnu tiek attiecināta paternitātes prezumpcija. Mātes vīram tiesību normas paredz uzturdošanas pienākumu bērnam, neskatoties uz to, ka mātes vīrs nav bērna tēvs. Ja laulātie savas attiecības ir izbeiguši, neatkarīgi no tā, vai tās juridiski ir vai nav šķirtas, bet māte dzīvo faktiskās kopdzīves attiecībās ar bērna tēvu, tad mātes vīrs vairumā gadījumu faktiski tiek atbrīvots no bērna uzturlīdzekļu maksāšanas, lai arī pēc tiesību normām, likumdošana viņam ir uzlikusi šādu pienākumu. Taču bērna bioloģiskajam tēvam netiek paredzēts šāds pienākums, jo viņam nav likumīgas saiknes ar bērnu. Sarežģītāks ir jautājums par bērna uzturlīdzekļiem, ja bērns nav izcēlies no mātes vīra un bioloģiskais tēvs par bērnu labprātīgi rūpēties arī nevēlas. Bērnam nav noteikta izcelšanās no viņa bioloģiskā tēva un nav arī īstenojams nekāds piespiedu mehānisms, kas varētu likt personai maksāt bērnam uzturlīdzekļus. Šādos gadījumos, kad bērna tēvs nevēlas uzņemties rūpes par bērnu, kā arī tad, kad vecāki nespēj vienoties, risinājums meklējams tiesā. Taču, lai vērstos tiesā pret bērna tēvu par uzturlīdzekļu piedziņu, ir jābūt noteiktai bērna paternitātei – likumīgai bērna un tēva saiknei. Situācijā, kad likums par bērna tēvu atzīst mātes vīru, bioloģiskajam tēvam pret bērnu nav nekādu juridiski pamatotu saistību. Šajā ziņā rodas problēma – bioloģisko tēvu un bērnu pēc likuma nekas nesaista, un, ja vien bērna tēvam nepietiek drosmes labprātīgi uzņemties atbildību, tad māte par bērnu faktiski rūpējas viena.

Savukārt, lai varētu likumīgā ceļā prasīt no bērna bioloģiskā tēva uzturlīdzekļus, pirms tam nepieciešams apstrīdēt tiesā paternitātes prezumpciju, kā arī vērsties tiesā ar prasību par paternitātes noteikšanu. No iepriekšminētā secināms, ka vispirms nepieciešams anulēt ierakstu par mātes vīru kā bērna tēvu, tad nepieciešams bērnam noteikt paternitāti un tikai pēc tam iespējams likumīgā kārtā prasīt no bērna faktiskā tēva uzturlīdzekļus. Tādējādi faktiski mātes,

viņas vīra un bērna bioloģiskā tēva nenokārtoto attiecību dēļ nelabvēlīgi tiek ietekmētas bērna tiesības saņemt uzturlīdzekļus jau no dzimšanas brīža.²¹

Tāpat bērnam būs liegtas tiesības saņemt mantojumu no sava bioloģiskā tēva, jo juridiski kā tēvs reģistrā būs ierakstīts bērna mātes vīrs. Lai nodrošinātu iespēju saņemt mantojumu no sava bioloģiskā tēva, ir jāsakārto paternitātes jautājums, proti, jāapstrīd bērna izcelšanās no mātes vīra un jāceļ tiesā prasība par paternitātes fakta konstatēšanu. Tikai tad, kad būs nodibināta likumīga saikne starp bērnu un viņa bioloģisko tēvu, būs iespējams realizēt mantošanas tiesības.

Ja sieviete nevēlas, lai, pamatojoties uz kādu no Civillikuma 146.panta otrās daļas laulības izbeigšanās gadījumiem, uz bērnu attiektos paternitātes pieņēmums, līdz 2013.gada 1.janvāra grozījumiem Civillikumā pastāvēja tikai viens variants, proti, šķirt spēkā esošo laulību un stāties laulībā ar bērna bioloģisko tēvu. Tomēr var būt tādas situācijas, kad dažādu iemeslu dēļ bērna vecāki nevēlas reģistrēt laulību, tādēļ ne vienmēr ir realizējams šāds variants.

Mātes stāšanās jaunā laulībā ļauj par bērna tēvu atzīt mātes jauno vīru, gan tad, ja laulība šķirta vai atzīta par spēkā neesošu, gan arī tad, ja laulība izbeigusies ar vīra nāvi un no šiem notikumiem nav pagājušas 306 dienas, pirms bērns piedzimis. Šajā gadījumā varētu runāt par tiesību normu konkurenci, jo paternitātes prezumpcija varētu tikt attiecināta kā uz mātes bijušo vīru, tā arī uz jauno, tomēr konkrētajā situācijai jaunajai laulībai ir lielāks spēks. Jāatzīmē, ka tikai pozitīvi vērtējams tas, ka likumdevējs ir paredzējis iespēju, kā bez tiesas iesaistīšanas risināt bērna izcelšanās noteikšanas jautājumu. Tomēr ne vienmēr šādas iespējas realizācija ir mātes un bioloģiskā tēva interesēs.²²

Jāņem vērā, ja laulība tiek izbeigta ar tiesas spriedumu, tad 306 dienas skaita no sprieduma spēkā stāšanās dienas, bet ja laulība būs šķirta pie notāra, tad 306 dienas skaita no dienas, kad notārs taisījis laulības šķiršanas apliecību.²³

Līdz ar likuma grozījumiem, iespējams kļuva vēl viens variants. Tas ir tāds, ka bērna māte, bērna mātes vīrs vai bērna mātes bijušais vīrs un bērna bioloģiskais tēvs personiski iesniedz kopīgu iesniegumu dzimtsarakstu nodaļā vai dzimtsarakstu nodaļai adresētu iesniegumu, uz kura notariāli apliecināts iesniedzēju paraksta īstums. Trīspusējā iesniegumā tiek lūgts saskaņā ar Civillikuma 155.panta astoto daļu ierakstīt bērna dzimšanas reģistra ierakstā ziņas par tēvu, piešķirt bērnam vārdu un uzvārdu un par bērna tēvu dzimšanas reģistrā

---

²¹ Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/nozares-politika/petijumi> [aplūkots 2014.gada 23.novembrī]

²² Turpat

²³ Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 70.lpp.

ierakstīt bērna bioloģisko tēvu. Šajā iesniegumā bērna mātes vīram vai bijušajam vīram ir jāapliecina, ka minētais bērns nav viņa bioloģiskais bērns.

Bērna izcelšanos no tēva, kas ir laulībā vai ir bijis laulībā ar bērna māti, apstiprina ieraksts laulību reģistrā un dzimtsarakstu nodaļa citus pierādījumus nevērtē.

Praksē pastāv gadījumi, kad personas nepareizi interpretē trīspusējā iesnieguma mērķi un pielietojumu, kā arī nepareizi izprot Dzimtsarakstu nodaļas lomu veicot ierakstus dzimšanas reģistrā. Kā piemērs minams Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu nama 2014.gada 19.februāra spriedums lietā Nr.A420459413.

Lieta tika ierosināta pēc V.J. pieteikuma par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru bērna M.Š. dzimšanas reģistrā tiktu dzēsts ieraksts par bērna tēvu A.Š. un reģistrs tiktu papildināts ar jaunām ziņām, kā bērna tēvu ierakstot V.J., izdošanu.

Lietas faktiskie apstākļi bija tādi, ka pieteicējs V.J., bērna māte J.Š. un bērna mātes bijušais vīrs A.Š. 2013.gada 15.jūlijā iesniedza Daugavpils pilsētas domes dzimtsarakstu nodaļā kopīgu paternitātes atzīšanas iesniegumu, kurā lūdza bērna M.Š. dzimšanas reģistrā Nr.77 (sastādīts 2012.gada 10.februārī Daugavpils dzimtsarakstu nodaļā) anulēt ierakstu par bērna tēvu A.Š. un papildināt minēto reģistru ar jaunām ziņām, kā bērna tēvu ierakstot V.J.

Ar Daugavpils dzimtsarakstu nodaļas 2013.gada 24.jūlija lēmumu Nr.4.14/167 atteikts anulēt M.Š. dzimšanas reģistrā ierakstu par bērna tēvu A.Š. un atteikts papildināt reģistru ar jaunām ziņām, kā bērna tēvu ierakstot V.J., pamatojot ar turpmāk minēto.

Civillikuma 148.pants paredz, ka paternitātes pieņēmumu var apstrīdēt tiesā. Paternitātes pieņēmumu bērna mātes vīrs var apstrīdēt divu gadu laikā no dienas, kad viņš uzzināja, ka bērns nav cēlies no viņa. Tādas pašas tiesības apstrīdēt paternitātes pieņēmumu ir bērna mātei. Papildus Civillikuma 150.pants nosaka, ja tiesa apmierina prasību, ar kuru apstrīdēts paternitātes pieņēmums, ieraksts par tēvu dzimšanas reģistrā atzīstams par neesošu no tā izdarīšanas dienas. No minētā izriet, ka tikai tiesa dzimšanas reģistra ierakstu par bērna tēvu var atzīt par neesošu (anulēt). Secīgi Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 37.panta pirmās daļas 3.punkts nosaka, ka dzimšanas reģistra ierakstu papildina, ja anulēts ieraksts par personas tēvu vai māti.

2013.gada 1.janvārī stājās spēkā grozījumi Civillikumā, ar kuriem papildināts Civillikuma 155.pants ar astoto daļu šādā redakcijā: "Paternitāti var atzīt arī tad, ja bērna māte, bērna mātes vīrs vai bērna mātes bijušais vīrs un bērna bioloģiskais tēvs personiski iesniedz kopīgu iesniegumu dzimtsarakstu nodaļā vai dzimtsarakstu nodaļai adresētu iesniegumu, uz kura notariāli apliecināts iesniedzēju paraksta īstums".

Minētais regulējums neattiecas uz dzimšanas fakta reģistrāciju, kas notikusi pirms likuma grozījumu stāšanās spēkā. Tādējādi, ja bērna dzimšanas reģistrā, pamatojoties uz

paternitātes pieņemumu, ir ierakstīts bērna mātes esošais vai bijušais laulātais, paternitātes pieņemumu var apstrīdēt tikai tiesā augstāk minētajā kārtībā.

Brīvprātīgi atzīt paternitāti, tajā skaitā ar trīspusēju paternitātes atzīšanas iesniegumu, iespējams tikai tad, ja bērna izcelšanās no tēva nav konstatējama Civillikuma 146.pantā noteiktajā kārtībā.

Civiltāvokļa aktu reģistrācijas likuma 34.panta otrās daļas 3.punkts paredz iespēju ziņas par bērna tēvu ierakstīt, pamatojoties uz trīspusējo paternitātes atzīšanas iesniegumu. Minētais iesniegums ir dokuments, uz kura pamata dzimšanas reģistrā iekļauj ziņas par bērna tēvu vienlaikus ar dzimšanas fakta reģistrāciju.

Ievērojot minēto, Daugavpils dzimtsarakstu nodaļai bez attiecīga tiesas lēmuma nav tiesību anulēt ierakstu par bērna tēvu A.Š. un papildināt reģistru ar jaunām ziņām, kā bērna tēvu ierakstot V.J.

Nepiekrītot lēmumam, V.J. 2013.gada 2.septembrī iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kas pamatots ar turpmāk minētiem argumentiem.

Nav pamatots iestādes apgalvojums, ka atbilstoši Civillikuma 150.pantam tikai tiesa var atzīt par neesošu dzimšanas reģistra ierakstu par bērna tēvu.

Civillikuma 150.pants nosaka dzimšanas reģistrā izdarītā ieraksta par bērna tēvu statusu tajā gadījumā, ja tiesa apmierina prasību, ar kuru apstrīdēts paternitātes pieņemums, bet nesatur apgalvojumu, ka paternitātes pieņemumu var apstrīdēt vienīgi tiesā. Šāds imperatīvs raksturs nepiemīt arī Civillikuma 148.pantam.

Nav pamatots iestādes secinājums, ka Civillikuma 155.pants skatāms kopsakarā ar Civillikuma 146.pantu. Ja iestādes secinājums būtu pareizs, tad visos gadījumos, kad bērns ir piedzimis no cita vīrieša, sievietei esot laulībā vai ne vēlāk kā 306.dienā pēc tam, kad laulība izbeigusies ar vīra nāvi, laulības šķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu, iesniegt trīspusēju paternitātes atzīšanas iesniegumu nebūtu iespējams, jo paternitāte būtu nosakāma, pamatojoties uz paternitātes pieņemumu atbilstoši Civillikuma 146.panta otrajai daļai.

Ar grozījumiem Civillikumā tika grozīts ne tikai 155.pants, papildinot to ar astoto daļu, bet arī Civillikuma 146.pants, papildinot to ar piekto daļu šādā redakcijā: "Paternitātes pieņemums nav spēkā, ja paternitāte atzīta šā likuma 155.panta astotajā daļā noteiktajā kārtībā." Ar šiem grozījumiem likumdevējs faktiski novērsa situāciju, kāda būtu veidojusies, ja būtu patiess iepriekš minētais iestādes secinājums.

No minēto Civillikuma grozījumu likumprojekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojuma (anotācijas) izriet, ka likumdevēja griba ir bijusi norobežot tos gadījumus, kad par bērna paternitāti nav strīda un kad to ir iespējams noteikt ārpus tiesas, piemēram,

administratīvā kārtībā, iesniedzot trīspusēju paternitātes atzīšanas iesniegumu, no tiem gadījumiem, kad personu starpā pastāv strīds un tas ir risināms tiesas ceļā.

Likumdevējs nav veicis grozījumus Civillikuma 155.panta otrajā daļā un nav ierobežojis iesnieguma paternitātes atzīšanai iesniegšanu laikā, nosakot, ka trīspusēju paternitātes atzīšanas iesniegumu var iesniegt tikai reģistrējot bērna dzimšanu, bet ne vēlāk.

Līdz ar to nav pamatots iestādes apgalvojums par to, ka Civillikuma 155.panta astotās daļas regulējums nav attiecināms uz dzimšanas fakta reģistrāciju, kas notikusi pirms likuma grozījumu stāšanās spēkā. Tas ir tiešā pretrunā ar Civillikuma 155.panta otrajā daļā noteikto, ka iesniegumu paternitātes atzīšanai var iesniegt pēc tam, kad bērna dzimšana ir reģistrēta. Savukārt Civillikuma 146.panta piektā daļa noteic, ka paternitātes pieņemums nav spēkā, ja paternitāte atzīta Civillikuma 155.panta astotajā daļā noteiktajā kārtībā. Arī Civillikuma 146.panta piektajā daļā likumdevējs nav ietvēris jebkāda veida atrunas par šī regulējuma darbību laikā.

Pat ja paternitāti nav iespējams atzīt, iesniedzot trīspusēju paternitātes atzīšanas iesniegumu, tas nav pamats secinājuma izdarīšanai, ka iestāde nedrīkst veikt iesniegumā lūgtās darbības. Pieņemot ikvienu lēmumu, kas skar bērna intereses, iestādei ir pienākums izvērtēt, vai šis lēmums nebūs pretrunā ar bērna tiesiskajām interesēm. Paternitātes noteikšana neapšaubāmi ir nesaraujami saistīta ar bērna interesēm. Lēmumā iestāde nav vērtējusi to, kā tiks ietekmētas bērna intereses, un nav pamatojusi, kuras personas tiesības varētu tikt aizskartas, iestādei veicot iesniegumā lūgtās darbības. Līdz ar to Lēmumu nav tiesisks.

Ņemot vērā, ka bērns gandrīz no dzimšanas brīža dzīvo pieteicēja ģimenē, bērna mātes bijušajam vīram nepastāv interese vērsties tiesā ar pieteikumu paternitātes pieņemuma apstrīdēšanai, jo rūpes par bērnu ir pilnībā uzņēmis pieteicējs. Bez tam civilprasības iesniegšanai tiesā ir nepieciešami papildus izdevumi (valsts nodeva par prasības pieteikumu, izdevumi par prasības pieteikuma sagatavošanu), kas vēl jo vairāk mazina bērna mātes bijušā vīra vēlmi uzņemties iniciatīvu bērna pa tiesās paternitātes noteikšanā.

Arī bērna mātei nav ne laika, ne finanšu līdzekļu šādas prasības sagatavošanai tiesai. Līdz ar to iestāde, atsakoties veikt iesniegumā lūgtās darbības, ir nostādījusi pieteicēju situācijā, kad pieteicēja un bērna tiesiskās intereses ir tieši atkarīgas no citu personu brīvās gribas izpausmes. Pieteicējam tādējādi tiek liegtas tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi, kas ir pretrunā ar Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantu, un tiek apgrūtinātas tiesības rūpēties par savu meitu. Savukārt bērnam tiek liegtas ANO Konvencijā par bērna tiesībām 7.pantā noteiktās tiesības iegūt bioloģiskā un reizē arī faktiskā tēva uzvārdu un baudīt tiesības, ko nodrošina paternitātes atzīšana.

Paskaidrojumā tiesai Daugavpils dzimtsarakstu nodaļa ir lūgusi noraidīt pieteikumu, pamatojoties uz lēmumā minētajiem argumentiem. Papildus atbildētāja paskaidroja, ka pieteicējs nepareizi interpretē Civillikuma 155.panta astoto daļu, jo likumdevējs šo normu ir paredzējis piemērot tajā gadījumā, ja ieraksts dzimšanas reģistrā vēl nav veikts, t.i. bērna izcelšanās vēl nav noteikta atbilstoši Civillikuma 146.panta noteikumiem, tādējādi bērna mātei, bērna mātes vīram vai bērna mātes bijušajam vīram un bērna bioloģiskajam tēvam dodot iespēju brīvprātīgi atzīt paternitāti, iesniedzot kopīgu iesniegumu dzimtsarakstu nodaļā. Tātad, ja ieraksts par bērna tēvu reģistrā jau ir veikts, tas ir apstrīdams tikai tiesā vispārējā kārtībā. Dzimtsarakstu nodaļas kompetencē ir civilstāvokļa aktu reģistrācija. Dzimtsarakstu nodaļai nav deleģētas tiesības vai pienākums vērtēt, kā paternitātes atzīšana ietekmē bērna intereses. Tāpat normatīvajos aktos nav paredzēts Dzimtsarakstu nodaļai gūt pārliecību vai bērns dzīvo kopā ar abiem vecākiem, kuri norādīti reģistrā. Atbildētāja neuzskata, ka ar lēmumu ir ierobežotas bērna vai pieteicēja tiesiskās intereses, jo bērna mātei un bērna tēvam A.Š. ir visas tiesības vērsties tiesā Civilprocesa likuma 30.nodaļā noteiktajā kārtībā.

Tiesas sēdē pieteicējs uzturēja pieteikumu un papildus paskaidroja, ka iestāde ir pārkāpusi tiesību normu saprātīgas piemērošanas principu, jo kļūdaini interpretējusi Civillikuma 148.panta normu. Iestāde nepamatoti uzskatīja, ka tiek apstrīdēta paternitāte, jo, kad tika reģistrēta bērna dzimšana, nepastāvēja iespēja iesniegt kopīgu paternitātes atzīšanas iesniegumu. Līdz ar to iestāde uz to brīdi rīkojās tiesiski, bet, saņemot kopīgo paternitātes atzīšanas iesniegumu, iestādei vajadzēja izvērtēt to, vai tiek apstrīdēta paternitāte, vai jautājums ir par paternitātes precizēšanu.

Civillikuma grozījumu anotācijā nav norādīts, ka šis regulējums attiecināms tikai uz tām situācijām, kad tiek veikta bērna sākotnējā reģistrācija. Ņemot vērā to, ka likumdevējs nav atrunājis, ka iesniegumu paternitātes atzīšanai nevarētu iesniegt gadījumā, ja paternitāte tiek atzīta Civillikuma 150.panta astotās daļas kārtībā, uzskata, ka iestādes viedoklis par to, ka tā nevar labot dzimšanas reģistrā izdarīto ierakstu, ir tiesību normu nepareiza interpretācija. Iestāde minētās tiesību normas tulkojusi pārāk sašaurināti un nav ievērojusi samērīguma principu, demokrātiskās iekārtas principu. Uzskata, ka grozījumi Civillikumā vērsti uz to, lai ar trīspusējo iesniegumu dzimtsarakstu nodaļā varētu mainīt ierakstu par bērna tēvu jebkurā situācijā.

Tiesa atzina, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms.

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma anotācijā sadaļā "Tiesiskā regulējuma mērķis un būtība" noteikts, ka likumprojekts paredz iespēju, reģistrējot bērna dzimšanas faktu, atzīt paternitāti bērnam, ja vienlaicīgi to atzīst bērna māte, viņas vīrs vai bijušais vīrs un bērna bioloģiskais tēvs, lūdzot dzimšanas reģistrā par bērna tēvu ierakstīt nevis mātes vīru vai bijušo

vīru, bet bērna bioloģisko tēvu. No minētā tiesiskā regulējuma secināms, ka bērna māte, bērna mātes vīrs un bērna bioloģiskais tēvs, reģistrējot bērna dzimšanas faktu, var iesniegt kopīgu paternitātes atzīšanas iesniegumu.

Izskatāmajā gadījumā kopīgais paternitātes atzīšanas iesniegums ir iesniegts nevis reģistrējot bērna dzimšanu, bet gan pēc tam, kad bērna dzimšanas fakts ir reģistrēts un par bērna tēvu ir ierakstīts bērna mātes vīrs (paternitātes pieņēmums). Tādējādi pēc būtības ir iesniegts nevis kopīgs iesniegums paternitātes atzīšanai, bet gan iesniegums, ar kuru tiek apstrīdēts paternitātes pieņēmums.

Atbilstoši Civiltāvokļa aktu reģistrācijas likuma 37.panta pirmās daļas 3.punktam un otrajai daļai dzimšanas reģistra ierakstu papildina, ja anulēts ieraksts par personas tēvu, pamatojoties uz tiesas spriedumu.

Ministru kabineta 2013.gada 3.septembra noteikumu Nr.761 "Noteikumi par civilstāvokļa aktu reģistriem" 132.¹.punkts noteic, ka reģistra ierakstu papildina, pamatojoties uz tiesas spriedumu. Savukārt minēto noteikumu 133.³.punkts noteic, ka pamatojoties uz tiesas spriedumu, reģistra ierakstu papildina, ja tiesa apmierinājusi prasību, ar kuru apstrīdēts paternitātes pieņēmums (konstatēts, ka bērns nav cēlies no bērna mātes vīra), vai atzīto paternitāti atzinusi par neesošu.

No minētajām tiesību normām secināms, ja bērna dzimšanas reģistrā, pamatojoties uz paternitātes pieņēmumu, ir ierakstīts bērna mātes vīrs, paternitātes pieņēmumu var apstrīdēt tikai tiesā. Savukārt dzimtsarakstu nodaļa, kurā atrodas civilstāvokļa aktu reģistri, var papildināt reģistra ierakstu par bērna tēvu, pamatojoties uz tiesas spriedumu, ar kuru apstrīdēts paternitātes pieņēmums, proti, konstatēts, ka bērns nav cēlies no bērna mātes vīra.

Līdz ar to gadījumos, kad par bērna tēvu dzimšanas reģistrā ir ierakstīts bērna mātes vīrs (paternitātes pieņēmums), tad veikto ierakstu par bērna tēvu dzimšanas reģistrā var dzēst (anulēt) un dzimšanas reģistru papildināt ar jaunu informāciju, tikai pamatojoties uz tiesas spriedumu. Tādējādi, dzimtsarakstu nodaļai, neesot tiesas spriedumam, nav tiesību anulēt ierakstu par bērna tēvu (paternitātes pieņēmumu) un papildināt reģistru ar jaunām ziņām, kā bērna tēvu ierakstot bioloģisko tēvu.²⁴

No minētā sprieduma redzams, ka, ja ieraksts dzimšanas reģistrā par bērna tēvu jau vienreiz ir izdarīts, tad to var anulēt tikai tiesas ceļā un Dzimtsarakstu nodaļa šādos gadījumos nav tiesīga izvērtēt un izlemt par ierakstu anulēšanu vai izmaiņām.

---

²⁴ Administratīvā rajona tiesas Rēzeknes tiesu nama 2014.gada 19.februāra spriedums lietā Nr. A420459413. Pieejams: <http://www.l2d.lv/v.php?i=88742> [aplūkots 2015.gada 3.martā]

Laulība var izbeigties arī ar viena laulātā nāvi. Lai noteiktu bērna paternitāti, kas dzimis pēc laulības izbeigšanās ar vīra nāvi, arī tiek attiecināts paternitātes pieņēmums, ka bērns, kas dzimis 306 dienu laikā pēc mātes vīra nāves, ir mātes vīra bērns. Šādā gadījumā būs nepieciešams apstiprināt tēva miršanas faktu ar ierakstiem miršanas apliecībā un miršanas reģistrā. Ja nav iespējams konstatēt miršanas faktu, tad personu Civillikumā paredzētajā kārtībā var izsludināt par mirušu.

Likums nosaka, ka paternitātes prezumpcija ir attiecināma arī tad, ja bērns ir dzimis ne vēlāk kā 306 dienas pēc laulību atzīšanas par neesošu pamatojoties uz tiesas spriedumu.

Pētījumā Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai minēts, ka „praksē paternitātes prezumpcijas piemērošanai uz bērnu, kas dzimis 306 dienu laikā pēc laulības šķiršanas ir svarīga nozīme bērna interešu aizsardzībā. Tomēr par bērna interešu aizsardzību šajā gadījumā varētu runāt divos aspektos – pozitīvā un negatīvā. Pirmkārt, protams, jāatzīmē tie gadījumi, kad arī pēc laulības šķiršanas 306 dienu laikā dzimušā bērna bioloģiskais tēvs ne tikai pamatojoties uz Civillikumā ietvertu paternitātes prezumpciju, bet arī faktiski ir mātes vīrs. Šādā situācijā bērna intereses tiek aizsargātas, nosakot izcelšanos no tēva ar visām no tā izrietošajām tiesiskajām sekām. Pozitīvais aspekts šīs normas piemērošanā konstatējams tajā apstākļi, ka bērnam ir noteikta izcelšanās no tēva un tiek nodibinātas likumīgas bērna un tēva attiecības, pat tad, ja bērna māte un viņas vīrs ir šķīrušies. Otrkārt, protams, nevar nepieminēt arī tos gadījumus, kad paternitātes prezumpcijas piemērošana ir balstīta uz tiesību normas diktētiem priekšnosacījumiem attiecīgajā situācijā, lai arī bērna bioloģiskais tēvs nav mātes vīrs. Šis būtu uzskatāms par negatīvo paternitātes prezumpcijas piemērošanas gadījumu bērnam, kas dzimis 306 dienu laikā pēc laulības šķiršanas. Tomēr praksē šo situāciju, kad šāda paternitātes prezumpcijas piemērošana ir nepatiesa, atrisināt ir daudz vienkāršāk, nekā, piemēram, noteikt paternitāti ar tiesas spriedumu”.²⁵

Saskaņā ar Civillikuma 146.panta trešo daļu, bērns, kas piedzimis sievietei ne vēlāk kā 306.dienā pēc laulības izbeigšanas, ja sieviete jau ir stājusies jaunā laulībā, uzskatāms par dzimušu jaunajā laulībā. Šajā gadījumā bijušajam vīram vai viņa vecākiem ir tiesības apstrīdēt bērna izcelšanos, ievērojot Civillikuma 149.pantā paredzētos nosacījumus un termiņus. Attiecībā uz šo galvenokārt pastāv problēmas, kas saistītas ar paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanas termiņiem, taču šīs problēmsituācijas tiks apskatītas nodaļā par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu.

---

²⁵ Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/nozares-politika/petijumi> [aplūkots 2014.gada 23.novembrī]

1.2. Paternitātes brīvprātīga atzīšana

Nākamais paternitātes noteikšanas veids ir paternitātes brīvprātīga atzīšana. J.Vēbers Civillikuma komentāros Ģimenes tiesībās definē, ka „paternitātes brīvprātīga atzīšana ir īpašs ģimenes tiesisks akts, gribas izpaušme, darījums. Tā pamatojas uz bērna faktiskā tēva gribas izpaušmi”.²⁶ Brīvprātīga paternitātes atzīšana dod iespēju bērna faktiskajam jeb bioloģiskajam tēvam bez vēršanās tiesā atzīt sevi par bērna tēvu.

Ja paternitāte nebūs noteikta ar paternitātes pieņēmumu vai tiesa atzīs, ka bērns nav cēlies no viņa mātes vīra, bērna izcelšanās no tēva pamatosies uz paternitātes brīvprātīgu atzīšanu vai tās noteikšanu tiesas ceļā.

Civiltāvokļa aktu reģistrācijas likuma 34.panta ceturtā daļa nosaka, ka „ja bērna māte nav laulībā un līdz dzimšanas fakta reģistrācijai bērna paternitāte nav atzīta vai noteikta, dzimšanas reģistrā ieraksta ziņas tikai par viņa māti”. Mūsu valstī likumā nav noteikts, ka bērna mātei būtu pienākums noteikt savam bērnam paternitāti. Izņēmums, piemēram, ir Dānija, kur mātei ir pienākums darīt zināmu, kurš ir vai varētu būt bērna tēvs.²⁷

Ja bērna bioloģiskais tēvs vai kāds cits ar bērna māti saistīts vīrietis nav brīvprātīgi atzinis paternitāti un bērna māte nav sniegusi pieteikumu tiesā paternitātes noteikšanai, tad bērnam nav juridiski noteikts tēvs ar visām no tā izrietošajām sekām, piemēram, tiesībām uz uzturlīdzekļiem no tēva, mantojuma tiesībām no tēva un citām.

Eiropas Konvencijas par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā, 3.pants nosaka, ka jebkura bērna, kas nav dzimis laulībā, izcelšanās no tēva var tikt konstatēta vai noteikta ar labprātīgu atzīšanu vai ar tiesas nolēmumu.²⁸

Brīvprātīgai paternitātes atzīšanai ir prioritāra loma pār paternitātes noteikšanu ar tiesas spriedumu. Visvienkāršākais veids kā noteikt paternitāti bērnam, kura vecāki nav laulībā, bet dzīvo neregistrētā kopdzīvē, ir bērna tēva brīvprātīga paternitātes atzīšana. Tādā veidā vīrietis brīvprātīgi izveido tiesisku saikni ar bērnu, līdz ar to uzņemoties arī visus no tā izrietošos pienākumus.

Ja bērna dzimšanas reģistra dokumentos nav ieraksta par bērna tēvu, tad principā paternitātes brīvprātīgai atzīšanai likumā nav noteikts termiņš. Likums arī neparedz pirms paternitātes atzīšanas vīrieša pienākumu faktiski pierādīt, ka bērns bioloģiski ir izcēlies no viņa. Faktiskais pieņēmums balstās uz to, ka vīrietis, kurš atzīst bērna paternitāti, ir bērna

²⁶ Vēbers J. LR Civillikuma komentāri: Ģimenes tiesības. Mans Īpašums, 2000, 76.lpp.

²⁷ Pedersen H.V.G., Lund-Andersen I. Family Law in Denmark. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2011, p.97

²⁸ Par Eiropas Konvenciju par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=75359> [aplūkots: 2014.gada 21.novembrī]

bioloģiskais tēvs. Bērna tēvam ir tiesības brīvprātīgi atzīt paternitāti savam bērnam jebkurā laikā. Tāpat vīrietis var sevi atzīt kā tēvu arī vēl pirms bērna dzimšanas. Taču viens būtisks nosacījums ir tas, ka brīvprātīgi atzīta paternitāte nav atsaucama, to var tikai apstrīdēt, atbilstoši Civillikuma 156.pantam.

Civillikums gan nosaka, ka paternitātes atzīšanai nepieciešama bērna piekrišana, ja viņš sasniedzis divpadsmit gadu vecumu. Bērna piekrišana ir stingri personiska rakstura un to nevar atvietot ar bērna mātes piekrišanu, kas tiek prasīta pati par sevi. Ja bērns piekrišanu nedod, paternitātes brīvprātīga atzīšana nav iespējama, neskatoties uz to, ka tēvs un māte grib noteikt viņam paternitāti. Bērna vietā piekrišanu nevar dot arī bāriņtiesa.²⁹

Ieviešot šādu normu, likumdevējs ir uzskatījis, ka šajā vecumā bērns jau apzinās, vai vīrietis, kurš vēlas brīvprātīgi atzīt paternitāti, viņš uzskata par savu tēvu un vēlas, lai par tādu viņš tiktu atzīts. Diskutabls ir jautājums, cik šādās situācijās spriest un izvērtēt spējīgs ir divpadsmit gadus vecs bērns. Tomēr likumdevējs ir rīkojies atbilstoši starptautiskajām normām un principiem, jautājumā, kas vistiešākajā mērā skar bērnu un viņa ģimenes dzīvi, uzklusot paša bērna viedokli.

Piemēram, Bērnu tiesību konvencijas 12.panta pirmā daļa nosaka, ka „dalībvalstis nodrošina bērnam, kas spējīgs formulēt savus uzskatus, tiesības brīvi paust šos uzskatus visos jautājumos, kas skar bērnu, pie tam bērna uzskatiem tiek veltīta pienācīga uzmanība atbilstoši bērna vecumam un brieduma pakāpei.” Savukārt šīs konvencijas 12.panta otrā daļa nosaka, ka „Šai nolūkā bērnam tiek arī dota iespēja tikt uzklusītam jebkādas ar bērnu saistītas iztiesāšanas vai administratīvās izmeklēšanas gaitā vai nu tieši, vai ar pārstāvja vai attiecīga orgāna starpniecību nacionālās likumdošanas procesuālajās normās paredzētajā kārtībā.”³⁰

Konvencijas 12.panta nozīmīgums ir tas, ka tas ne tikai pieprasa, lai bērniem būtu nodrošinātas tiesības brīvi paust savus uzskatus, bet arī lai viņi tiktu uzklusīti un lai viņu uzskatiem būtu piešķirta pienācīga nozīme.³¹

Arī Eiropas Padomes Konvencijas par bērnu tiesību piemērošanu 3.pants nosaka, ka „Bērnam, kuru attiecīgās valsts likumi uzskata par tādu, kuram ir pietiekama izpratne, saistībā ar tiesas procesu, kas to skar, piešķir šādas tiesības, un tam ir tiesības tās pieprasīt:

- a) saņemt visu vajadzīgo informāciju;
- b) tikt uzklusītam un izteikt savu viedokli;

---

²⁹ Vēbers J. LR Civillikuma komentāri: Ģimenes tiesības. Mans Īpašums, 2000, 80.lpp.

³⁰ Bērnu tiesību konvencija. Pieejams: <http://likumi.lv//ta/id/270592> [aplūkots 2014.gada 21.novembrī]

³¹ Hodgina. R., Ņūvels P. Konvencijas par bērna tiesībām ieviešanas praksē rokasgrāmata. Ženēva: Apvienoto Nāciju Bērnu fonds, 2002, 160.lpp.

c) saņemt informāciju par iespējamām sekām, ja šim viedoklim pakļaujas, kā arī visu lēmumu iespējamās sekas.”³²

Paternitāti bērnam, kas nav dzimis laulībā, var atzīt neatkarīgi no tā, vai bērna tēvs vispār nesastāv laulībā vai arī sastāv laulībā ar citu sievieti. Gadījumā, ja bērna tēvs sastāv laulībā ar citu sievieti, tad sievas piekrišana, lai noteiktu paternitāti citai sievietei dzimušam bērnam nav vajadzīga. Jāmin, ka ar Civillikuma grozījumiem, kas stājās spēkā 2003.gada 1.jūnijā, Civillikumā kā 155.panta sestā daļa tika iestrādāta norma, ka bērna tēvs, kurš sastāv citā laulībā, pieteikumu paternitātes atzīšanai var iesniegt ar otra laulātā piekrišanu, taču ar 2004.gada 11.oktobra Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr.2004-02-0106 minētā norma tika atzīta par spēkā neesošu. Konkrētajā lietā pēc Valsts cilvēktiesību biroja pieteikuma tika skatīta Civillikuma 155.panta sestās daļas atbilstība Latvijas Republikas Satversmes 110.panta pirmajam teikumam un Eiropas Konvencijas par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā 4.pantam.

Minētajā pieteikumā Valsts Cilvēktiesību birojs norādīja, ka apstrīdētā norma ir pretrunā ar Satversmes 110.panta pirmajā teikumā noteikto, proti, to, ka valsts aizsargā un atbalsta laulību, ģimeni, vecāku un bērnu tiesības. Turklāt valsts pienākums aizsargāt bērnu tiesības ir precizēts Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmajā daļā, kas noteic, ka „tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras”. Nav pieļaujams aizsargāt vienu cilvēku tiesības, pārkāpjot citu cilvēku tiesības, jo īpaši, kā tas ir šajā gadījumā, ja tiek pretnostatītas pilngadīgas personas mantiskās tiesības un bērna tiesības. Pat tad, ja vīrietim laulībā ir bērni, šos laulībā dzimušos bērnus nevar aizsargāt vairāk kā tos bērnus, kuri nav dzimuši laulībā. Apstrīdētā norma paredz bērna tēva - kas vēlas paternitāti noteikt brīvprātīgi un sastāv citā laulībā - laulātajai tiesības jebkāda iemesla dēļ celt iebildumus pret labprātīgu paternitātes atzīšanu. Tādējādi tā ir pretrunā ar Konvencijas 4.pantu, kas paredz, ka iebildumus pret labprātīgu paternitātes atzīšanu var celt vienīgi tad, ja persona, kas vēlas atzīt vai ir atzinusi bērnu, nav bērna bioloģiskais tēvs. No Konvencijas 4.panta arī izriet, ka šis nosacījums attiecas gan uz iebildumiem, kas celti pirms paternitātes atzīšanas, gan arī uz iebildumiem, kas celti jau pēc paternitātes atzīšanas. Valsts Cilvēktiesību birojs šajā pieteikumā ir norādījis, ka apstrīdētā norma nesamērīgi aizskar bērna tiesības.³³

No šī pieteikuma secināms, ka jautājumos par paternitātes brīvprātīgu atzīšanu Valsts Cilvēktiesību birojs kā prioritāras un augstāk stāvošas uzsver tieši bērna tiesības un intereses salīdzinājumā ar citu iesaistīto personu interesēm.

³² Par Eiropas Padomes Konvenciju par bērnu tiesību piemērošanu. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=7164> [aplūkots 2015.gada 5.janvārī]

³³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2004.gada 11.oktobra spriedums lietā Nr.2004-02-0106. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=94831> [aplūkots 2015.gada 2.februārī]

Saeima atbildes rakstā uz augstāk minēto pieteikumu norādīja, ka apstrīdētā norma nav pretrunā ar Satversmes 110.panta pirmo teikumu un Konvencijas 4.pantu vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, Eiropas Padomes sniegtajā skaidrojumā par Konvencijas 4.pantu ir norādīts, ka šis pants saglabā iespēju pārsūdzēt vai apstrīdēt labprātīgu paternitātes atzīšanu, kad persona, kas vēlas atzīt vai ir atzinusi bērnu, nav bērna bioloģiskais tēvs. Likumdevējs, pieņemot apstrīdēto normu, ir pieļāvis iespēju, ka laulātajai ir vai varētu būt zināmi fakti par to, ka vīrietis nav vai nevar būt bērna bioloģiskais tēvs. Likumdevējs nav noteicis bērna mātei tiesības apgalvot, ka bērna tēvs ir tikai faktiskais bērna tēvs. Sava viedokļa pamatošanai Saeima izmanto arī argumentu, ka „praksē atrodami gadījumi, kad bērna māte pati par to, kurš ir bērna bioloģiskais tēvs, nemaz nav pārliecināta. Tāpēc var izveidoties situācija, kad kāds no vīriešiem varētu būt vēlāmāks viņai kā bērna tēvs nekā tas, kurš patiesībā ir bērna bioloģiskais tēvs. Pie tam vīrietim, kuram tiek apgalvots, ka viņš ir bērna tēvs, par šīm šaubām varbūt nekas nav zināms”. Izstrādājot šo normu, esot ņemts vērā, ka labprātīgai paternitātes atzīšanai arī citās valstīs, piemēram, Beļģijā un Francijā, likumā noteikti ierobežojumi. Turklāt Saeima norādīja, ka apstrīdētā norma esot gan bērna, gan ģimenes interesēs. Pieņemot šo normu, esot ievērots Satversmes 110.pantā noteiktais, ka valsts aizsargā un atbalsta laulību, ģimeni, vecāku un bērnu tiesības. Apstrīdētās normas mērķis ir paternitāti noteikt tiesas ceļā, ja rodas strīds par to, kurš ir bērna bioloģiskais tēvs.³⁴

No Saeimas atbildes raksta secināms, ka Saeimas viedoklis šajā jautājumā atšķiras no Valsts Cilvēktiesību biroja viedokļa. Proti, Saeima savā atbildē uzsver, ka māte var arī nezināt vai apzināti maldināt vīrieti, kurš sastāv citā laulībā, tādēļ paternitāte būtu nosakāma tiesas ceļā, tādējādi ierobežojot brīvprātīgu paternitātes atzīšanu.

Īpašu uzdevumu ministra bērnu un ģimenes lietās sekretariāts norādīja, ka apstrīdētā norma neierobežo bērna intereses, jo gadījumos, kad bērna tēvs sastāv citā laulībā, bērnam saglabājas tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar jebkuru no vecākiem (saskarsmes tiesība) un tiesības saņemt līdzekļus uzturam, jo šo bērna tiesību brīvprātīga nodrošināšana nav atkarīga no paternitātes noteikšanas.³⁵ No vienas puses varētu piekrist šim viedoklim, jo bērnam un bērna tēvam ir iespēja uzturēt kontaktus, sniegt materiālu un cita veida palīdzību, tomēr tas šajā gadījumā ir balstīts tikai uz brīvprātības principa. Taču tikpat labi šīs attiecības jebkurā brīdī var tikt pārtrauktas dažādu iemeslu dēļ, jo nav tiesiski sakārtotas. Tādējādi vīrietim nebūs nekāda pienākuma sniegt bērnam uzturlīdzekļus, un bērna

---

³⁴ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2004.gada 11.oktobra spriedums lietā Nr.2004-02-0106. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=94831> [aplūkots 2015.gada 2.februārī]

³⁵ Turpat

māte nevarēs neko pieprasīt arī no Uzturlīdzekļu garantiju fonda pretēji tam, ja vīrietis būtu juridiski atzīts par bērna tēvu.

Šajā lietā Satversmes tiesa savā spriedumā secināja, ka Civillikuma 155.panta sestajā daļā noteiktā otra laulātā piekrišana ir vērtējama kā "apstrīdēšana" Konvencijas 4.panta izpratnē. Tā kā Civillikums neparedz iemeslus, gadījumus vai apstākļus, kad 155.pantā minētās personas var nepiekrīst paternitātes brīvprātīgai atzīšanai, gan bērna māte, gan bērna tēva laulātā, gan pats bērns, ja tas sasniedz divpadsmit gadu vecumu, var nepiekrīst paternitātes atzīšanai jebkādu iemeslu dēļ. Tādējādi likuma norma dod iespēju radīt šķēršļus paternitātes brīvprātīgai atzīšanai (apstrīdēt paternitātes brīvprātīgu atzīšanu), ja apstrīdētājs uzskata, ka persona, kas vēlas atzīt bērnu, nav bērna bioloģiskais tēvs, kā arī citos gadījumos. Tā kā bērna intereses un tiesības ir prioritāras, tad ne vien tiesai un citām institūcijām savi lēmumi jāpieņem, pamatojoties uz to, kas ir bērna interesēs, bet arī likumdevējam jāievēro, lai pieņemtie vai grozītie normatīvie akti aizsargātu bērnu intereses iespējami labākajā veidā. Tātad līdz brīdim, kad tiek noteikta paternitāte, bērnam tiek liegtas dažādas tiesības un tas ir pretrunā ar viņa interesēm. Paternitātes noteikšana tiesas ceļā, kā liecina prakse, var ilgt vairākus mēnešus. Tātad, kaut arī bērna tēvs vēlas brīvprātīgi atzīt paternitāti, četrus mēnešus vai pat ilgāk bērnam dokumentos ir norādīta tikai māte. Turklāt var piekrist Valsts cilvēktiesību biroja norādei, ka apstrīdētā norma var mazināt tēva vēlmi labprātīgi atzīt paternitāti. Tādējādi var palielināties tādu bērnu skaits, kuriem nav noteikts tēvs. Un tas var liegt bērnam dažādas tiesības un būt pretrunā ar viņa interesēm. Tādējādi līdz brīdim, kad tiek noteikta paternitāte, bērna tiesības ir ierobežotas. Brīvprātīgas paternitātes atzīšanas veicināšana (attiecīgi - paternitātes atzīšanas apstrīdēšanas vai pārsūdzēšanas iespēju samazināšana) ir saskaņā ar bērna tiesībām un brīvībām un sekmē bērna interešu aizstāvību, jo uzlabo ārpuslaulībā dzimušo bērnu stāvokli un izlīdzina ārpuslaulībā dzimušo bērnu tiesisko statusu un to bērnu tiesisko statusu, kuri ir dzimuši laulībā. Aizliegums apstrīdēt paternitātes brīvprātīgu atzīšanu ir nepieciešams, lai aizstāvētu bērna tiesības. Tādējādi, nosakot aizliegumu apstrīdēt vai pārsūdzēt paternitātes brīvprātīgu atzīšanu, tiesības uz ģimenes dzīvi var tikt aizskartas. Savukārt šis aizskārums ir pieļaujams, ja atbilst Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8. panta otrajai daļai. Neprecētu māti kopā ar viņas bērnu ir jāuzskata par ģimeni tāpat kā pārējās ģimenes (*sk. ECT sprieduma lietā "Marckx v. Belgium" 31. §*), tādējādi valstij ir jāaizsargā ikviena ģimene. Tas, ka vīrietis ir ārpuslaulībā dzimuša bērna tēvs, protams, atsevišķos gadījumos var ietekmēt viņa uz laulību balstītās ģimenes materiālos apstākļus un arī ģimenes locekļu mantiskās tiesības. Tāpēc ir svarīgi, lai ģimenes locekļi uzzinātu par paternitātes atzīšanu. Taču to ir iespējams panākt ar bērnu tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, proti, nosakot, ka par paternitātes brīvprātīgu

atzīšanu ir jāinformē otrs laulātais. Tāpat ir svarīgi, lai noteiktam to ieinteresēto personu lokam, kuru tiesības varētu tikt aizskartas, būtu paredzētas tiesības apstrīdēt brīvprātīgo paternitātes atzīšanu, zinot, ka vīrietis nav bērna bioloģiskais tēvs. Ja vīrietim ir bērni arī laulībā, viņu aizsardzība nedrīkst atšķirties no ārīlāulībā dzimušu bērnu aizsardzības. Gan laulībā dzimušajiem bērniem, gan tiem, kuri nav dzimuši laulībā, ir vienādas tiesības zināt savu tēvu, saņemt no viņa gan finansiālu, gan cita veida atbalstu. Pretējā gadījumā bērni, kas nav dzimuši laulībā, tiktu diskriminēti.³⁶ Redzams, ka spriedumā Satversmes tiesa ir izanalizējusi visus būtiskos aspektus šādas normas atbilstībai gan Satversmei, gan Konvencijai, izdarot pamatotu secinājumu. No šī sprieduma izriet, ka bērna tiesības, kas nav dzimis laulībā ir tik pat svarīgas, kā laulībā dzimuša bērna tiesības, neskatoties uz otra laulātā iespējamo nevēlēšanos pieļaut brīvprātīgu paternitātes atzīšanu.

Saskaņā ar Civillikuma 155.panta pirmo daļu, paternitātes atzīšana notiek, bērna tēvam un mātei personiski iesniedzot kopīgu iesniegumu dzimtsarakstu nodaļai vai iesniegumu, uz kuras notariāli apliecināts parakstu īstums. Paternitātes atzīšana noformējama ar ierakstu dzimšanas reģistrā. Gadījumā, ja bērna māte nepiekrīt brīvprātīgai paternitātes atzīšanai, viņa, var atteikties iesniegt šo kopīgo iesniegumu, tādējādi radot šķēršļus brīvprātīgai paternitātes atzīšanai.

Attiecībā uz neprecētām sievietēm Dānijā, likums nosaka, ka vīrietis var tikt atzīts par tēvu, ja viņš un māte brīvprātīgi aizpilda deklarāciju, kas saucas „rūpju un atbildības deklarācija”, kurā piekrīt nodrošināt un rūpēties par bērnu. Tā ir spēkā pat tad, ja vecāki nedzīvo kopā vai tiem nav viena adrese Dānijā. Šajā gadījumā nav svarīgi, vai vīrietis ir bērna bioloģiskais tēvs.³⁷

Atbilstoši Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 35.panta otrajai daļai, paternitātes atzīšanas iesniegumu var iesniegt viens no vecākiem, ja klāt neesošā tēva vai mātes paraksta īstumu paternitātes atzīšanas iesniegumā apliecinājusi dzimtsarakstu iestādes amatpersona, zvērināts notārs, bāriņtiesa vai karjeras konsulārā amatpersona.

Saskaņā ar Civillikuma 155.panta otro daļu, iesniegumu paternitātes atzīšanai var iesniegt, reģistrējot bērna dzimšanu, kā arī pēc tam, kad bērna dzimšana reģistrēta, vai jau pirms bērna dzimšanas, faktiski vēl mātes grūtniecības laikā. Taču jāņem vērā, ka paternitātes atzīšana pirms vēl bērns dzimis ir visai nosacīta, jo nav zināms vai bērns vispār piedzimis vai

---

³⁶ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2004.gada 11.oktobra spriedums lietā Nr.2004-02-0106. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=94831> [aplūkots 2015.gada 2.februārī]

³⁷ Pedersen H.V.G., Lund-Andersen I. Family Law in Denmark. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2011, p.83

piedzimis dzīvs. Principā šāda nepieciešamība var rasties gadījumā, ja pēc bērna dzimšanas paternitātes atzīšana var nebūt iespējama sakarā ar bērna tēva nāvi.

Gadījumā, ja bērna tēvs vēl nebūs sasniedzis pilngadību, iesniegumu par bērna paternitātes atzīšanu iespējams iesniegt tikai ar savu vecāku vai aizbildņa piekrišanu. Tas ir ar nolūku aizsargāt paša nepilngadīgā tēva intereses, viņa vecāku vai citu radnieku tiesiskās intereses. Ja šāda piekrišana netiek saņemta, tad nepieciešama Bāriņtiesas piekrišana.³⁸

Autors uzskata, ka Bāriņtiesa ir tā institūcija, kas objektīvi var izvērtēt nepilngadīgā tēva personiskās un mantiskās intereses un tiesības, jo var būt gadījumi, kad vecāki nevēlas dot savu piekrišanu paternitātes atzīšanai kādu citu motīvu vadīti nevis to, ka viņu nepilngadīgais bērns nav bērna tēvs. Interesanti, ka likums nenosaka paternitātes atzīšanai tēva minimālā vecuma robežu, taču bērna dzimšanai, katrā konkrētā gadījumā, no nepilngadīgā tēva jābūt reāli iespējamai. Ja nepilngadīgais tēvs ir izsludināts par pilngadīgu pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas vai arī jau stājies laulībā, vecāku vai aizbildņa piekrišana nav vajadzīga.

Saskaņā ar Civillikuma 155.panta trešo daļu, ja bērna māte mirusi, kā arī tad, ja nav zināma viņas atrašanās vieta, iesniegumu paternitātes atzīšanai var iesniegt bērna tēvs viens pats. Šāds regulējums paredzēts, lai tiktu aizsargātas bērna intereses gadījumos, kad bērna mātes piekrišanu paternitātes noteikšanai nav iespējams iegūt. Faktam, ka nav zināma bērna mātes atrašanās vieta, jābūt konstatētam ar tiesas spriedumu. Ja bērns ir nepilngadīgs, nepieciešama bērna aizbildņa piekrišana vai bāriņtiesas piekrišana, ja bērnam nav nodibināta aizbildnība.

Kā jau minēts iepriekš, nereti ir gadījumi, kad sievietei, kura ir laulībā vai ir bijusi laulībā, bērns piedzimst no cita vīrieša, bet par bērna tēvu tiek atzīts bērna mātes vīrs vai bijušais vīrs. Kopš 2013.gada 1.janvāra, Civillikuma 155.panta astotā daļa paredz, ka paternitāti var atzīt arī tad, ja bērna māte, bērna mātes vīrs vai bērna mātes bijušais vīrs un bērna bioloģiskais tēvs personiski iesniedz kopīgu iesniegumu dzimtsarakstu nodaļā vai dzimtsarakstu nodaļai adresētu iesniegumu, uz kura notariāli apliecināts iesniedzēju paraksta īstums.

Visiem trim ir jāuzraksta iesniegums - trīspusējs paternitātes atzīšanas iesniegums-dzimtsarakstu nodaļai, kurā izvēlēts reģistrēt jaundzimušo (sk. 1.pielikumu).

Iesniegums jāparaksta trim personām:

1. bērna mātei,

---

³⁸ Vēbers J. LR Civillikuma komentāri: Ģimenes tiesības. Mans Īpašums, 2000, 80.lpp.

2. viņas esošajam vīram (ja bērns piedzimis sievietei laulības laikā) vai bijušajam vīram (ja bērns piedzimis ne vēlāk kā 306.dienā pēc tam, kad laulība izbeigusies), kas ar parakstu apliecina, ka sievietes bērns nav viņa bērns,
3. vīrietim, kas ir bērna bioloģiskais tēvs.

Visas trīs personas var vienoties – doties uz dzimtsarakstu nodaļu kopā vai atsevišķi. Ja kāda no personām nevar vai negrib ierasties dzimtsarakstu nodaļā personīgi, tā savu iesniegumu ar notariāli apliecinātu parakstu var atsūtīt pa pastu vai, ja persona uzturas ārvalstī, iesniegt Latvijas Republikas vēstniecībā ārvalstī. Atbilstoši likumam iesniegumu var iesniegt dzimtsarakstu nodaļā gan pirms mazuļa dzimšanas, gan reģistrējot bērna dzimšanu. Tādējādi bērna dzimšanas reģistrā un dzimšanas apliecībā tiks ierakstīts bērna bioloģiskais tēvs. Šis regulējums neattiecas uz gadījumiem, kas notikuši pirms likuma grozījumu stāšanās spēkā.

Atbilstoši autora saņemtajai informācijai no Tieslietu ministrijas Dzimtsarakstu departamenta, 2013.gadā sastādīti **20613** dzimšanas reģistra ieraksti, no kuriem **102** dzimšanas reģistra ieraksti sastādīti uz trīspusējo paternitātes atzīšanas iesniegumu pamata. Savukārt 2014.gadā sastādīti aptuveni **21493** dzimšanas reģistra ieraksti, no kuriem **208** dzimšanas reģistra ieraksti sastādīti uz trīspusējo paternitātes atzīšanas iesniegumu pamata. Salīdzinot statistikas rādītājus, secināms, ka procentuāli 2013.gadā uz trīspusējā iesnieguma pamata paternitāte tika reģistrēta 0,49% gadījumu, savukārt 2014.gadā – 0,97% gadījumu. Kā redzams, šādu gadījumu skaitam, kad paternitāte tiek reģistrēta uz trīspusēja iesnieguma pamata, ir tendence palielināties. Piemēram, Rīgā 2013.gadā uz trīspusējā iesnieguma pamata reģistrēta paternitāte 36 gadījumos, savukārt 2014.gadā – 65 gadījumos. Statistikas informācija par citām Latvijas pilsētām skatāma 2.pielikumā.

Ja Dzimtsarakstu nodaļā nav iesniegts šāds trīspusējs iesniegums un bērna dzimšanas reģistrā paternitātes pieņēmuma dēļ ir ierakstīts nevis viņa bioloģiskais tēvs, bet gan mātes esošais vai bijušais laulātais, ar kuru laulība nebija šķirta 306 dienas pirms bērna dzimšanas, paternitātes pieņēmumu var apstrīdēt tikai tiesā.

Tomēr jāņem vērā, ka praksē pastāv paternitātes brīvprātīgas atzīšanas riski.

Civillikumā nav noteikts, ka paternitāti var atzīt tikai bērna bioloģiskais tēvs, un, nosakot bērna izcelšanos, nav nepieciešams pierādīt bioloģiskās izcelšanās faktu no tēva - bērna atzīšana iespējama arī tad, ja starp bērnu un personu, kas bērnu atzīst, nav bioloģiskās radniecības fakta. Persona, kas bērnu atzīst, var to zināt vai arī nezināt un brīvi izteikt gribu paternitātes atzīšanai. Pati par sevi bioloģiskās radniecības neesamība vien nevar būt par pamatu, lai paternitātes atzīšanu atzītu par neesošu. Tāpat ir iespējama situācija, kad kādu sev vien zināmu apsvērumu dēļ sieviete nevēlas, lai par bērna tēvu būtu reģistrēts bērna

bioloģiskais tēvs, un bērnam paternitāti atzīst persona, kura nav bērna bioloģiskais tēvs, bet kuru šī situācija pilnībā apmierina.

Vēl sarežģītāka situācija veidojas, kad pāris izšķiras un izveido jaunas attiecības, kurās labprātīgi paternitāti atzinušajam tēvam dzimst jau paša bērni. Apzinoties faktiski sveša bērna uzturēšanas pienākumu, vīrietis tad izmisīgi cenšas atsvabināties no tā, ceļot prasību tiesā, jo labprātīgi atzītu paternitāti var apstrīdēt tikai tiesas ceļā.³⁹

Tādējādi būtiski ir apzināties, ka brīvprātīgi atzītu paternitāti nevar ne atcelt, ne atsaukt, ne pēc kāda laika no tās atteikties. Praksē ir situācijas, kad vīrietis atzīst paternitāti bērnam, apzinoties, ka viņš nav bērna bioloģiskais tēvs. Šāda rīcība ir rūpīgi jāapdomā, apzinoties visus iespējamus riskus nākotnē.

Labs piemērs, lai ilustrētu to, kā brīvprātīgi atzīta paternitāte var nākotnē ietekmēt vīrieti, kas atzinis bērnu par savu, apzinoties, ka nav bērna bioloģiskais tēvs, minams Augstākās tiesas Senāta 2005.gada 6.aprīļa spriedums lietā Nr.SKC-236, kur tika izskatīta kasācijas sūdzība par laulības šķiršanu un uzturlīdzekļu piedziņu.

Lietas faktiskie apstākļi bija tādi, ka Alina L. un Semjons L. tika noslēguši laulību 2001.gada 4.martā, kas reģistrēta dzimtsarakstu nodaļā. Alinai K. 1997.gada 20.augustā dzimis dēls N.K. Pamatojoties uz Alinas L. un Semjona L. 2001.gada 29.marta pieteikumu par paternitātes atzīšanu, Semjons L. ierakstīts par N.K. tēvu, un izdodot jaunu dzimšanas apliecību, pamatotu ar attiecīgiem ierakstiem par Semjonu L. kā viņa tēvu.

Alina L. 2002.gada 27.decembrī cēlusi prasību tiesā pret Semjonu L. par laulības šķiršanu, to papildinot 2003.gada 13.aprīlī ar prasību par uzturlīdzekļu piedziņu dēlam N. no atbildētāja Ls 70 apmērā mēnesī.

Semjons L. 2003.gada 11.jūlijā cēlis pretprasību par paternitātes ieraksta N.L. atzīšanu par neesošu, jo nepilngadīgā N. bioloģiskais tēvs esot cits vīrietis. Pretprasības apmierināšana pamatota ar Civillikuma 156., 1441. un 1459. pantu.

Tiesa šķīra pušu laulību, piedzina no Semjona L. N.L. uzturlīdzekļus Ls 50 mēnesī līdz laikam, kad N.L. pats sevi varēs apgādāt, bet noraidīja pretprasību par paternitātes atzīšanu par neesošu.

Semjons L. tika iesniedzis apelācijas sūdzību, lūdzot izskatīt lietu pēc būtības daļā, ar kuru apmierināta Alīnas L. prasība par uzturlīdzekļu piedziņu dēlam N.L. un noraidīta pretprasība, vienlaikus lūdzot Alīnas L. prasību par uzturlīdzekļu piedziņu noraidīt, bet pretprasību apmierināt.

---

³⁹ Cīrule S. Paternitāte - bērna izcelšanās noteikšana. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/243563-paternitate-berna-izcelsanas-noteiksana/> [aplūkots 2014.gada 21.novembrī]

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 27.oktobra spriedumu Semjona L. pretprasība par paternitātes atzīšanu par neesošu noraidīta un no Semjona L. piedzīti uzturlīdzekļi N.L. Ls 50 mēnesī, sākot no 2003.gada 16.aprīļa līdz bērna pilngadībai.

Kasācijas sūdzībā Semjons L. lūdza atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 27.oktobra spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai. Sūdzībā norādīts, ka N.L. nav Semjona L. bioloģiskais dēls, ko zināja Semjons L. arī 2001.gada 29.martā. Vadoties no šāda fakta, tiesai bija jāpiemēro Eiropas Konvencijas par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā, 4.pants, bet nevis no šīs normas atšķirīgā Civillikuma 156.panta pirmā un otrā daļa. Līdz ar to tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 5.panta trešo daļu, nepiemērojot Eiropas Savienības tiesību normu, kura Latvijas Republikā ir spēkā kopš 2003.gada 2.oktobra.⁴⁰

Izskatot Semjona L. kasācijas sūdzību Senāts lēma, ka Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 27.oktobra spriedums atstājams negrozīts, pamatojoties uz turpmāk minēto.

Tiesa prasības par paternitātes atzīšanu par spēkā neesošu pamatojusi ar atsauci uz Civillikuma 156.panta pirmo daļu, kas nosaka, ka paternitātes atzīšanu var atzīt par neesošu tikai tad, ja persona, kas bērnu atzinusi par savu, nevar būt viņa bioloģiskais tēvs un bērnu par savu atzinusi maldības, viltus vai spaidu rezultātā, un otro daļu, kas nosaka paternitātes atzīšanas apstrīdēšanas iespēju divu gadu laikā, skaitot no dienas, kad persona uzzinājusi par to, ka nevar būt bērna bioloģiskais tēvs.

Lietā netiek apstrīdēti tiesas konstatētie faktiskie apstākļi, un kasators atzīst, ka tiesa vadīdamās no tiem, piemērojot Civillikuma 156.panta pirmo un otro daļu, pamatoti noraidījusi Semjona L. pretprasību par paternitātes atzīšanu par neesošu.

2003.gada 15.maijā Saeima ar likumu „Par Eiropas Konvenciju par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā” pieņēma un apstiprināja 1975.gada 15.oktobra Eiropas Konvenciju par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā (Latvijas Republikā tā ir spēkā kopš 2003.gada 2.oktobra), kuras 4.pantā noteikts: „Labprātīga paternitātes noteikšana nav pārsūdzama, nedz apstrīdama, ja iekšējie likumi paredz šādas procedūras, izņemot gadījumus, kad persona, kas vēlas atzīt vai ir atzinusi bērnu, nav viņa bioloģiskais tēvs.”

Minētais Konvencijas 4.pants nav pretrunā ar Civillikuma 156.pantu. Tāds ir arī Eiropas Padomes sniegtais skaidrojums par Konvencijas 4.pantu, ka šis pants saglabā iespēju

---

⁴⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2005. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006, 29.-30.lpp.

pārsūdzēt vai apstrīdēt labprātīgu paternitātes atzīšanu, kad persona, kas vēlas atzīt vai ir atzinusi bērnu, nav bērna bioloģiskais tēvs.⁴¹

No šī sprieduma redzams, ka faktiski ar brīdi, kad Semjons L. atzina N.K. par savu bērnu viņš ir uzņēmis saistības rūpēties par bērnu un šīs saistības nebeidzas ar to, ka Semjona L. un Alinas L. laulība tiek šķirta. Protams, šajā gadījumā tika pārkāpts arī likumā noteiktais brīvprātīgas paternitātes atzīšanas apstrīdēšanas termiņš.

Likums nosaka, ka sievietei juridiski ir visas tiesības pret bērna juridisko tēvu celt prasību tiesā par uzturlīdzekļu piedziņu, jo paternitātes atzīšana nozīmē visu vecāka tiesību un pienākumu uzņemšanos, tai skaitā arī uzturēšanas pienākumu. Tāpēc vīrietim, vēloties brīvprātīgi atzīt paternitāti, ir rūpīgi jāizvērtē savas saistības nākotnē. Pozitīvais aspekts brīvprātīgai paternitātes atzīšanai ir tas, ka bērnam ir identificējams tēvs, neatkarīgi no tā vai tas patiešām ir viņa bioloģiskais tēvs. Būtiski jau ir tas, ka kāds ir uzņēmis visa veida rūpes par bērnu.

1.3. Paternitātes fakta konstatēšana tiesas ceļā

Ja paternitāte nav noteikta ar paternitātes pieņēmumu vai atzīta brīvprātīgi, vai arī tiesa atzinusi, ka mātes vīrs nav bērna tēvs, tad paternitāte tiek konstatēta tiesas ceļā.

Paternitāti var noteikt neatkarīgi no tā, kad dzimis bērns un reģistrēta viņa dzimšana. Ievērojot Civillikuma 158.panta pirmās daļas noteikumus, tiesā prasību var celt Civilprocesa likuma 248.pantā minētās personas, proti, bērna māte vai bērna aizbildnis, bērna bioloģiskais tēvs, kā arī pats bērns pēc pilngadības sasniegšanas.

Bērna māte var iesniegt tiesā prasību par paternitātes noteikšanu un vienlaikus arī uzturlīdzekļu piedziņu bērnam. Ja nav iespējams bērna paternitāti noteikt brīvprātīgi, bērna mātei nav citu iespēju, kā vērsties tiesā ar prasību paternitātes noteikšanai tiesas ceļā. Paternitātes noteikšanas pamats tiesā ir bērna bioloģiskās izcelšanās pierādīšana, jo bērna izcelšanās rada noteiktas tiesības un uzliek zināmus pienākumus. Viens no galvenajiem pienākumiem bērna tēvam ir uzturēšanas pienākums. Bērniem, kuru paternitāte ir noteikta vai nu paternitātes pieņēmuma, vai paternitātes brīvprātīgas atzīšanas ceļā, ir tiesības saņemt uzturlīdzekļus no sava tēva. Ja bērnam paternitāte nav noteikta, māte nevar pieprasīt no bērna tēva uzturlīdzekļus, vienlaikus pierādot bērna paternitāti. Ja paternitāte noteikta ar likumīgā

---

⁴¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2005. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006, 30.-31.lpp.

spēkā stājušos tiesas spriedumu, tiesas ceļā noteiktu bērna paternitāti apstrīdēt vispār nav iespējams.⁴²

Arī bērnam ir tiesības prasīt paternitātes noteikšanu, ja māte to nav darījusi, un viņš sasniedzis 18 gadu vecumu. Ja bērns šajā laikā mācās un nespēj pats sevi uzturēt, viņam ir tiesības no tēva piedzīt uzturlīdzekļus līdz brīdim, kad spēs sevi uzturēt.

Tiesu praksē bieži vien bērna bioloģiskais tēvs iesniedz prasību par paternitātes noteikšanu, bet, izskatot pieteikumu, tiesa konstatē, ka dzimšanas reģistrā, jau ir ierakstīts bērna tēvs, un līdz ar šī fakta konstatēšanu tiesa atzīst, ka prasības iesniedzējam nav prasījuma tiesību.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 249.panta 2.daļu persona, no kuras bērns izcēlies, prasību par paternitātes noteikšanu var celt pret bērna māti, gadījumā, ja viņa nepiekrīt paternitātes noteikšanai vai pastāv citi likumā norādītie šķēršļi paternitātes ieraksta izdarīšanai dzimšanas reģistrā.⁴³

Vēl viens būtisks aspekts ir bērna tēva intereses, kuras it kā paliek otrajā plānā, jo primāri vienmēr tiek skatītas bērna intereses. Proti, vīrietim, kurš reģistrēts kā bērna tēvs, ir iespēja saņemt mūsu valstī noteiktās sociālās garantijas, tas ir, paternitātes pabalstu, bērna piedzimšanas pabalstu, bērna kopšanas pabalstu (ja šos pabalstus nesaņem māte), 10 dienu paternitātes atvaļinājumu un bērna kopšanas atvaļinājumu, ja tādu neizmanto bērna māte. Turklāt, kā minēts pētījumā Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai, „vēl viens šī jautājuma problemātiskais aspekts ir arī tāds, ka paternitātes atvaļinājumu var izmantot ne vēlāk kā divus mēnešus pēc bērna piedzimšanas. Tātad arī gadījumā, ja tiktu apstrīdēta paternitātes prezumpcija un noteikta bērna izcelšanās no bioloģiskā tēva, visticamāk, ka vīrietis, no kā bērns izcēlies tik un tā nevarētu pretendēt ne uz minēto atvaļinājumu, ne arī pabalstu, jo zinot Latvijas tiesu sistēmas noslogotību, tad tēva un bērna savstarpējo attiecību tiesiska sakārtošana tik īsā laika posmā nebūtu iespējama”.⁴⁴

Gadījumos, kad bērna tēvs ir brīvprātīgi atzinis paternitāti, bērna uzvārds, arī pēc bērna reģistrācijas, tiek noteikts pēc vecāku uzvārda. Ja vecākiem ir dažādi uzvārdi, bērnam saskaņā ar vecāku vienošanos dod tēva vai mātes uzvārdu. Ja vecāki nevar vienoties par bērna uzvārdu, to nosaka pēc bāriņtiesas lēmuma. Taču gadījumos, kad paternitāte tiek noteikta tiesas ceļā vai arī tiesa apmierina paternitātes apstrīdēšanas prasību, tiesa nosakot bērna uzvārdu ņem vērā bērna intereses.

⁴² Cīrule S. Paternitāte - bērna izcelšanās noteikšana. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/243563-paternitate-berna-izcelsanas-noteiksana/> [aplūkots 2014.gada 21.novembrī]

⁴³ Civilprocesa likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50500> [aplūkots 2014.gada 22.novembrī]

⁴⁴ Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/nozares-politika/petijumi> [aplūkots 2014.gada 23.novembrī]

Paternitāti tiesa nosaka, ja dzimtsarakstu nodaļai nav iesniegts kopīgs iesniegums par paternitātes atzīšanu vai pastāv šā likuma 155.pantā norādītie šķēršļi paternitātes ieraksta izdarīšanai dzimšanas reģistrā. Piemēram, ja bērna tēvs ir nepilngadīgs un viņa vecāki nedod savu piekrišanu iesnieguma par bērna paternitātes atzīšanu iesniegšanai tiesā, tas var būt šajā pantā norādītais šķērslis. Paternitāti tiesas ceļā nosaka, vai nu ceļot prasību, vai bioloģiskā tēva nāves gadījumā – iesniedzot pieteikumu par paternitātes juridiskā fakta konstatēšanu.⁴⁵

Lai grieztos tiesā ir vajadzīgi šādi dokumenti:

1. bērna dzimšanas apliecība,
2. izziņa par deklarēto dzīvesvietu,
3. pierādījumi (dažādi dokumenti, liecinieki, lūgums tiesai par ekspertīzes nozīmēšanu utt.),
4. kvīts par valsts nodevas samaksu.

Prasību paternitātes noteikšanai tiesā var iesniegt bērna māte vai bērna aizbildnis, bērns pats pēc pilngadības sasniegšanas, kā arī persona, kas sevi uzskata par bērna bioloģisko tēvu.

Savā ziņā interesanta ir lieta, kurā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departaments 2013.gadā ir taisījis spriedums (lietas numurs nav norādīts). Šajā lietā tika izvērtēta bērna interešu aizsardzība, prasītājam atsakoties no prasības paternitātes noteikšanas lietā.

Lietas faktiskie apstākļi bija tādi, ka Z.Z. cēla tiesā prasību pret L.L., ar trešo personu K.Z., kurā lūdza noteikt D.L. paternitāti, atzīt, ka D.L. tēvs ir Z.Z., grozīt ierakstu dzimšanas reģistrā, kā bērna tēvu ierakstot Z.Z. un noteikt bērnam uzvārdu „Z.”. Ar tiesas spriedumu prasība tika pilnībā apmierināta. Izsniegtajā dzimšanas apliecībā kā D.Z. vecāki tika norādīti: tēvs – Z.Z., māte - L.L., dzim.P.⁴⁶

Faktiski, izvērtējot visus apstākļus, tiesa apmierināja pieteicēja prasību un viņš tika reģistrēts kā bērna tēvs. Kā var secināt no turpmāk minētā, pieteicējs, nokavējot apelācijas iesniegšanas termiņu, centās atteikties no tikko noteiktās paternitātes, norādot, ka prasības pieteikumu konkrētajā civillietā viņa vietā iesniegusi cita persona. Tiesa atjaunoja procesuālo termiņu apelācijas sūdzības iesniegšanai un lietu nosūtīja izskatīšanai apelācijas kārtībā.

Sākotnēji nav skaidrs, kāpēc pieteicējs maina savu nostāju, iespējams, ka tas saistīts ar apstākli, ka atbildētāja L.L. (bērna māte) ir mirusi un Z.Z. apzinās, ka viņam jāuzņemas pilna

---

⁴⁵ Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 71.lpp.

⁴⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013.gada [...] spriedums Lietā Nr. [...] Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department1/2013/skc-2013.doc> [aplūkots 2015.gada 5.martā]

atbildība par bērnu. Apgabaltiesā tika saņemts arī atbildētājas pilnvarotās pārstāves iesniegums, kurā lūgts izbeigt tiesvedību lietā sakarā ar L.L. nāvi. Ar apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas lēmumu nolemts izbeigt tiesvedību lietā.

Tomēr ar Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas lēmumu apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas lēmums atcelts, nododot jautājumu jaunai izskatīšanai. Apelācijas instances tiesa norādījusi, ka tiesa, izbeidzot tiesvedību lietā, nav apsvērusi, ka pēc mātes L.L. nāves viņas dēlam D.Z. ir ieceļams aizbildnis, tāpēc tiesas secinājums par neiespējamību pārņemt mirušās lietas dalībnieces tiesības nav pamatots.

Ar apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas lēmumu prasītāja pieteikums par tiesvedības izbeigšanu noraidīts, savukārt tiesas spriedums atcelts un lieta nodota jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Ar Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas lēmumu atcelts apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas lēmums daļā, ar kuru atcelts tiesas spriedums un lieta nodota jaunai izskatīšanai apgabaltiesā.

Apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija, izskatīdama lietu pēc būtības, ar spriedumu noraidījusi prasītāja lūgumu par tiesvedības izbeigšanu sakarā ar atteikšanos no prasības un vienlaikus atzinusi par pamatotu prasību par paternitātes noteikšanu. Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

Prasītājs nav iesniedzis pierādījumus apgalvojumam, ka viņš nav parakstījis un iesniedzis tiesā konkrēto prasības pieteikumu un nav tam pilnvarojis citu personu.

Prasītāja norāde, ka viņš neuzskata sevi par bērna D.Z. tēvu, ir pretrunā ar lietas faktiskajiem apstākļiem. Kā redzams no notariāli apliecinātā iesnieguma, kas adresēts tiesai, prasītājs ir apstiprinājis, ka D.L., kura māte ir L.L., ir viņa dēls, lūdzot ierakstu par bērna tēvu P.L. uzskatīt par nederīgu, izdot lēmumu par prasītāja atzīšanu par D.L. tēvu un noteikt dēlam uzvārdu „Z.”. Prasītājs notariāli apliecinātā vecāku piekrišanā ir norādījis, ka viņa dēls D.Z. var šķērsot valsts robežu. Turklāt, Valsts medicīniskās ģenētikas centrā veicot molekulāro diagnostiku bērnam D.Z., mātei L.L. un tēvam Z.Z., paternitātes varbūtība konstatēta 99,9993%.⁴⁷

No minētā izriet, ka pieteicējs ir bērna bioloģiskais tēvs. Kā redzams, apskatot tiesas sprieduma motīvu daļu, var secināt, ka tiesa ir vērtējusi bērna tiesības un intereses šajā lietā.

---

⁴⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013.gada [...] spriedums Lietā Nr. [...] Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department1/2013/skc-2013.doc> [aplūkots 2015.gada 5.martā]

Attiecībā uz prasītāja pieteikto lūgumu izbeigt lietā tiesvedību un anulēt bērna D.Z. dzimšanas reģistrā ierakstu par tēvu Z.Z. ir piemērojams bērna tiesību un interešu aizsardzības princips.

ANO Bērna tiesību deklarācijas 2.princips nosaka, ka bērnam ar likumu un citiem līdzekļiem jānodrošina īpaša aizsardzība, kā arī jārada iespējas un labvēlīgi apstākļi veselīgai un normālai fiziskai, intelektuālai, tikumiskai, garīgai un sociālai attīstībai brīvības un cieņas apstākļos. Galvenajam jābūt bērna interešu vislabākās nodrošināšanas apsvērumam. Bērnam kā fiziski un intelektuāli vēl nenobriedušam vajadzīga speciāla aizsardzība un gādība, tostarp pienācīga tiesiskā aizsardzība.

Minētie principi ir noteikti arī Satversmes 110.pantā, kas noteic, ka valsts aizsargā bērna tiesības. Šis valsts pienākums ir precizēts Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmajā daļā, proti, tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. Savukārt šā panta otrā daļa paredz, ka visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās vai juridiskās personas, kas nodarbojas ar bērna aprūpi, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna intereses.

To paredz arī ANO Konvencijas par bērna tiesībām 3.panta pirmā daļa - visās darbībās attiecībā uz bērniem, neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātiestādes, kas nodarbojas ar sociālās nodrošināšanas jautājumiem, tiesas, administratīvie vai likumdošanas orgāni, uzmanība pirmām kārtām tiek veltīta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses. Ņemot vērā visus lietas faktiskos apstākļus un procesuālos aspektus, atbilstoši ANO Konvencijas par bērna tiesībām 8.pantam primāri ir nodrošināmas bērna tiesības uz savas individualitātes saglabāšanu, ieskaitot ģimenes saites, nevis prasītāja tiesības atsaukt savu prasību. Turklāt, pieņemot prasītāja atteikšanos no prasības un izbeidzot lietā tiesvedību, tiesai nav pamata anulēt D.Z. dzimšanas reģistrā ziņas par tēvu Z.Z., jo šādu jautājumu tiesa var izlemt, tikai izskatot attiecīgu prasījumu pēc būtības.⁴⁸

No spriedumā minētā redzams, ka prasītājs Z.Z. iesniedza kasācijas sūdzību, uzskatot, ka prasītāja lūgumi par atteikšanos no prasības un tiesvedības izbeigšanu bija pietiekams pamats tiesai izbeigt tiesvedību lietā. Tiesa nepamatoti noraidījusi prasītāja lūgumu, norādot, ka tas ir otršķirīgs, bet primārās ir bērna tiesības.

Savukārt Senāts izskatot kasācijas sūdzību, uzskatīja, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts, bet Z.Z. kasācijas sūdzība noraidāma. Ņemot vērā lietā

---

⁴⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013.gada [...] spriedums Lietā Nr. [...] Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departament1/2013/skc-2013.doc> [aplūkots 2015.gada 5.martā]

konstatētos apstākļus, ka bērna māte ir mirusi, bērns atrodas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā, jo palicis bez vecāku gādības, bet viņa mātes māte nespēj uzņemties bērna aizbildnes pienākumus, apelācijas instances tiesas secinājums, ka primāri ir nodrošināmas bērna tiesības uz savas individualitātes un ģimenes saišu saglabāšanu, nevis prasītāja tiesības atsaukt savu prasību, kopumā atbilst Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta otrajā daļā, kā arī ANO Konvencijas par bērna tiesībām 3.panta 1.punktā ietvertajam principam, ka bērna tiesības un intereses ir prioritāras.

Jāņem vērā, ka tiesas secinājums par nepieciešamību primāri nodrošināt bērna tiesību un interešu ievērošanu ir saskanīgs arī ar bāriņtiesas pārstāves apelācijas instances tiesas sēdē norādīto vērtējumu: „Nav bērna interesēs atcelt pirmās instances tiesas spriedumu. Bērnam ir tiesības zināt savus vecākus, būt viņu aizgādībā un saņemt uzturlīdzekļus. Bērns visus šos gadus ir uzskatījis par tēvu Z.Z., šo viedokli bērns pats ir paudis. Arī Z.Z. visus šos gadus D.Z. ir uzskatījis par dēlu, sniedzis materiālo atbalstu. Bērns ir skaidri paudis savu viedokli šajā lietā”.

Senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, ir izvērtējusi prasītāja interesi izbeigt tiesvedību iepretim bērna tiesībām uz savas individualitātes un ģimenes saišu saglabāšanu, un tiesas spriedumā ir norādīti argumenti, kuru dēļ bērna interešu nodrošināšanas princips ir atzīstams par tiesiski nozīmīgāku.⁴⁹ Šis spriedums ir īpašs arī tāpēc, ka neskatoties uz to, ka pieteicējs ir atticies no savas prasības, kas citādos apstākļos būtu par pamatu tiesvedības izbeigšanai lietā, jo procesuālo tiesību normas neparedz nekādus ierobežojumus attiecībā uz prasītāja tiesībām atteikties no savas prasības, tiesa tiesvedību turpina, ņemot vērā bērna tiesību aizsardzības principu un izvērtējot bērna intereses. Tādējādi, šajā lietā, saduroties diviem principiem, bērna interešu nodrošināšanas princips ir prioritārs.

Atbilstoši Civillikuma 158.panta otrajai daļai, ja persona, no kuras bērns cēlies, ir mirusi, bērna māte, bērna aizbildnis un bērns pats pēc pilngadības sasniegšanas var prasīt tiesas ceļā konstatēt paternitātes faktu.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 249.² pantam ja persona, no kuras bērns izcēlies, ir mirusi, paternitātes faktu var konstatēt sevišķā tiesāšanas kārtībā.

Šādā gadījumā situācija risināma sevišķā tiesāšanās kārtībā saskaņā ar Civilprocesa likuma 37.nodaļas normām, kas regulē juridisko faktu konstatēšanu jo lietā nav atbildētāja, pret kuru celt prasību, un lietu prasības kārtībā izskatīt nevar.

---

⁴⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013.gada [...] spriedums Lietā Nr. [...] Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department1/2013/skc-2013.doc> [aplūkots 2015.gada 5.martā]

Tā kā paternitāti nevar noteikt, ja bērna dzimšanas reģistrā jau ir ieraksts par bērna tēvu, tad pieteikumā var iekļaut arī lūgumu par paternitātes ieraksta atzīšanu par spēkā neesošu.

Pieteikums iesniedzams pēc pieteicēja deklarētās dzīvesvietas, bet, ja tādas nav, — pēc dzīvesvietas. Pieteikumā jābūt norādītam, kādam nolūkam pieteicējam nepieciešams konstatēt attiecīgo faktu. Ja pieteikums tiek apmierināts, tiesai spriedumā jānorāda, kāds fakts un kādam nolūkam ir konstatēts.

Tomēr jāievēro, ka, ja ieinteresētās personas nepiekrīt pieteikumam tādējādi, ka lietā rodas strīds par tiesībām, kas izšķirams tiesā prasības kārtībā, tad tiesa atkarībā no strīda satura visbiežāk atstās pieteikumu bez izskatīšanas saskaņā ar Civilprocesa likuma 258.pantu. Šādā gadījumā pieteicējam tomēr būs jāceļ prasība vispārējā prasības tiesvedības kārtībā, kā atbildētāju norādot personu, kura apstrīdējusi prasītāja tiesības.⁵⁰

Civillikuma 157.panta otrā daļa nosaka, ka izskatot prasību par paternitātes noteikšanu, tiesa ņem vērā jebkurus pierādījumus, ar kuriem iespējams pierādīt bērna izcelšanos no konkrētas personas vai izslēgt šādu faktu.

Bērna izcelšanās tiesiskais pamats ir viņa bioloģiskā izcelšanās no vecākiem, un bez pienācīgiem pierādījumiem tiesai parasti nebūs iespējams gūt pienācīgu pārliecību par šo bioloģisko realitāti un izslēgt šaubas, ka atzīšana nav notikusi viltus vai maldības ietekmē vai lai slēptu patiesību.

Lai gan saskaņā ar Civilprocesa likuma 97.panta otro daļu nekādiem pierādījumiem nav iepriekš noteikta spēka, kas saistītu tiesu, tomēr mūsdienās tieši DNS ekspertīzes eksperta atzinumam ir izšķirošā loma sakarā ar šādas ekspertīzes rezultātu precizitāti un zinātnisko pamatotību.⁵¹

Kā labs piemērs tam, cik svarīgi ir tiesai ņemt vērā un pārbaudīt visus iespējamus pierādījumus (it īpaši DNS ekspertīzi), ja persona mirusi un nepieciešams noteikt bērnam paternitāti, jāmin Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 15.marta spriedums lietā Nr.CA-1824/18.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija izskatīja civillietu Viktorijas B. prasībā pret Vladimiru F. un Zoju F. par paternitātes noteikšanu sakarā ar Viktorijas B. apelācijas sūdzību.

Lietas faktiskie apstākļi bija tādi, ka 2003.gada 12.martā prasītāja Viktorija B. cēla Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesā prasību pret atbildētājiem Vladimiru F. un Zoju F. ar trešo personu Rīgas bāriņtiesu par paternitātes noteikšanu, norādot, ka 2001.gada 11.novembrī

---

⁵⁰ Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 90.-91.lpp.

⁵¹ Turpat, 86.-87.lpp.

ceļu satiksmes negadījuma rezultātā nomira viņas civilvīrs Igors F. No 1999.gada septembra līdz pašai Igora F. bojāejai viņi dzīvoja kopā Igora F. dzīvoklī kā laulāts pāris ar kopēju saimniecību. Šo attiecību rezultātā 2002.gada 30.jūnijā, jau pēc Igora F. nāves, prasītājam piedzima dēls Andrejs B. Bērna tēvs dzimšanas apliecībā nav norādīts, lai gan bērna tēvs ir zināms – Igors F. Apstākli, ka prasītāja dzīvoja kopā ar Igoru F. kā vīrs un sieva, un to, ka viņiem bija kopīga saimniecība, var apstiprināt arī liecinieki I.B., A.A. un V.K. Bez tam slimnīcas „Lags-centrs” ginekoloģiskās nodaļas ārste O.K. var apliecināt, ka 2001.gada 11.oktobrī pie viņas uz pieņemšanu, lai pārbaudītu iespēju radīt bērniņu, ieradās Viktorija B. kopā ar Igoru F. Daktare O.K. nosūtīja Igoru F. uz spermas kvalitātes analīzi, kura tika izdarīta 2001.gada 15.oktobrī. Tā kā Viktorija B. mācījās Sanktpēterburgas valsts universitātē Krievijā, tad 2001.gada 6.novembrī viņa devās uz tuvāko sieviešu konsultāciju, kur tika apstiprināts tas, ka viņai iestājusies grūtniecība. Bērna paternitātes noteikšana nepieciešama, lai Andrejs B. varētu kļūt par likumīgu mantinieku uz sava tēva Igora F. atstāto mantojumu.⁵²

Atbildētāji Vladimirs F. un Zoja F. prasību neatzina, norādot, ka viņu dēls Igors F. bija neauglīgs. Viņi atzina, ka dēls bija pazīstams ar Viktoriju B. bija pazīstami, bet nav bijusi iepazīstināta ar viņiem ne līgavas, ne draudzenes statusā, kā arī lūdza nozīmēt ekspertīzi paternitātes noteikšanai, jo tādā veidā iespējams precīzi noteikt, vai atbildētāju dēls Igors F. ir bērna Andreja B. tēvs.

Ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2003.gada 9.jūnija spriedumu prasība tika noraidīta. Tiesa atzina, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 93.pantu nav iesniegti pietiekami pierādījumi apstāklim, ka prasītājai Viktorijai B. bijuši miesīgi sakari ar Igoru F. kā rezultātā ir dzimis dēls Andrejs B. Atbildētāju apgalvojumi, ka Igoram F. nevarēja būt bērni, neguva apstiprinājumu tiesas sēdē. Tomēr šis apstāklis un liecinieku liecība nevar būt par pamatu prasības apmierināšanai. Bez tam Rīgas bāriņtiesas pārstāves atzinums tiesas sēdē tika motivēts ar bērna interesēm, tomēr, izvērtējot lietas apstākļus, ir jāņem vērā ne tikai bērna intereses, bet tiesai jākonstatē fakti, pamatojoties uz tiesas sēdē pārbaudītiem pierādījumiem, un lietas materiālos esošie pierādījumi nav pietiekoši prasības apmierināšanai.⁵³

Prasītāja Viktorija B. iesniedza apelācijas sūdzību par minēto tiesas spriedumu, norādot, ka tiesa nav atsaukusies uz materiālajām tiesību normām un viņas prasība tika noraidīta, balstoties tikai uz procesuālām normām. Saskaņā ar Civillikuma 157.panta otro daļu, izskatot prasības par paternitātes noteikšanu, tiesa ņem vērā jebkurus pierādījumus, ar kuriem iespējams pierādīt bērna izcelšanos no konkrētas personas. No lietas materiāliem

---

⁵² Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums civillietās 2003.-2004. gads. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2004, 18.lpp.

⁵³ Turpat, 19.lpp.

redzams, ka prasītāja ir iesniegusi likumā noteiktajā kārtībā saskaņā ar Civilprocesa likuma 15.nodaļu tiesā pierādījumus, bet tiesa minētos pierādījumus nav vērtējusi. No lietas materiāliem redzams, ka Igoram F. bija miesīgi sakari ar Viktoriju B., ko apstiprina liecinieku liecības un rakstveida pierādījumi.

Izskatot pieteicējas apelācijas sūdzību, Civillietu tiesas kolēģija atzina, ka prasība ir pamatota un apmierināma, pamatojoties uz turpmāk minēto.

Civillietu tiesas kolēģija ņēma vērā prasītājas Viktorijas B. norādītos apstākļus, ka no 1999.gada viņa kopā ar Igoru F. dzīvoja kā viena ģimene, viņiem bija kopīga saimniecība, kā arī viņu starpā bija miesīgi sakari, kuru rezultātā piedzima dēls Andrejs B., ko apstiprināja liecinieku liecības un rakstveida pierādījumi. Civillietu tiesas kolēģija ņēma vērā arī Valsts tiesu medicīnas ekspertīzes centra eksperta atzinumu Nr.379, no kura izriet, ka, veicot iegūto DNS profilu analīzi, dati, kas ļautu izslēgt Andreju B. kā Zojas F. mazdēlu, netika iegūti, atbildēt uz jautājumu, vai Igors F. ir Andreja B. tēvs, konkrēti nav iespējams, jo ekspertu rīcībā nebija biomateriāla no Igora F. liķa, tomēr veicot iegūto DNS profilu analīzi, salīdzinot Zojas F. un Andreja B. DNS profilus, tika konstatēta radniecība viņu starpā un noteikts, ka ticamība radniecībai starp bērnu Andreju B. un Zoju F. ir 98,131072788%.

Esot šādiem apstākļiem, Civillietu tiesas kolēģija uzskata, ka lietā ir gūti pietiekami pierādījumi tam, ka Igoram F. un Viktorijai B. ir bijuši miesīgi sakari, kuru rezultātā ir dzimis dēls Andrejs B. Tādējādi Civillietu tiesas kolēģija uzskata par pierādītu, ka Andrejs B. ir izcēlies no Igora F. Pierādījumi, kas izslēgtu šādu faktu, lietas iztiesāšanas laikā nav iegūti. Tiesa nosprieda Viktorijas B. prasību pret Vladimīru F. un Zoju F. par paternitātes noteikšanu apmierināt un atzīt, ka Andreja B. tēvs ir Igors F.⁵⁴

Līdz ar to secināms, ka pirmās instances tiesas spriedums bija nepamatots, jo pretēji atbildētāju lūgumam netika noteikta DNS ekspertīze. Tādējādi nebija pārbaudīti visi iespējamie pierādījumi bērna bioloģiskās izcelšanās noteikšanai, kas noveda pie kļūdaina tiesas sprieduma.

No konkrētās lietas redzams, cik svarīgi tiesai izskatot šāda veida prasības ir izmantot visus iespējamus pierādījumus – gan liecinieku liecības, gan rakstveida pierādījumus, gan jo īpaši ekspertīzes atzinumu bērna bioloģiskās ekspertīzes noteikšanai.

Saskaņā ar Civilprocesa likums 249.¹ panta pirmo daļu tiesa pēc lietas dalībnieka lūguma nosaka ekspertīzi bērna bioloģiskās izcelšanās noteikšanai.

---

⁵⁴ Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums civillietās 2003.-2004. gads. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2004, 22.lpp.

Latvijā šādu ekspertīzi paternitātes noteikšanai ar DNS analīzes metodi veic trīs ekspertīzes iestādes, kurās strādā sertificēti eksperti, kas iekļauti Tiesu ekspertu reģistrā: Valsts policijas Kriminālistikas pārvalde, Valsts tiesu medicīnas ekspertīzes centrs un SIA „Genera”.

Tiesu medicīnā paternitāte tiek uzskatīta par pierādītu, ja eksperta atzinumā ticamības pakāpe nav zemāka par 99,997%. Svarīgi apzināties, ka 100% paternitātes apstiprināšana nav iespējama, toties pierādīt, ka konkrētais cilvēks nav bērna bioloģiskais tēvs, ir iespējams ar 100% ticamību. Lielākajā gadījumā, kad tiek pārbaudīti māte, bērns un iespējamais tēvs, problēmu nav daudz un precizitāte ir ļoti augsta.⁵⁵

Piemēram, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2013.gada 11.novembra spriedumā lietā Nr.C04311511, norāda, ka no ekspertu atzinumiem un ekspertīžu skaidrojumiem arī izriet, ka secinājumus par paternitāti vai radniecību ekspertu atzinumos vienmēr izsaka pieļaujamības formā, procentiem vienmēr esot mazāk par 100. Turklāt fotogrāfijas un video ieraksti ir netieši pierādījumi, kas papildus apstiprina faktu, ka bērns izcēlies no konkrētas personas, taču tiem ir mazāka nozīme un tie ir vērtējami kopsakarā ar ekspertu atzinumu.⁵⁶

Gadījumos, kad nepieciešams konstatēt paternitātes faktu, bet persona, no kuras bērns izcēlies, ir mirusi, DNS ekspertīzes izmantošana būs ierobežota, jo jābūt saglabātiem bioloģiskā materiāla paraugiem, piemēram, asinīm.

Ja persona ir bijusi aizdomās turētā vai tiesāta, Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldē var pārbaudīt bioloģiskā materiāla paraugu no Valsts policijas datu bāzes, attiecīgi tiesas lēmumā par ekspertīzes noteikšanu norādot uz šādas rīcības nepieciešamību.

Ja mirušajai personai (iespējams bioloģiskajam tēvam) ir vēl vismaz divi citi bērni un ir pārbaudāma šo bērnu māte, tad var daļēji restaurēt viņa genotipu. Šādā gadījumā paternitātes izslēgšana tāpat iespējama ar 100% ticamību, paternitātes apstiprināšana – arī ar labu rezultātu.

Teorētiski pat ir iespējama nelaiķa mirstīgo atlieku ekshumācija ekspertīzes izdarīšanai, taču nav garantijas, ka no šī materiāla varēs dabūt DNS tādā kvalitātē, lai iegūtu pilnu DNS profilu.

Vēl ir iespējams veikt ekspertīzi radniecības noteikšanai pa vīriešu līniju, piemēram, dēlam ar mirušā tēva brāli vai ar mirušā tēva tēvu (tiek analizēta Y hromosoma), vai pa

---

⁵⁵ Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 87.lpp.

⁵⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2013.gada 11.novembra spriedums lietā Nr.C04311511. Nav publicēts.

sieviešu līniju, piemēram, meitai ar mirušā tēva māti (tiek analizēta X hromosoma). Tad jautājums, ko uzdod ekspertam, ir, piemēram, vai šī meitene (bērns) var būt mazmeita konkrētajai vecmāmiņai.

Ekspertīze nosakāma un ekspertu atzinums novērtējams saskaņā ar Civilprocesa likuma 121.-125.panta noteikumiem. Ja bez eksperta atzinuma lietā ir vēl citi pierādījumi ar pretēju nozīmi, tiesai spriedumā jānorāda, kādēļ tā vienam pierādījumam devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu un atzinusi vienus faktus par pierādītiem, bet citus – par nepierādītiem (CPL 97.p. trešā daļa).⁵⁷

Tiesa nedrīkst noraidīt puses lūgumu par bioloģiskās ekspertīzes noteikšanu, ja vien nav iegūti citi pierādījumi, kuri atkarībā no prasības veida droši izslēdz bērna izcelšanos no personas, kas ierakstīta par tēvu bērna dzimšanas reģistrā, vai no personas, kas lūdz viņu atzīt par tēvu. Šāda nostāja izriet arī no Augstākās tiesas Senāta prakses.

Piemēram, lietā Nr. SPC-129/2010 I.K. prasībā pret T.A. par paternitātes atzīšanas apstrīdēšanu, prasītājs I.K., apstrīdot paša atzīto paternitāti, lūdza noteikt bioloģisko ekspertīzi, lai noskaidrotu, vai viņš ir bērna bioloģiskais tēvs. Tomēr pirmās instances tiesa apmierināja prasību, atzīstot, ka I.K. nav bērna bioloģiskais tēvs, vienīgi pamatojoties uz pušu paskaidrojumiem un apstākli, ka atbildētāja atzina prasību. Senāts 2010.gada 26.maija spriedumā norādīja uz bioloģiskās ekspertīzes būtisko nozīmi strīdos par bērna izcelšanās noteikšanu un atzina, ka apstrīdētais pirmās instances spriedums nav pamatots ar objektīviem pierādījumiem. Senāta ieskatā, tiesa nebija izpildījusi likumā noteikto pienākumu iegūt objektīvus pierādījumus par bērna izcelšanos, jo bez ievēribas atstājusi prasītāja lūgumu par bioloģiskās ekspertīzes noteikšanu un līdz ar to, nav ņēmusi vērā materiālās tiesību normas, kas nosaka bērna interešu prioritāti jebkurās tiesiskajās attiecībās, kas var skart viņa intereses.

Ja nevar noteikt ekspertīzi, tad tiesa var ņemt vērā jebkurus pierādījumus, ar kuriem iespējams pierādīt bērna izcelšanos no konkrētas personas vai izslēgt šādu faktu. Piemēram, liecinieku liecības par pušu kopdzīvi bērna iespējamās ieņemšanas laikā.⁵⁸

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 249.¹ panta 2.daļu, ja kāds no lietas dalībniekiem izvairās no ekspertīzes, tiesa pieņem lēmumu par šīs personas piespiedu nogādāšanu tiesu ekspertīzes izdarīšanai.

Ja puse atsakās no ekspertīzes veikšanas un viņu nav arī iespējams nogādāt uz ekspertīzes iestādi piespiedu kārtā, un citi pierādījumi nav pārliecinoši, tiesa var lietu izspriest, piemērojot Civilprocesa likuma 112.panta ceturto daļu. Proti, Civilprocesa likuma

---

⁵⁷ Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 88.lpp.

⁵⁸ Turpat, 88.-89.lpp.

112.panta ceturajā daļā paredz, ka, ja puse atsakās iesniegt tiesai pieprasīto rakstveida pierādījumu, nenoliegdama, ka šis pierādījums atrodas pie tās, tiesa var atzīt par pierādītiem tos faktus, kuru apstiprināšanai pretējā puse atsaukusies uz šo rakstveida pierādījumu.

Paternitātes apstrīdēšanas un noteikšanas lietās šī norma būtu iztulkojama plaši un attiecināma arī uz šādu gadījumu, kad puse atsakās no ekspertīzes veikšanas, jo pēc būtības puse atsakās dot tiesai tās pieprasītu rakstveida pierādījumu, lai gan tā var to dot.

Par šādas interpretācijas pareizību liecina arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse. Lietā Mikulić v. Croatia Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādīja, ka personas, kas vēlas noteikt paternitāti, intereses ir jānodrošina, kad paternitāti nevar noteikt ar DNS metodi. Procesuāla līdzekļa trūkums, lai piespiestu par tēvu uzskatīto personu izpildīt tiesas rīkojumu (veikt DNS ekspertīzi), atbilst proporcionalitātes principam tikai tad, ja ir pieejami alternatīvi līdzekļi, kas neatkarīgai iestādei ļauj izspriest paternitātes prasību ātri (sprieduma 64.paragrāfs). No sprieduma 65.paragrāfa izriet nepieciešamība noteikt taisnīgu līdzsvaru starp prasītājas tiesībām bez liekas kavēšanās izslēgt neskaidrību par savu personas identitāti un iespējamā tēva tiesībām neveikt DNS testu.

Tātad ir jābūt līdzekļiem izspriest paternitātes prasību arī gadījumā, kad atbildētājs atsakās veikt ekspertīzi ar DNS metodi.⁵⁹

1975.gada 15.oktobra Eiropas Konvencijas par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā, 5.pantā noteikts, ka lietās par paternitāti ir pieļaujami zinātniski pierādījumi, kas var palīdzēt apliecināt paternitātes esamību vai neesamību. Ekspertīze ar DNS metodi nav obligāta, ja bērna bioloģisko izcelšanos no tēva var pierādīt citādāk. Arī starptautiskie un Eiropas Savienības tiesību akti neprasa konkrētus pierādīšanas līdzekļus. Ja tiesā tiek iesniegti pietiekami pierādījumi, kas paternitāti var apstrīdēt, tad tiesa var nenoteikt DNS ekspertīzes veikšanu.

Bez DNS ekspertīzes nevarēs iztikt situācijā, kad iespējamais bērna tēvs ir mātei maz pazīstams un viņas rīcībā nav nekādu citu pierādījumu, kas varētu liecināt par bērna izcelšanos no konkrēta vīrieša. Nereti mātei ir grūtības identificēt iespējamo atbildētāju lietā - nav zināms ne bērna tēva uzvārds, ne personas dati, ne dzīvesvieta.

Problēma ar DNS ekspertīzes veikšanu var rasties apstākļi, ka paternitātes noteikšanas izmaksas nav mazas, jo, piemēram, SIA „GenEra” maksājumu cenrādis ir šāds:

- Analīze 3 cilvēkiem (piem. māte, bērns, iespējamais tēvs) EUR 350.00;
- Analīze 4 cilvēkiem (piem. māte, 2 bērni, iespējamais tēvs) EUR 442.00;
- Analīze 2 cilvēkiem (bērns, iespējamais tēvs) EUR 300.00;

---

⁵⁹ Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 89.-90.lpp.

- Par katru papildus paraugu EUR 130.00.⁶⁰

Bieži vien sievietei nav tādu finanšu līdzekļu, lai samaksātu ekspertīzes izdevumus. Nav arī garantijas, ka šo samaksāto naudu prasības apmierināšanas gadījumā tiesa piedzīs no atbildētāja par labu prasītājam. Ja bērna tēvam nav ne darba, ne mantas, uz ko vērst piedziņu, un ir skaidri zināms, ka arī uzturlīdzekļus bērnam viņa vietā maksās Uzturlīdzekļu garantiju fonds, atgūt naudu par ekspertīzes izdevumiem var būt praktiski neiespējami.

Vienīgi, ja bērna mātei ir piešķirts trūcīgas personas statuss, viņai nav jāmaksā izdevumi par DNS ekspertīzes veikšanu. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 40.panta pirmo daļu izdevumu summas, kas izmaksājamas ekspertiem, iemaksā tā puse, kura izteikusi attiecīgu lūgumu, savukārt panta piektā daļa nosaka, ka ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus neiemaksā puse, kura atbrīvota no tiesas izdevumu samaksas. Tādā gadījumā izdevumus par DNS ekspertīzi sedz valsts (Tiesu administrācijas personā). Ja mātes prasību tiesa apmierina, izdevumus par labu valstij piedzen no atbildētāja. Un tad jau valstij jā rūpējas par minēto izdevumu atgūšanu no bērna tēva.

Tāpat sievietei pastāv iespēja lūgt tiesu sliktā mantiskā stāvokļa dēļ atbrīvot viņu no minēto izdevumu segšanas, bet jāņem vērā, ka tiesa ļoti rūpīgi izvērtēs norādītos apstākļus. Tādēļ prasības pieteikumā ne tikai jānorāda uz apstākļiem, kas neļauj veikt paternitātes testa izdevumu apmaksu, bet noteikti jāpievieno arī attiecīgi pierādījumi, kas to apstiprina.⁶¹

Vēl viens būtisks aspekts ir paternitātes noteikšana medicīniskas apaugļošanas rezultātā dzimušam bērnam. Proti, analizējot bērna izcelšanās noteikšanas jautājumu, būtu jāpiemin arī medicīniskās apaugļošanas rezultātā dzimuša bērna juridiskais statuss, kuru no 2002.gada 1.jūlija nosaka Seksuālās un reproduktīvās veselības likums. Atbilstoši šā likuma 21.panta pirmajai daļai medicīniskās apaugļošanas rezultātā dzimušais bērns uzskatāms par dzimušu laulībā, ja medicīniskās apaugļošanas brīdī vecāku laulība bija reģistrēta. Tātad arī šajā gadījumā darbojas prezumpcija, ka bērna tēvs ir bērna mātes vīrs, kas savukārt norāda uz to, ka tēva un mātes laulība ir pamatojums bērna izcelšanās noteikšanai. Jāatzīmē gan, ka medicīnisko apaugļošanu, bērna mātei atrodoties laulībā, bez vīra piekrišanas veikt nav iespējams. Šajā gadījumā prasot arī mātes vīra piekrišanu, vīrietis tiek aizsargāts no iespējamās ļaunprātības, kad māte ar medicīniskās apaugļošanas rezultātā dzimušu bērnu vēlētos sasaistīt vīru kā ar sevi, tā ar bērnu. Izšķiršanās par labu medicīniskās apaugļošanas

---

⁶⁰ GenEra piedāvā DNS analozi 2014. gadā. Pieejams: <http://www.genera.lv/cenas/> [aplūkots 2015.gada 6.martā]

⁶¹ Cīrule S. Paternitāte - bērna izcelšanās noteikšana. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/243563-paternitate-berna-izcelsanas-noteiksana/> [aplūkots 2014.gada 21.novembrī]

procesam, ir nozīmīga personu izvēle, kas bez dažādām tiesībām, rada arī saistības un uzliek pienākumus.⁶²

Saskaņā ar Seksuālās un reproduktīvās veselības likuma 22.pantu potenciālajiem vecākiem, viņu vecākiem un aizgādņiem nav tiesību prasīt dzimumšūnu donora paternitātes atzīšanu medicīniskās apaugļošanas rezultātā ieņemtam bērnam. Medicīniskās apaugļošanas rezultātā dzimušam bērnam, viņa vecākiem un aizbildņiem nav tiesību prasīt dzimumšūnu donora paternitātes atzīšanu. Dzimumšūnu donoram nav tiesību pašam atzīt paternitāti vai prasīt paternitātes atzīšanu medicīniskās apaugļošanas rezultātā dzimušam bērnam. Prasīt paternitātes atzīšanu nevar arī dzimumšūnu donora vecāki un aizgādņi.⁶³

Lietas par bērna izcelšanās noteikšanu, saskaņā ar Civilprocesa likuma 11.panta pirmās daļa 1.punktu, skata slēgtās tiesas sēdēs. Šādā veidā tiek aizsargātas gan bērna tiesības un intereses, gan bērna vecāku tiesības. Šādu lietu specifika ir tāda, ka iesaistītajām pusēm būs jāatklāj intīmas privātās dzīves detaļas, tādēļ nav pieļaujama svešu personu klātbūtne.

Savukārt Civilprocesa likuma 249.panta 4.daļā ir noteikts, ka prasījumus par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu un paternitātes noteikšanu var apvienot. Iespējams apvienot ne tikai prasījumus par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu un paternitātes noteikšanu, bet arī prasījumus par paternitātes atzīšanas apstrīdēšanu un paternitātes noteikšanu, kā arī prasījumus par paternitātes noteikšanu un uzturlīdzekļu piedziņu tam pašam bērnam.

Gadījumos, kad tiesa ir noteikusi paternitāti un atzinusi paternitātes ierakstu par spēkā neesošu, sprieduma noraksts tiek nosūtīts ieraksta grozīšanai tai Dzimtsarakstu nodaļa, kurā tika reģistrēta bērna dzimšana. Tāpat tiesai ir pienākums sniegt ziņas Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei šo ziņu ierakstīšanai Iedzīvotāju reģistrā.

---

⁶² Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/nozares-politika/petijumi> [aplūkots 2014.gada 23.novembrī]

⁶³ Seksuālās un reproduktīvās veselības likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=58982> [aplūkots 2015.gada 3.februārī]

2. PATERNITĀTES APSTRĪDĒŠANA

Jautājumā par paternitāti būtiski apskatīt ne tikai paternitātes noteikšanu, bet arī tās apstrīdēšanu, jo personas ne tikai vēlas noteikt paternitāti, bet arī vēlas jau prezumētu vai brīvprātīgi noteiktu paternitāti apstrīdēt. Tāpēc nodaļas turpinājumā tiks apskatīti paternitātes apstrīdēšanas veidi un problēmsituācijas praksē.

Nepieciešamība apstrīdēt paternitāti izriet no vajadzības nostiprināt bioloģisko īstenību, kam mūsdienās tiek piešķirta aizvien lielāka loma sakarā ar cilvēktiesību (tostarp tiesību uz privāto dzīvi) attīstību. Eiropas Cilvēktiesību tiesa vairākās lietās ir norādījusi, ka situācija, kad legālai prezumpcijai ļauj dominēt pār bioloģisko (un sociālo) realitāti, var nebūt savienojama ar pienākumu nodrošināt efektīvu privātās un ģimenes dzīves aizsardzību. Piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2006.gada 12.janvāra spriedums lietā Mizzi v. Malta 113.punkts.⁶⁴

Paternitātes apstrīdēšana ir „iespējama tiesā, ieinteresētajām personām divu gadu laikā, skaitot no dienas, kad uzzināts par paternitāti izslēdzošiem apstākļiem, iesniedzot šādu prasību”.⁶⁵

Paternitātes apstrīdēšanas mērķis ir atzīt paternitātes ierakstu dzimšanas reģistrā par spēkā neesošu no šī ieraksta izdarīšanas dienas.

No Civillikuma 14.panta izriet, ka tiesiskās attiecības, kas saistītas ar bērna paternitāti un tās apstrīdēšanu, apspriežamas pēc Latvijas likuma, ja bērna mātes dzīvesvieta bērna dzimšanas laikā bija Latvijā. Tāpat Latvijas likums piemērojams arī tad, ja strīds par bērna paternitāti rodas Latvijā.

Pastāv divi paternitātes apstrīdēšanas veidi:

1. paternitātes pieņēmuma apstrīdēšana;
2. brīvprātīgi atzītas paternitātes apstrīdēšana.

Ja paternitāte noteikta ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu, tad paternitāti apstrīdēt nav iespējams. Tomēr, izmantojot Civilprocesa likumā paredzēto, proti, ja uzrodas jauni apstākļi, kas pieteicējam vai tiesai nebija zināmi pie lietas izskatīšanas, vai ir pieļauti būtiski materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumi, tad uz ģenerālprokurora protesta pamata iespējams apstrīdēt paternitāti.

---

⁶⁴ Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 72.lpp.

⁶⁵ Autoru kolektīvs. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: NORDIC, 1998, 192.lpp.

Tomēr, kamēr persona nav apstrīdējusi paternitāti likumā noteiktajā kārtībā un spēkā nav stājies spriedums par paternitātes ieraksta atzīšanu par spēkā neesošu, tikmēr, pat ja ieraksts dzimšanas reģistrā ir īstenībai neatbilstošs (persona nav bērna bioloģiskais tēvs), juridiski bērna tēvs ir reģistrā ierakstītā persona.

2.1. Paternitātes pieņēmuma apstrīdēšana

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir vairākkārt uzsvērusi, ka bērna tiesības noteikt tiesisko attiecību ar bioloģisko tēvu pieder pie bērna privātās dzīves un, ka privātās dzīves respektēšana prasa, lai katram būtu iespēja noskaidrot savu kā individuālas cilvēciskas būtnes identitāti, izmantojot bioloģisko patiesību, un pieeja šādai informācijai ir svarīga sakarā ar tās veidojošo ietekmi uz bērna personību. Tāpat tēva tiesisko attiecību nodibināšana ar viņa iespējamo bērnu skar tēva privāto dzīvi.⁶⁶

Paternitātes pieņēmumu var apstrīdēt tiesā. Paternitātes pieņēmuma jeb prezumpcijas apstrīdēšana ir samērojama ar bērna tiesībām uz identitāti un stabilu ģimenes vidi.

Civilprocesā ar prezumpciju saprot civillietā nozīmīga fakta esamības pieņēmumu bez pierādījumiem, pamatojoties uz likuma noteikumiem. Tā kā prezumpcija ir pieņēmums uz varbūtības pamata, tā nekad nedrīkst izslēgt arī citu varbūtību, proti, ka prezumētā fakta nav. Tāpēc pretējai pusei ir jābūt garantētām tiesībām prezumpciju apstrīdēt un pierādīt pretējo.⁶⁷

Paternitātes pieņēmumu bērna mātes vīrs var apstrīdēt divu gadu laikā no dienas, kad viņš uzzināja, ka bērns nav cēlies no viņa. Čehijā apstrīdēšanas termiņš ir seši mēneši, bet tiek domāts par termiņa pagarinājumu uz trim gadiem. Taču būtiski, ka šis termiņš nevar būt pārāk garš, jo jābūt noteiktībai par bērna izcelšanos. Ja ir beidzies apstrīdēšanas termiņš, tad tikai Augstākajam prokuroram (Latvijā ģenerālprokurors aut. piezīme) ir šādas ekskluzīvas tiesības. Tomēr Čehijā turpinās diskusijas par to, cik lielam vajadzētu būt paternitātes apstrīdēšanas termiņam, lai neaizskartu personas privātās tiesības un ģimenes dzīvi.⁶⁸ Arī Polijā apstrīdēt paternitāti mātes vīrs var sešu mēnešu laikā kopš viņš uzzinājis par bērna dzimšanu.⁶⁹

Latvijā paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanai bērna mātes vīram likums paredz divus apstākļus:

---

⁶⁶ Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 77.-78.lpp.

⁶⁷ Turpat, 268.-269.lpp.

⁶⁸ Hrušakova M., Westphalova L. Family Law in Czech Republic. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2011, 105.-106.lpp.

⁶⁹ Kalus S., Habdas M. Family and Succession Law in Poland. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2012, 106.lpp.

1. bērna bioloģiskās izcelšanās fakts;
2. uzzināšana, ka bērns nav izcēlies no viņa.⁷⁰

Augstākās tiesas Senāts skaidrojis, ka Civillikuma 149.panta pirmajā daļā lietotais vārds „uzzināja” ir vērtējams kā pietiekami pamatota ticamības pakāpe, ka kāds no vecākiem uzskata, ka bērns varētu arī nebūt cēlies no bērna mātes vīra. Būtiskais ir tas, ka prasības celšanas termiņš ir saistīts tikai ar uzzināšanas brīdi, nevis no brīža, kad bērns ir dzimis, vai reģistrēts un ir īstenota paternitātes prezumpcija.

Tiesu prakse atklāj, ka lietas dalībnieki nereti šī termiņa tecējuma sākumu noteikuši kļūdaini. Piemēram, lietā Nr.SKC-63/2008 I.Z. prasībā pret A.Š. par uzturlīdzekļu piedziņu un A.Š. pretprasībā pret I.Z. par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu atbildētājs uzskatīja, ka 2006.gadā viņš nav nokavējis pretprasības celšanas termiņu 1996.gadā dzimušās meitas paternitātes apstrīdēšanai, jo, lai gan atbildētājam jau pirms laulības šķiršanas 2002.gadā bija zināms, ka viņa sievai I.Z. ir dzimusi meita un, ka viņš nav šī bērna tēvs, tomēr viņam nav bijis zināms, ka viņš ir ierakstīts par tēvu sievas I.Z. meitas dzimšanas akta ierakstā. Augstākās tiesas Senāts 2008.gada 6.februāra spriedumā norādīja, ka šāds atbildētāja motīvs nav pamatots, jo Civillikuma 149.panta pirmā daļa nesaista prasības celšanas termiņa tecējumu ar apstākli, kad laulātais uzzinājis par to, ka ierakstīts par tēvu laulības laikā dzimušam bērnam; Civillikuma 149.panta pirmā daļa paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanas termiņa tecējuma sākumu saista ar dienu, kad bērna mātes vīrs uzzinājis, ka bērns nav cēlies no viņa.⁷¹

Kā redzams, tā kā bērna mātes vīrs bija informēts par apstākli, ka viņš nav bērna bioloģiskais tēvs un it kā pēc būtības viņš varēja apstrīdēt paternitāti, tomēr likums šajā gadījumā viņam liedz iespēju to izdarīt, jo ir nokavēts paternitātes apstrīdēšanas termiņš. Pieņemu, ka praksē pastāv gadījumi, kad persona patiešām nav iedziļinājusies vai nemaz nezina par paternitātes prezumpciju un savām tiesībām to apstrīdēt. Taču tiesa nevērtē apstākli, vai persona ir vai nav zinājusi savas tiesības šajā jautājumā.

Lietā Nr.SKC-23/2009 Senāts 2009.gada 28.janvāra spriedumā izskaidroja, ka ekspertīžu ar DNS metodi rezultātu uzzināšanas brīdis nevar būt par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanas termiņa tecējuma sākumu, jo bērna mātes vīrs jau krietni agrāk pamatoti uzskatīja, ka J. nav viņa meita. Lai gan konkrētās lietas apstākļos jēdziens „uzzināja” ar skaidru noteiktības pakāpi bija attiecināms vienīgi uz brīdi, kad tēvs tiek noteikts pēc ekspertīzes ar DNS metodi, tomēr Civillikuma 149.panta pirmā daļa nerunā par šādu

---

⁷⁰ Vēbers J. LR Civillikuma komentāri: Ģimenes tiesības. Mans Īpašums, 2000, 65lpp

⁷¹ Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 78.-79.lpp.

neapstrīdamu ziņu iegūšanu, bet gan par pietiekami pamatotu šaubu rašanos. Tāpat jāievēro, ka Civillikuma 149.panta pirmās daļas normas piemērošanai precīzs uzzināšanas datums nav jānoskaidro un pietiek arī ar konstatējumu, ka, apstrīdot paternitātes pieņēmumu, bērna tēvs vismaz divus gadus jau zinājis, ka bērns nav cēlies no viņa.⁷²

Arī no šī sprieduma izriet, ka, neatkarīgi no tā, ka bērna mātes vīrs ir apstiprinājis ar DNS ekspertīzi faktu, ka nav bērna bioloģiskais tēvs, bet, tā kā viņš jau vairāk kā divus gadus pirms apstrīdēšanas ir zinājis, ka bērna tēvs ir cita persona, likums liedz iespēju šo paternitāti apstrīdēt.

Tā kā paternitāte uzliek atbildību un pienākumus pret bērnu, tā ir cieši saistīta ar interesi to apstrīdēt gan bērna bioloģiskajam, gan vēl vairāk juridiskajam tēvam. Tādējādi persona, kam varētu būt vislielākais pamats apstrīdēt paternitāti, ir bērna mātes vīrs, kurš nav bērna bioloģiskais tēvs, jo viņam nākas uzturēt faktiski svešu bērnu, vēl jo vairāk tādos gadījumos, kad laulība ar šī bērna māti tiek šķirta.

Latvijas Padomju Sociālistiskajā Republikā (turpmāk LPSR) Laulības un ģimenes kodeksā būtiska atšķirība bija šajā uzzināšanas procesā, jo persona varēja apstrīdēt bērna izcelšanos viena gada laikā, kopš tā uzzinājusi vai tai vajadzēja uzzināt par ierakstu dzimšanas reģistrā. Šajā gadījumā paternitātes prezumpcijas apstrīdēšana faktiski tika ierobežota, jo ne vienmēr līdz ar konkrētā ieraksta izdarīšanu dzimšanas reģistrā kļūst skaidrs, ka tas ir nepatiess.

Apstrīdēt paternitātes pieņēmumu var arī nepilngadīgais bērna tēvs, jo stāšanās laulībā pirms astoņpadsmit gadu vecuma dod tiesības uzskatīt viņu par pilngadīgu pirms astoņpadsmit gadiem. Savukārt, LPSR Laulības un ģimenes kodekss paternitātes apstrīdēšanas tiesības nepilngadīgajam tēvam nepiešķīra – apstrīdēšanas tiesību realizācija bija iespējama tikai sasniedzot astoņpadsmit gadu vecumu.⁷³

Interesanti ir tas, ka 1985.gada LPSR Laulības un ģimenes kodeksa komentāros minēts, ka „tikai ļoti retos gadījumos faktiskais bērna tēvs nav mātes vīrs”.⁷⁴ Taču, kā redzams, šādu apgalvojumu nevarētu lietot, runājot par mūsdienu situāciju.

Kā jau iepriekšējās nodaļās minēts, bērna bioloģiskās izcelšanās faktu iespējams pierādīt ar civilprocesā atļautajiem pierādījumiem, kas norāda, ka vīrietis nevar būt bērna bioloģiskais tēvs, piemēram, vīrieša ilgstoša prombūtne (atrašanās brīvības atņemšanas

---

⁷² Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 79.lpp.

⁷³ Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/nozares-politika/petijumi> [aplūkots 2014.gada 23.novembrī]

⁷⁴ Autoru kolektīvs prof. J.Vēbera vispārīgā redakcijā. Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa komentāri. Rīga: AVOTS, 1985, 134.-135.lpp.

iestādē vai ārzemēs), izziņa par vīrieša veselības stāvokli, liecinieku liecības un citi iespējamie pierādījumi. Tiesa pēc puses lūguma var noteikt bioloģisko ekspertīzi, kuras slēdziens kalpo kā pierādījums. Gadījumā, kad kāds no lietas dalībniekiem izvairās no ekspertīzes, tiesa pieņem lēmumu par šīs personas piespiedu nogādāšanu tiesu ekspertīzes veikšanai.

Tiesības apstrīdēt paternitātes pieņēmumu ir arī bērna mātei. Tas ir izdarāms divu gadu laikā no bērna izcelšanās uzzināšanas brīža. Mātes radniekiem mātes nāves gadījumā tāda iespēja nepastāv.

Lietā Nr.SKC-805/2010 Senāts atzina, ka bērna māte zaudē prasības tiesības apstrīdēt paternitātes pieņēmumu no bērna pilngadības sasniegšanas dienas. Šāds atzinums gan vienlaikus pamatots arī ar to, ka, sasniedzot pilngadību, bērns iegūst pilnu rīcībspēju, kas ļauj šai personai pašai aizstāvēt savas intereses un aizskartās tiesības. Senāta ieskatā, situācijā, ka māte meitai bija darījusi zināmas savas šaubas par meitas tēvu laikā, kad meita jau bija pilngadīga, bet meita nav vēlējusies izmantot sev piešķirtās tiesības apstrīdēt paternitātes pieņēmumu, kā arī to nav darījis prasītājas vīrs, tas ir, personas, kuras tieši skar paternitātes pieņēmums, jo rada savstarpējas tiesības un pienākumus, apelācijas instances tiesa pareizi atzinusi, ka prasītājas tiesības nav skartas un viņai nav prasības tiesību.⁷⁵

Šāds spriedums ir likumsakarīgs, jo pilngadību sasniegusi persona ir tiesīga pati lemt, vai ir nepieciešamība un vēlēšanās apstrīdēt jau esošu paternitātes pieņēmumu, vēl jo vairāk tad, ja to nevēlas apstrīdēt arī dzimšanas reģistrā par bērna tēvu ierakstītā persona.

Šeit minams arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2004.gada 17.marta spriedums lietā Nr.SPC-1. Senāts izskatīja civillietu sakarā ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja protestu par Rīgas Ziemeļu rajona tiesas 2003.gada 15.septembra spriedumu N.M. prasībā pret O.M. par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu.

Lietas faktiskie apstākļi bija tādi, ka N. un O.M. 1991.gada 12.septembrī noslēgtajā laulībā 1998.gada 25.novembrī dzimis dēls E., par kura tēvu saskaņā ar Civillikuma 146.panta otro daļu reģistrēts O.M.

Ar Rīgas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2002.gada 10.oktobra spriedumu, šķirta N. un O.M. laulība. N.M. 2003.gada 28.maijā cēla prasību tiesā pret O.M. par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu un esošā ieraksta par O.M. kā E. tēvu, atzīšanu par neesošu. Kopš 1997.gada dzīvojot kopā ar I.J., kurš esot E. bioloģiskais tēvs un sevi par tādu arī atzīstot.

---

⁷⁵ Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 80.lpp.

Ar Rīgas Ziemeļu rajona tiesas 2003.gada 15.septembra spriedumu prasība apmierināta. Lieta apelācijas instancē netika skatīta.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs iesniedza protestu, lūdzot atcelt Rīgas Ziemeļu rajona tiesas 2003.gada 15.septembra spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai, jo uzskatīja, ka lietas izskatīšanā tiesa, taisot spriedumu, izdarījusi materiālo tiesību normu būtisku pārkāpumu.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts uzskatīja, ka protests ir apmierināms. Saskaņā ar Civillikuma 149.pantu, paternitātes pieņemumu bērna māte var apstrīdēt divu gadu laikā no dienas, kad uzzinājusi, ka bērns nav cēlies no atbildētāja.

Tiesa par minētā materiāli tiesiskā termiņa tecējuma sākumu uzskatījusi prasītājas un atbildētāja laulības šķiršanas dienu, t.i., 2002.gada 10.oktobri, kas neatbilst Civillikuma 149.panta pirmās daļas saturam par imperatīvā formā noteikto divu gadu termiņa notecējuma sākumu. Tātad N.M. dēla E. izcelšanās apstrīdēšanai no O.M. likumā noteiktais divu gadu termiņa tecējums skaitāms nevis no 2002.gada 10.oktobra, bet gan no dienas, kad viņa uzzinājusi, ka bērns nav cēlies no O.M.

Nemot vērā minēto, Senāts nosprieda atcelt Rīgas Ziemeļu rajona tiesas 2003.gada 15.septembra spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai.⁷⁶

No minētā sprieduma secināms, ka pirmās instances tiesa ir pieļāvusi kļūdu, nosakot nepareizu paternitātes prezumpcijas apstrīdēšanas termiņa sākumu, kaut gan likumā tas ir skaidri definēts. Šajā gadījumā Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs pamatoti iesniedzis protestu.

Latvijā arī bērnam ir tiesības apstrīdēt paternitātes pieņemumu atšķirībā, piemēram, no Čehijas, kur bērnam ir tiesības uz piederību, bet nav tiesību uz paternitātes apstrīdēšanu, tādās tiesības ir tikai viņa vai viņas vecākiem⁷⁷. Latvijā tas izdarāms divu gadu laikā pēc pilngadības sasniegšanas. Savukārt, piemēram, Polijā⁷⁸ bērns pēc pilngadības sasniegšanas to var izdarīt trīs gadu laikā.

Atšķirībā no Civillikuma 149.panta 1.daļas, kur teikts, ka paternitātes pieņemumu bērna mātes vīrs var apstrīdēt divu gadu laikā no dienas, kad viņš uzzināja, ka bērns nav cēlies no viņa, šajā gadījumā bērns apstrīdēt paternitāti var tikai divu gadu laikā no pilngadības iestāšanās nevis no fakta uzzināšanas brīža. Problēma var rasties apstākļi, ka fakta uzzināšana

---

⁷⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2004. Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 2005, 79.-80.lpp.

⁷⁷ Hrušakova M., Westphalova L. Family Law in Czech Republic. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2011, p.104

⁷⁸ Kalus S. Habdas M. Family and Succession Law in Poland. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2012, p.107

var notikt arī vairākus gadus pēc pilngadības sasniegšanas. Turklāt šis tiesiskais termiņš nav atjaunojams vai maināms. Tas norādīts arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta tiesu prakses apkopojumā „Tiesu prakse civillietu izskatīšanā par bērna izcelšanās noteikšanu, adopcijas apstiprināšanu un atcelšanu, uzturlīdzekļu piedziņu no vecākiem bērna uzturēšanai, laulības šķiršanu un neesamību”. Šī norma ierobežo bērna tiesības noskaidrot savu faktisko (bioloģisko) izcelšanos.

Šajā sakarā minams Augstākās tiesas Senāta 2006.gada 31.maija spriedums lietā Nr.SPC-21. Augstākās tiesas Senāts izskatīja Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja protestu par Liepājas tiesas 2005.gada 23.maija spriedumu, kas taisīts pēc Artura M. pilnvarojumā N.Kovaļeva iesniegtā pieteikuma par tēva ieraksta anulēšanu un paternitātes fakta konstatēšanu.

Lietas faktiskie apstākļi bija tādi, ka 1931.gada (..) dzimis Arturs M., par kura vecākiem dzimšanas akta reģistrā ierakstīti A.M. un K.M. K.M. mirusi 1971.gada 8.janvārī. 1961.gada 20.oktobrī miris Ž.G., kuram saskaņā ar Latvijas Valsts vēstures arhīva izziņu kopš 1939.gada 4.marta uz izpirkšanas līguma pamata piederēja Liepājā, Lauku ielā (..) un Dzērves ielā (..) esošs nekustams īpašums ar platību 1285 m².

Artura M. pilnvarojumā N.Kovaļevs iesniedzis pieteikumu par A.M. kā Artura M. tēva ieraksta anulēšanu un Ž.G. kā Artura M. bioloģiskā tēva paternitātes fakta konstatēšanu. Pieteikumā norādīts, ka paternitātes fakta konstatēšana nepieciešama īpašuma tiesību iegūšanai uz Ž.G. atstāto mantojumu.

Ar Liepājas tiesas 2005.gada 23.maija spriedumu anulēts A.M. kā Artura M. tēva ieraksts Artura M. dzimšanas reģistrā un konstatēts paternitātes fakts, ka 1961.gada 20.oktobrī mirušais Ž.G. ir 1931.gada (..) dzimušā Artura M. bioloģiskais tēvs.

Lietā apelācijas instances tiesā netika skatīta.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs iesniedza protestu par Liepājas tiesas 2005.gada 23.maija spriedumu, lūdzot to atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai, jo uzskatīja, ka tiesa lietas izskatīšanā būtiski pārkāpusi materiālo un procesuālo tiesību normas.

Senāts uzskatīja, ka protests ir pamatots un apmierināms. Saskaņā ar Civillikuma 149.pantu paternitātes pieņemumu šajā pantā norādītās personas var apstrīdēt divu gadu laikā no dienas, kad tās uzzinājušas, ka dzimšanas reģistrā par bērna tēvu ierakstītais nav bērna bioloģiskais tēvs. Civilprocesa likuma 246.panta piektajā daļā noteikts, ka šādu prasību var celt saskaņā ar Civillikuma 149.panta noteikumiem. Civillikuma 149.panta pirmajā daļā imperatīvā formā noteikts divu gadu termiņa tecējuma sākums – no dienas, kad attiecīgā persona uzzinājusi, ka ierakstītais nav bērna bioloģiskais tēvs, bet bērnam šis termiņš – divi

gadi – skaitāms no pilngadības sasniegšanas dienas. Minētais materiāli tiesiskais termiņš nav atjaunojams.

Tiesa konstatējusi, un tas izriet no pieteikuma satura, ka Arturs M. ilgstoši, arī pirms Ž.G. nāves zinājis par to, ka dzimšanas akta reģistrā ierakstītais A.M. nav viņa bioloģiskais tēvs, bet tiesa spriedumu par paternitātes ieraksta anulēšanu taisījusi, pārkāpjot Civillikuma 149.pantā noteikto par divu gadu termiņa tecējuma sākumu.

Pieteikumā norādīts, ka A.M. pazudis, tas ir, ka pieteicējam nav tādu ziņu, ka A.M. būtu miris. Pie šādiem apstākļiem paternitātes ieraksta anulēšana būtu jāskata prasības tiesvedības kārtībā, apvienojot ar pieteikumu par paternitātes fakta konstatēšanu.

Tiesa netika noskaidrojusi Ž.G. piederošā īpašuma esamību, uz kuru kā mantinieks pretendē Arturs M., kā tiesiskā valdījumā tas atrodas; tiesa lietu izskatījusi bez ieinteresēto personu pieaicināšanas, nenoskaidrojot, vai nepastāv strīds par tiesībām, kādā gadījumā tas izšķirams prasības tiesvedības kārtībā, ja arī būtu nodibināts A.M. miršanas fakts.

Arturs M. miris 2005.gada 21.aprīlī, tāds fakts nebija zināms pirmās instances tiesai, arī taisot spriedumu 2005.gada 23.maijā, kad tiesas sēdē piedalījās N.Kovaļevs, kurš noklusēja šādu faktu.

Senāts nosprieda atcelt Liepājas tiesas 2005.gada 23.maija spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā tiesas sastāvā.⁷⁹

Arī šajā spriedumā redzama pirmās instances tiesas kļūda un virspusēja lietas izskatīšana. Bieži vien paternitātes apstrīdēšana ir tiešā mērā saistīta ar mantiskajām interesēm.

Paternitātes pieņēmumu var apstrīdēt arī vīra vecāki divu gadu laikā no dienas, kad ir uzziņāts, ka bērns nav cēlies no viņa, ja vīrs līdz nāves brīdim nav zinājis par bērna dzimšanu. Tiesība apstrīdēt bērna izcelšanos ir personiska. Tā nepāriet uz mirušā mantiniekiem, bet viņa celto prasību mantinieki var turpināt.

Šīs ekskluzīvās tiesības bērna mātes vīra vecākiem un likumiskajiem mantiniekiem saistītas ar to, ka paternitātes pieņēmums visvairāk skar tieši bērna mātes vīra tiesības, jo paternitātes pieņēmums gan piešķir tiesības, gan arī uzliek pienākumus attiecībā uz bērnu – tas bērna mātes vīram un arī viņa vecākiem tieši rada gan mantiskās, gan personiskās tiesības un pienākumus. Augstākās tiesas Senāts lietā Nr.SKC-805/2010 I.M. prasībā pret N.M. un J.G. par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu un paternitātes noteikšanu secināja, ka attiecībā

---

⁷⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2006. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2007, 69.-71.lpp.

uz bērna mātes vīru paternitātes pieņemuma apstrīdēšanas tiesības ir plašākas nekā bērna mātei.

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse apstiprina, ka dažādi paternitātes apstrīdēšanas termiņi mātēm un tēviem samērīgos apstākļos nav uzskatāmi par diskrimināciju pēc dzimuma.⁸⁰

Ar 2014.gada 8.maija grozījumiem Civillikuma 149.pantā personai, kas sevi uzskata par bērna bioloģisko tēvu, izņemot gadījumu, kad bērns ieņemts noziedzīga nodarījuma pret tikumību un dzimumneaizskaramību rezultātā, ir tiesības apstrīdēt paternitātes pieņemumu divu gadu laikā no bērna piedzimšanas šādos gadījumos:

1. bērna māte ir mirusi dzemdībās;
2. bērna māte un bērna mātes vīrs dzīvo šķirti vismaz 306 dienas pirms bērna piedzimšanas.

Jāatzīmē, ka Igaunijā tiesības apstrīdēt paternitātes prezumpciju personai, kas sevi uzskata par bērna tēvu, bija labu laiku pirms šāda regulējuma ieviešanas Latvijā. Apstrīdēšanas tiesību nodrošināšana konkrētam personu lokam ir katras valsts nacionālo tiesību jautājums, ko ietekmējusi kā valsts vēsturiskā attīstība, tā arī konkrētā jautājuma risināšanas pieredze.⁸¹

Jāņem vērā, ka ir atšķirīgs apstrīdēšanas termiņa noilguma atskaites brīdis. Atšķirībā no bērna mātes vai bērna mātes vīra, kuri var apstrīdēt paternitāti divu gadu laikā no uzzināšanas brīža, vīrietis, kurš sevi uzskata par bērna bioloģisko tēvu, paternitāti var apstrīdēt divu gadu laikā nevis no uzzināšanas brīža, ka bērns ir cēlies no viņa, bet gan no bērna piedzimšanas brīža.

Likumdevējs izvēlējies šādu atšķirīgu regulējumu ņemot vērā trīs aspektus. Pirmkārt, Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989.gada 20.novembra Konvencijas par bērna tiesībām, kuras dalībvalsts ir Latvija, 7.panta pirmā daļa noteic, ka bērnu reģistrē tūlīt pēc dzimšanas, un viņam kopš piedzimšanas brīža ir tiesības uz vārdu un pilsonības iegūšanu, kā arī, ciktāl tas iespējams, tiesības zināt savus vecākus un tiesības būt viņu aizgādībā, līdz ar to paternitāte bērnam nosakāma pēc iespējas īsākā laika posmā kopš bērna piedzimšanas. Otrkārt, pārējiem Civillikuma 149. pantā minētajiem tiesību subjektiem, kuriem ir tiesības apstrīdēt paternitātes pieņemumu, ir noteikts tiesiskais statuss attiecībā pret bērnu (bērna māte, persona, kas bērna dzimšanas reģistrā ierakstīta par bērna tēvu, bērna vecvecāki, ja bērna tēvs ir miris), savukārt personai, kas sevi uzskata par bērna bioloģisko tēvu, nav vēl noteikta tiesiskā statusa attiecībā

⁸⁰ Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 80.lpp.

⁸¹ Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/nozares-politika/petijumi> [aplūkots 2014.gada 23.novembrī]

pret bērnu, proti, tai vēl jāpierāda tiesā, ka ir bērna bioloģiskais tēvs, piemēram, veicot paternitātes testu. Treškārt, 2013. gada 1. janvārī stājās spēkā analogiska satura grozījumi Civillikuma 156. panta trešajā daļā attiecībā uz personas, kas sevi uzskata par bērna bioloģisko tēvu, tiesībām apstrīdēt paternitātes atzīšanu.⁸²

Ja tiesa apmierina prasību, ar kuru apstrīdēts paternitātes pieņēmums, ieraksts par tēvu dzimšanas reģistrā atzīstams par neesošu no tā izdarīšanas dienas.

Šāda iespēja ļauj bioloģiskajam tēvam īstenot savas tēva tiesības arī gadījumā, kad bērna māte nav ieinteresēta paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanā un nevēlas noskaidrot patieso bērna izcelšanos.

Kā jau minēts iepriekšējās nodaļās, Civilprocesa likuma 249.panta 4.daļā noteikts, ka prasību par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu un paternitātes noteikšanu var apvienot vienā tiesvedībā, šādā gadījumā prasības iesniedzējam jāpierāda gan fakti, ka dzimšanas reģistrā ierakstītais vīrietis nav bērna tēvs, gan tas, kurš ir bērna bioloģiskais tēvs.

Praksē iepriekšminētie prasījumi netiek apvienoti. Tiesas savos spriedumos rezultatīvajā daļā atzīst, ka bērns nav izcēlies no mātes vīra un uzliek par pienākumu dzimtsarakstu nodaļai, kurā bērns reģistrēts, grozīt ierakstu bērna dzimšanas reģistrā. Tiesas procesā konstatējot, ka bērns izcēlies no šīs trešās personas, dzimtsarakstu nodaļai tomēr netiek dots uzdevums anulēt ierakstu par mātes vīru kā bērna tēvu un ierakstīt dzimšanas reģistrā ziņas par personu, kas tiesā atzinusi bērnu par savu. Bērna bioloģiskajam tēvam, kas jau tiesā sevi par tādu atzinis, šajā gadījumā kopā ar bērna māti vēl papildus jādodas uz dzimtsarakstu nodaļu, lai aizpildītu paternitātes atzīšanas iesniegumu. Paternitātes apstrīdēšanas prasības izskatīšanas laikā minētajā situācijā tiek konstatēts ne tikai tas, ka bērns nav izcēlies no mātes vīra, bet arī tas, ka bērnu par savu atzīst trešā persona – bioloģiskais tēvs. No iepriekšminētā izriet, ka, ja tiesas spriedumā tiktu norādīts, kura persona atzīstama par bērna tēvu, un uz šī tiesas sprieduma pamata tiktu izdarīts šāds ieraksts arī dzimšanas reģistrā, tad nebūtu nepieciešams iesniegt dzimtsarakstu nodaļā paternitātes atzīšanas iesniegumu, apliecinot jau tiesā konstatēto bērna izcelšanās faktu.

Tiesas uzskata, ka bērna interesēs ir tas, lai bērna izcelšanās no tēva šajā gadījumā tiktu noteikta brīvprātīgi atzīstot paternitāti, nevis nosakot to ar tiesas spriedumu. Paternitātes noteikšanai ar tiesas spriedumu piemīt zināms negatīvs elements, jo šāds paternitātes noteikšanas veids Civillikumā paredzēts kā galējais variants, ja citādi nav iespējams noteikt bērna izcelsmi no tēva. Ja tiesa šādā gadījumā ar tiesas spriedumu uzliktu dzimtsarakstu

---

⁸² Par priekšlikumiem likumprojektam "Grozījumi Civillikumā" (Nr.411/Lp11) pirms otrā lasījuma 2013.gada 28.februārī.Pieejams:

[http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/ccc7998ef25f31b0c2257b21002ddd0f/\\$FILE/2_596-11_13.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/ccc7998ef25f31b0c2257b21002ddd0f/$FILE/2_596-11_13.pdf) [aplūkots 2015.gada 20.martā]

nodaļai par pienākumu ierakstīt bērna dzimšanas reģistrā par tēvu trešo personu, kas paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanas lietā sevi atzinusi par bērna tēvu, tad sīkāk nezinot lietas apstākļus, no dzimšanas reģistrā ierakstītās informācijas varētu izdarīt secinājumus, ka labprātīgi paternitāti atzīt bērna tēvs nav vēlējies. Protams, ka pastāv iespēja, ka arī māte nav vēlējusies brīvprātīgu paternitātes atzīšanu, tomēr šādi gadījumi praksē ir reti sastopami.

Vēl viena šādas situācijas esamības problēma ir tā, ka, ja trešā persona lietā – bērna bioloģiskais tēvs par tādu tiek atzīts ar tiesas spriedumu, tad paternitāti apstrīdēt vairs nav iespējams, kā tas būtu gadījumā, ja paternitāte būtu brīvprātīgi atzīta.⁸³

Atgriežoties pie jautājuma par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanas termiņu, var minēt, ka, līdz grozījumiem Bāriņtiesu likumā⁸⁴, kas stājās spēkā 2014.gada 1.jūlijā, Bāriņtiesai bija tiesības vērsties ar prasības pieteikumu tiesā bērna interesēs, taču ar minētā likuma grozījumiem 16.panta 5.punktā noteikts, ka Bāriņtiesai vairs nav tiesību iesniegt tiesā prasības pieteikumus par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu.

Grozījumu mērķis bija novērst nevienveidīgu tiesu praksi, izskatot tiesās paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanas lietas, jo daļa tiesu pieņēma izskatīšanai bāriņtiesu prasības pieteikumus bērna interesēs par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu, pamatojoties uz Bāriņtiesu likuma 16.panta 5.punktu, bet daļa tiesu šādas prasības pieteikumus nepieņēma, pamatojoties uz to, ka bāriņtiesai šādas prasījuma tiesības nav un ka šādas tiesības ir tikai Civillikuma 149.pantā minētajām personām (bērna mātei, bērna mātes vīram, bērnam pēc pilngadības sasniegšanas vai bērna mātes vīra vecākiem pēc bērna mātes vīra nāves, ja viņš līdz nāves brīdim nav zinājis par bērna dzimšanu). Tā kā bāriņtiesas vispārīgais pienākums ir aizstāvēt bērna personiskās un mantiskās intereses, kā arī tiesības, tad diskutabls ir jautājums, vai, neparedzot iespēju bāriņtiesai iesniegt prasības pieteikumus par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu netiek ierobežota bērna interešu īstenošana.

Atbilstoši autora informācijai, kas saņemta no dažādu Latvijas pilsētu bāriņtiesām, var secināt, ka, piemēram, Rīgas bāriņtiesa no 2010.gada līdz 2014.gadam ir iesniegusi 33 prasības pieteikumus par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu tiesā, savukārt, piemēram, Liepājas pilsētas bāriņtiesa kopumā no 2010.gada janvāra līdz 2014.gada 30.jūnijam ir cēlusi tiesā 21 prasības par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu. Bauskas novada bāriņtiesa iesniegusi 14 prasības pieteikumus par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu, bet Kuldīgas bāriņtiesā reģistrētas tikai 2 lietas par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu. Var secināt, ka bāriņtiesas pieteikumi šajās lietās nav ikdienišķa parādība, proti, tie netiek iesniegti bieži, taču

⁸³ Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/nozares-politika/petijumi> [aplūkots 2014.gada 23.novembrī]

⁸⁴ Bāriņtiesu likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=139369> [aplūkots 2014.gada 20.decembrī]

pastāv situācijas, kad ir nokavēts paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanas termiņš un bāriņtiesa bija vienīgā instance, kas, izvērtējot apstākļus, varēja bērna interesēs iesniegt pieteikumu.

Šobrīd atbilstoši Bāriņtiesu likuma 50.pantam Bāriņtiesas pienākums ir pēc tiesas pieprasījuma sniegt atzinumus, kas nepieciešami paternitātes atzīšanai vai apstrīdēšanai. Apskatot Latvijas bāriņtiesu sniegto informāciju var redzēt, ka lielākā daļa Bāriņtiesu rakstiskus atzinumus nav sniegušas, bet nepieciešamības gadījumā atzinums ir bijis sniegts mutiski tiesas sēdes laikā.

Jau iepriekš minētajā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta lietā Nr.SPC-1, kur ar 2004.gada 17.marta spriedumu tika atzīts, ka Natālija M. pārkāpusi paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanai noteikto termiņu, kas nozīmē, ka pie lietas atkārtotas izskatīšanas sakarā ar pārkāpumu viņas prasība būtu noraidāma, tomēr, prasītājam atsakoties no prasības, Rīgas bāriņtiesa nepilngadīgā Eduarda M. interesēs cēla prasību par paternitātes ieraksta atcelšanu. Te redzama Bāriņtiesas būtiskā loma bērna interešu pārstāvēšanā, lai tiktu nodrošinātas Bērnu tiesību aizsardzības likuma 8.panta otrajā daļā noteiktās bērna tiesības uz savas identitātes saglabāšanu. Tādā veidā tika pildīts Bāriņtiesu likuma 17.panta 1.punktā noteiktais un aizstāvētas bērna tiesības. Līdz ar to likumdevējs pirms grozījumiem Bāriņtiesu likumā bija paredzējis papildu procesuālo mehānismu, ar kura palīdzību nepieciešamības gadījumā bija iespējams aizstāvēt bērna tiesības, apstrīdot paternitātes pieņēmumu. Kā minēts iepriekš, dažādu apstākļu dēļ, šāda papildus iespēja vairs nepastāv.

2.2. Paternitātes atzīšanas apstrīdēšana

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 3.panta otro daļu bērna tiesības un brīvības valsts nodrošina visiem bērniem bez jebkādas diskriminācijas - neatkarīgi no bērna, viņa vecāku, aizbildņu, ģimenes locekļu rases, tautības, dzimuma, valodas, partijas piederības, politiskās un reliģiskās pārliecības, nacionālās, etniskās vai sociālās izcelsmes, dzīvesvietas valstī, mantiskā un veselības stāvokļa, dzimšanas vai citiem apstākļiem. Tādējādi paternitātes atzīšanas apstrīdēšana ir samērojama ar bērna tiesībām uz identitāti un stabilu ģimenes vidi.

Paternitātes atzīšanu tiesa var atzīt par neesošu tikai tad, ja persona, kas bērnu atzinusi par savu, nevar būt viņa miesīgais tēvs un bērnu atzinusi par savu maldības, viltus vai spaidu rezultātā. Likumā ir noteikti gan apstākļi, gan termiņi, kādos tiesa var atzīt par neesošu brīvprātīgi atzītu paternitāti. Būtiskākais ir tas, kas tiesai jākonstatē fakts par to, vai vīrietis, atzīstot bērnu par savu, to ir darījis, uzskatīdams, ka ir, vai zinādams, ka nav bērna bioloģiskais tēvs.

Būtu jāmin Augstākās tiesas Senāta 2008.gada 11.jūnija spriedums lietā Nr.SKC-240/2008. Konkrētajā lietā tika skatīta prasītāja kasācijas sūdzība par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada (..) oktobra spriedumu prasītāja prasībā pret bērna māti par paternitātes apstrīdēšanu.

Lietas faktiskie apstākļi bija tādi, ka bērna mātei 2002.gada (..) piedzimis dēls, par kura tēvu, uz pieteikuma pamata, reģistrēts prasītājs. Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2004.gada oktobra spriedumu no prasītāja par labu bērna mātei piedzīti uzturlīdzekļi dēla uzturam.

Prasītājs 2007.gada 14.februārī cēlis prasību pret bērna māti par paternitātes apstrīdēšanu, norādot, ka atbildētāja viņu ir maldinājusi un viltus ietekmē panākusi, ka prasītājs reģistrē bērnu kā savu. Faktiski bērna tēvs ir cits vīrietis, ar kuru atbildētājai bijušas attiecības laikā, kad viņa dzīvojusi (..) rajonā (..) pagastā. Par to prasītājs uzzināja tikai 2006.gada rudenī.

Pamatojoties uz Civillikuma 156.pantu, prasītājs lūdzis tiesu atzīt par spēkā neesošu 2002.gada (..) dzimušā zēna izcelšanās ierakstu dzimtsarakstu reģistrācijas grāmatā, kurā prasītājs uzrādīts kā bērna tēvs, vienlaikus lūdzot nozīmēt bioloģisko ekspertīzi pēc DNS metodes. Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2007.gada (..)maija spriedumu prasība tika noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar prasītāja apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada (..)oktobra spriedumu prasību noraidījusi. Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka, reģistrējot 2002.gada (..) dzimušo bērnu kā savu dēlu, prasītājs ir atzinis paternitāti. Prasība noraidīta, atzīstot, ka prasītājs ir pārkāpis Civillikuma 156.panta otrās daļas noteikumus.

Par minēto spriedumu prasītājs tika iesniedzis kasācijas sūdzību. Iesniedzējs, atsaucoties uz Civillikuma 25.pantu, likuma "Par Latvijas Republikas starptautiskajiem līgumiem" 13.pantu un Civilprocesa likuma 5.panta otro daļu, norādīja, ka apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā Eiropas Konvencijas par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā 4.pantu, turklāt tiesa nav ņēmusi vērā apelācijas sūdzībā izteikto lūgumu par DNS ekspertīzes nozīmēšanu, tādejādi pārkāpjot Civilprocesa likuma normas.

Izskatot pieteicēja kasācijas sūdzību, Senāts iepriekšējo spriedumu atstāja negrozītu, pamatojoties uz turpmāk minēto.

2003.gada 15.maijā Saeima ar likumu „Par Eiropas Konvenciju par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā” pieņēma un apstiprināja 1975.gada 15.oktobra Eiropas Konvenciju par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā. Latvijas tā ir spēkā kopš 2003.gada 2.oktobra. Konvencijas 4.pantā noteikts, ka labprātīga paternitātes noteikšana nav

pārsūdzama, nedz apstrīdama, ja iekšējie likumi paredz šādas procedūras, izņemot gadījumus, kad persona, kas vēlas atzīt vai ir atzinusi bērnu, nav viņa bioloģiskais tēvs.

Konvencijas dalībvalstīm ir tiesības paredzēt gan paternitātes apstrīdēšanas iespēju, nosakot attiecīgo personu loku, gan arī noteiktos gadījumos bērna interešu aizstāvības un nodrošināšanas nolūkā aizliegt personai apstrīdēt paternitāti. Tomēr paternitātes apstrīdēšanai ir pieļaujams tikai viens pamats, proti, tas, ka vīrietis nav bērna bioloģiskais tēvs.

Ar likumu noteiktais paternitātes atzīšanas apstrīdēšanas termiņa ierobežojums atbilst tiesībām un brīvībām, kā arī sekmē bērna tiesību aizstāvību.

Fakts, ka prasītājs nav bērna bioloģiskais tēvs, varēja tikt konstatēts ar tiesas nolēmumu, ja prasītājs likumā paredzētajā divu gadu laikā šādu prasību būtu cēlis, kas konkrētajā gadījumā nav izdarīts. Prasītājs ceļot prasību, Civillikuma 156.panta prasības nav izpildījis, kā arī nav norādījis apstākļus, kas izslēdz paternitāti, ne dienu, kad viņam kļuvis tas zināms.

Ar Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesas 2004.gada (..)oktobra spriedumu apmierināta bērna mātes prasība par uzturlīdzekļu piedziņu dēla uzturam. Prasītājs šo spriedumu nav pārsūdzējis, prasību par paternitātes apstrīdēšanu nav cēlis, lai arī tajā laikā viņš izteicis šaubas par paternitāti.

Tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, un visās darbībās attiecībā uz bērniem, prioritāras ir bērna tiesības un intereses. Tas nozīmē, ka arī likumdevējam jāievēro, lai pieņemtie vai grozītie normatīvie akti aizsargātu bērnu intereses iespējami labākā veidā. Paternitāte vistiešākā veidā skar bērna intereses, tāpēc arī likumdevējs, paredzēdams Civillikuma 156.panta otrajā daļā divu gadu termiņu paternitātes apstrīdēšanai, sekmē bērna interešu aizsardzību, tādā veidā izlīdzinot ārļaulībā dzimušo bērnu tiesisko statusu ar to bērnu tiesisko statusu, kuri ir dzimuši laulībā.⁸⁵

Faktiski ar šo spriedumu Senāts atzina, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras un ar likumu noteiktais paternitātes atzīšanas apstrīdēšanas termiņa ierobežojums sekmē bērna tiesību aizstāvību.

Tas nozīmē, ka prasību par paternitātes atzīšanu par neesošu var apmierināt tikai tad, ja persona, kura atzinusi bērnu par savu, to izdarījusi maldības, viltus vai spaidu rezultātā un nevar būt bērna bioloģiskais tēvs. Ja paternitātes atzīšana notikusi, vīrietim apzinoties, ka viņš nav bērna bioloģiskais tēvs, nevēloties savstarpējo tiesisko attiecību nodibināšanai sarežģītāko

---

⁸⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2008. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2009, 28.-31.lpp.

un ilgstošāko adopcijas apstiprināšanas procesu, prasība par paternitātes atzīšanas apstrīdēšanu ir noraidāma.⁸⁶

Šādu rīcību par pretlikumīgu atzinis arī Augstākās tiesas Senāts lietā Nr.SKC-107/2009. Senāts spriedumā norādīja, ka jautājums par vecāku un bērnu attiecību nodibināšanu gadījumā, ja bērns nav cēlies no konkrētās personas, risināms adopcijas nevis brīvprātīgas paternitātes atzīšanas kārtībā. Brīvprātīga paternitātes atzīšana ārpus dzimušam bērnam, personai zinot, ka tas nav viņa bērns, vērtējama kā likumā noteiktās adopcijas kārtības apiešana, jo minētais apstāklis liedz iespēju pārliecināties par atbildētāja (..) piemērotību vecāka pienākumu pildīšanai, sakarā ar ko var tikt nodarīts kaitējums bērna interesēm.⁸⁷

Apstrīdēt paternitātes atzīšanu var persona, kas paternitāti atzinusi, vai bērna māte divu gadu laikā, skaitot no dienas, kad viņi uzzināja par apstākļiem, kas izslēdz paternitāti.

Diskutabls ir jautājums par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanas termiņiem, kas ir noteikti gan Civillikuma, gan Civilprocesa likuma normās. Šajā sakarā minams 2009.gada 3.jūnija Satversmes tiesas spriedums lietā Nr.2008-43-0106, kur tika skatīta Civillikuma 156.panta otrās daļas vārdu „divu gadu laikā, skaitot no dienas, kad viņi uzzinājuši par apstākļiem, kas izslēdz paternitāti” atbilstība Latvijas Republikas Satversmes 92. un 96.pantam un 1975.gada 15. oktobra Eiropas Konvencijas par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā, 4.pantam”. Ar minēto spriedumu tika atzīts, ka „apstrīdētā norma nav pretrunā ar Konvencijas 4.pantu un Satversmes 92.pantu. Satversmes tiesai nav pamata uzskatīt, ka likumdevējs, pieņemot apstrīdēto normu, būtu izveidojis tādu tiesisko regulējumu, kas nesamērīgi ierobežotu tās personas tiesības uz taisnīgu tiesu, kura brīvprātīgi ir atzinusi paternitāti, bet vēlāk vēlas šo paternitāti apstrīdēt. Kā arī Satversmes tiesai nav pamata uzskatīt, ka apstrīdētā norma, nosakot brīvprātīgi atzītas paternitātes apstrīdēšanas termiņu, nesamērīgi ierobežo paternitāti atzinušās personas tiesības uz privāto dzīvi.”⁸⁸

Eiropas Padomes skaidrojošajā ziņojumā par paternitātes apstrīdēšanu norādīts, ka nacionālie likumi personu tiesībām apstrīdēt paternitāti var paredzēt termiņa ierobežojumus. Valsts varot noteikt, ka uz atsevišķām personām termiņa ierobežojums attiecas, savukārt uz citām personām, piemēram, bērniem, neattiecas. Valsts varot noteikt arī dažādām personām atšķirīgus laika atskaites punktus, proti, brīžus, no kuriem skaitāms paternitātes apstrīdēšanas termiņš. Šo nosacījumu mērķis esot nodrošināt bērnam stabilu tiesisko situāciju, un tādēļ šie

⁸⁶ Prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcija. Civilprocesa likuma komentāri, trešais papildinātais izdevums. Rīga, 2006, 366.lpp.

⁸⁷ Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 83.-84.lpp.

⁸⁸ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 3.jūnija spriedums lietā Nr.2008-49-0106. Pieejams: http://www.satv.tiesas.gov.lv/upload/2008-43-0106_paternitaate_CL_156.htm [aplūkots 2014.gada 20.decembrī]

termini nedrīkstot būt pārāk gari. Proti, šo termiņu mērķis esot nodrošināt, lai bērna tiesiskā situācija nebūtu atkarīga no personām, kurām ir tiesības apstrīdēt paternitāti, un šo personu iespējām "mainīt domas" attiecībā uz paternitātes apstrīdēšanu.

Arī pēc Tieslietu ministrijas ieskata, divu gadu termiņš ir saudzējošākais paternitātes atzīšanas apstrīdēšanas termiņš. Konvencijas dalībvalstu tiesību aktos neesot vispārēji piemērojama standarta attiecībā uz paternitātes nodibināšanu. Turklāt atšķiroties arī brīdis, no kura sāk skaitīt paternitātes apstrīdēšanas termiņu.

Ģimenes tiesību speciāliste, tiesību zinātņu doktore I.Lībiņa-Egnere, kura padziļināti pētījusi tiesisko regulējumu un problēmas paternitātes jomā, norāda, ka apstrīdētajā normā noteiktais divus gadus ilga brīvprātīgi atzītas paternitātes apstrīdēšanas termiņš, kura tecējums sākas no dienas, kad persona uzzinājusi par apstākļiem, kas izslēdz paternitāti, samērīgi līdzsvarojot bērna tiesības un tās personas tiesības, kura apstrīd iepriekš atzīto paternitāti. Iepriekš atzītas paternitātes noturīgums attiecībā uz bērna interešu nozīmību esot īpaši svarīgs.

Pēc paternitātes apstrīdēšanas termiņa beigām prioritāras ir bērna intereses, nevis par viņa tēvu uzskatītās personas ieinteresētība atzīto paternitāti apstrīdēt. Brīvprātīgi atzītās paternitātes apstrīdēšanas termiņa mērķis ir nodrošināt to, lai bērna tiesiskā situācija nebūtu atkarīga no personām, kurām ir tiesības apstrīdēt paternitāti, un šo personu iespējām "mainīt savas domas" attiecībā uz paternitātes apstrīdēšanu.⁸⁹

Jāatzīmē gan, ka citās Eiropas Savienības valstīs šis apstrīdēšanas termiņš ir vēl mazāks kā Latvijā spēkā esošajā tiesiskajā regulējumā. Kā arī valstu prakse ir atšķirīga un vispārējās starptautiskās tiesības nenosaka konkrētus termiņus, kas būtu jāievēro brīvprātīgas paternitātes atzīšanas apstrīdēšanas gadījumos.

Brīvprātīgi atzītu paternitāti var apstrīdēt arī persona, kas sevi uzskata par bērna bioloģisko tēvu, izņemot gadījumu, kad bērns ieņemts noziedzīga nodarījuma pret tikumību un dzimumneaizskaramību rezultātā, paternitātes atzīšanu var apstrīdēt divu gadu laikā no bērna piedzimšanas dienas.

Pirms likuma grozījumiem, kur likumā nebija paredzētas bērna bioloģiskā tēva tiesības apstrīdēt paternitātes ierakstu, Augstākās tiesas Senāts, izskatot lietu Nr.SKC-107/2009 R.L. prasībā pret K.K.-C. un M.C. par paternitātes apstrīdēšanu un paternitātes noteikšanu, 2009.gada 13.maija spriedumā atzina arī bioloģiskā tēva tiesības apstrīdēt paternitātes ierakstu. Senāts norādīja, ka neskatoties uz to, ka Civillikuma 156.pants neparedz bērna bioloģiskajam tēvam tiesības apstrīdēt paternitātes ierakstu, apelācijas instances tiesa

---

⁸⁹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 3.jūnija spriedums lietā Nr.2008-49-0106. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2008-43-0106_paternitaate_CL_156.htm [aplūkots 2014.gada 20.decembrī]

pareizi piemērojusi Eiropas Konvencijas par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā, 4.pantu, kurš nosaka, ka labprātīga paternitātes noteikšana nav pārsūdzama un apstrīdama, ja iekšējie likumi neparedz šādas procedūras, izņemot gadījumus, kad persona, kas vēlas atzīt vai ir atzinusi bērnu, nav viņa bioloģiskais tēvs.⁹⁰

Šeit arī minams 2011.gada 16.novembra Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta spriedums lietā Nr.SKC-347/2011. Senāts izskatīja lietu sakarā ar atbildētāja kasācijas sūdzību par [...] apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2010.gada 21.aprīļa spriedumu bioloģiskā tēva prasības lietā pret bērna māti un bērna juridisko tēvu par paternitātes atzīšanas apstrīdēšanu, paternitātes noteikšanu, dzimšanas akta ieraksta grozīšanu.

Lietā bērna bioloģiskais tēvs cēla prasību [...] rajona tiesā pret bērna māti, lūdzot atzīt prasītāju par 1993. gada [...] dzimušās meitas tēvu un papildināt bērna dzimšanas akta ierakstu Nr. [...] ar ziņām par tēvu.

[...] rajona tiesa ar 2009. gada 2. novembra spriedumu un [...] apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija, izskatījusi lietu apelācijas kārtībā, ar 2010. gada 21. aprīļa spriedumu prasību apmierināja.

Lietā nebija strīda, par to, ka bērns apzinās, ka prasītājs ir viņas bioloģiskais tēvs. (...) Atzīstot par spēkā neesošu brīvprātīgi atzīto paternitāti, faktiski notiktu vēl pirms pāris gadiem pastāvējušā stāvokļa atjaunošana, un, pēc būtības pareizi izskaidrojot izveidojušos situāciju, dzimšanas akta reģistrā izdarītas izmaiņas ierakstā par tēvu neradītu traumējošu ietekmi uz bērnu.

Kasācijas sūdzībā juridiskais tēvs lūdza [...] apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2010. gada 21. aprīļa spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā, jo atbildētāji, iesniedzot kopīgu pieteikumu par paternitātes atzīšanu, ir rīkojušies atbilstoši Civillikuma 1.pantam un pēc vislabākajiem nodomiem bērna interesēs un tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 149. pantu, kuram atbilstoši paternitātes pieņemumu bērna mātes vīrs var apstrīdēt divu gadu laikā no dienas, kad viņš uzzinājis, ka bērns nav cēlies no viņa. Prasītājs nekad nav bijis bērna mātes vīrs, tādēļ viņam nav tiesību apstrīdēt paternitāti, turklāt viņš ir nokavējis divu gadu termiņu, lai celtu tiesā šādu prasību.

[...] bāriņtiesas pārstāve, sniedzot paskaidrojumus, norādīja, ka kasācijas sūdzība ir pamatota un apmierināma. Savukārt prokurore, sniedzot atzinumu, norādīja, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība kā nepamatota noraidāma.

---

⁹⁰ Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 82.-83.lpp.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atceļams. Senāts piekrita kasācijas sūdzībā norādītajiem apsvērumiem par to, ka apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi, vai konkrētajā gadījumā nav iestājies noilgums prasības par paternitātes noteikšanu celšanai. Tiesa spriedumā pamatoti norādījusi, ka atbilstoši Konvencijas 4.panta noteikumiem bērna bioloģiskais tēvs ir tiesīgs apstrīdēt citas personas brīvprātīgi atzītu paternitāti. Tajā pašā laikā tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka, lai apstrīdētu brīvprātīgi atzītu paternitāti, prasītājam jāpierāda savas tiesības, kuru aizsardzības sakarā ir pamats apstrīdēt paternitāti.

Lai arī kasācijas sūdzībā norādītais Civillikuma 149.pants, kas regulē paternitātes pieņemuma apstrīdēšanas kārtību, nav piemērojams konkrētajām tiesiskajām attiecībām, tiesai bija jāņem vērā Civillikuma 6.panta noteikumi, kas paredz, ka saistību tiesību vispārējie noteikumi attiecīgi piemērojami arī ģimenes, mantojuma un lietu tiesību attiecībām.

Senāta ieskatā, bioloģiskā tēva tiesības uz paternitātes noteikšanu nav uzskatāmas par tādām, kas izņemtas no noilguma ietekmes. Tā kā bērna interesēm atbilst tāds stāvoklis, kad viņam ir zināmi abi vecāki, tēva tiesības noteikt paternitāti tiesas kārtībā nevar pastāvēt mūža garumā, jo situācija bērna dzīvē var mainīties un paternitātes noteikšana zināmos apstākļos var neatbilst bērna interesēm.

Prasības pieteikumā prasītājs norādījis, ka laikā no 1990.gada līdz 1995.gadam dzīvojis neregistrētā laulībā ar bērna māti un šajā kopdzīvē 1993.gada [...] dzimusi meita. Tas norāda, ka jau no bērna piedzimšanas brīža prasītājam bija zināms, ka viņš ir bērna bioloģiskais tēvs. Tajā pašā laikā prasību par paternitātes noteikšanu prasītājs ir cēlis tiesā tikai 2006.gada 29.decembrī, tas ir, vairāk kā pēc trīspadsmit gadiem, skaitot no brīža, kad viņam bija zināms, ka ir bērna tēvs.

Senāts atzina, ka apelācijas instances tiesas spriedumu nevar atzīt par pamatotu, tādēļ tas ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai.⁹¹

Apstāklis, ka bērna bioloģiskajam tēvam ir atzīstamas tiesības apstrīdēt citas personas brīvprātīgi atzītu paternitāti, nebūt nenozīmē, ka šāda prasība ir automātiski apmierināma, jo atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai katrā atsevišķā gadījumā primāri ir jāvērtē bērna intereses, kas var prevalēt pār bioloģiskā tēva tiesībām.⁹²

---

⁹¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2011.gada 16.novembra spriedums liets Nr. SKC-347/2011. Pieejams:http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietudepartaments/hronologiska-seciba_1/2011-hronologiska-seciba/ [aplūkots 2015.gada 12.februārī]

⁹² Laviņš A. Biolomiskv t3va tiesobas apstrod3t citas personas brovprbtogi atzotu paternitbti. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/251202-biologiska-teva-tiesibas-apstridet-citas-personas-brivpratigi-atzitu-paternitati/> [aplūkots 2015.gada 10.janvārī]

Šādu atziņu izteicis Augstākās tiesas Senāta Civillietu departaments savā 2012.gada spriedumā, lietā sakarā ar P.R kasācijas sūdzību par [...] apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas [...]gada [...] spriedumu P.R prasības lietā pret A.A. un A.B. par brīvprātīgi atzītās paternitātes apstrīdēšanu un paternitātes noteikšanu.

Jāņem vērā, ka tobrīd vēl Civillikuma 156.pantā nebija iestrādāta norma, kas paredzētu bērna bioloģiskajam tēvam apstrīdēt citas personas brīvprātīgi atzītu paternitāti. Neatreferējot lietas faktiskos apstākļus svarīgi minēt Senāta argumentāciju šajā lietā un būtiskākos secinājumus.

Veicot tiesību normu interpretāciju, tiesām ir jāievēro valsts pamatlikumā un Cilvēktiesību konvencijā ietvertās vērtības. To iespējams nodrošināt ar tiesību normu interpretāciju saskaņā ar valsts pamatlikumu un cilvēktiesībām, proti, ja tiesību normu ir iespējams tulkot vairākos veidos, no kuriem viens ir tāds, kura rezultāts nonāk pretrunā ar pamatlikumu un cilvēktiesībām, bet otrs ir saskanīgs, tad jāpiemēro pēdējais.

Senāta ieskatā, tulkojot Eiropas Konvencijas par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā, 4.pantu kopsakarā ar Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantu, ir pamats atzīt, ka bērna tiesību un interešu nodrošināšanas nolūkā bioloģiskajam tēvam ir tiesības apstrīdēt citas personas brīvprātīgi atzītu paternitāti.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk arī – Tiesa) spriedumos lietās *Schneider v. Germany* (pieteikums Nr.17080/07) un *Anayo v. Germany* (pieteikums Nr. 20578/07) ir atzinusi, ka Cilvēktiesību konvencijas 8.pants nodrošina bioloģiskā tēva tiesības uz ģimenes dzīvi aizsardzību, ja pastāv apstākļi, kas pamato ciešu personisko attiecību pastāvēšanu starp tēvu un bērnu. Šādu attiecību pastāvēšanu var apliecināt gan kopdzīves esamība, gan arī citādas de facto ģimenes saites, kas konstatējamas, novērtējot bērna bioloģisko vecāku starpā pastāvošās attiecības, kā arī tēva interesi un pieķeršanos bērnam gan pirms, gan pēc dzimšanas. Taču apstākļi, ka vēl nebija paspējušas izveidoties attiecības starp bērnu un bioloģisko tēvu, nevar tikt vērsts pret pēdējo. Tā lietā *Anayo v. Germany* secināts, ka tiesām vispirmām kārtām jāņem vērā tēva izrādītā interese un pieķeršanās bērnam.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā *Schneider v. Germany* atzinusi, ka gadījumos, kad bioloģiskajam tēvam nekad nav bijis kontakta ar bērnu tā iemesla dēļ, ka bērna juridiskie vecāki saskaņā ar likumā noteiktajām tiesībām to bija lieguši, bioloģisko tēvu nevar vainot ģimenes saišu nenodibināšanā. Minētajā lietā, kurā Vācijas tiesa liedza pieteicējam sazināšanās tiesības ar bērnu un informācijas iegūšanu par viņu, Tiesa atzina, ka pieteicējam bija liegts izmantot viņa tiesības uz privāto dzīvi. Proti, pat tad, ja starp bioloģisko tēvu un bērnu nebija nodibinājusies ģimenes dzīve (nepastāvēja ciešas personiskas attiecības), pieteicējam ir tiesības zināt savu bioloģisko bērnu un ar viņu saistīto informāciju, jo tā satur

būtisku daļu no prasītāja identitātes apziņas, kas veido viņa privātās dzīves saturu Cilvēktiesību konvencijas 8.panta izpratnē.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa abās norādītajās lietās ir konstatējusi, ka, liedzot pieteicējam saskarsmes tiesības, kā arī tiesības saņemt informāciju par bērnu, ir aizskartas Cilvēktiesību konvencijas 8.pantā pieteicējam paredzētās tiesības uz ģimenes, kā arī privāto dzīvi. Tiesa ir vērtējusi, vai minēto tiesību aizskārums katrā no minētajiem gadījumiem ir attaisnojams. Šajā sakarā Tiesa ir uzsvērusi, ka bērna intereses jebkurā līdzīgā lietā ņemamas vērā vispirmām kārtām un tās stāv pāri vecāku tiesībām.

Tā kā Vācijas tiesas nevērtēja to, vai bioloģiskā tēva saskarsmes tiesību un tiesību saņemt informāciju par bērnu īstenošana atbilst bērna interesēm, bet pieteicēju prasības par saskarsmes tiesībām un informācijas iegūšanu par bērnu noraidīja tikai tāpēc, ka nacionālie normatīvie tiesību akti neparedz tādas tiesības bioloģiskajam tēvam gadījumā, kad bērnam ir atzīta paternitāte, Tiesa secinājusi, ka abos gadījumos pieteicēja cilvēktiesību aizskārums nav attaisnojams.

Norādītie apsvērumi liecina, ka katrā konkrētā gadījumā nacionālajām tiesām ir jānoskaidro, vai iejaukšanās bioloģiskā tēva tiesībās ir uzskatāma par „nepieciešamu demokrātiskā sabiedrībā” – vai tiesību ierobežojuma iemesli ir attaisnojami un atbilst Cilvēktiesību konvencijas 8.panta 2.punktā minētajiem mērķiem.

Noskaidrojot Civillikuma 156.panta tvērumu, ir jāņem vērā Civillikuma 155.panta pirmā daļa, kas paredz paternitātes atzīšanas kārtību (paternitātes atzīšana notiek, bērna tēvam un mātei personiski iesniedzot kopīgu iesniegumu dzimtsarakstu nodaļai vai pie notāra publiski apliecinātu iesniegumu). Norādītās normas saturs liecina, ka likumdevējs paternitātes atzīšanas tiesības ir paredzējis bērna tēvam. Tajā pašā laikā jāņem vērā, ka, iesniedzot paternitātes atzīšanas iesniegumu, radniecība nav jāpierāda, tāpēc var veidoties situācijas, ka paternitāti atzīst persona, kura sevi uzskata par bērna miesīgo tēvu, taču realitātē bērna tēvs ir cita persona. Tieši šādiem gadījumiem ir paredzēts Civillikuma 156.pants, kas paredz, ka paternitātes atzīšanu tiesa var atzīt par spēkā neesošu tikai tad, ja persona, kas bērnu atzinusi par savu, nevar būt viņa miesīgais tēvs un bērnu atzinusi par savu maldības, viltus vai spaidu rezultātā.

Izskatāmajā lietā juridiskais tēvs brīvprātīgi atzinis paternitāti, zinot, ka nav bērna miesīgais tēvs. Šādu paternitātes atzīšanu likums neaizliedz, taču ir jāņem vērā, ka to nebūs iespējams atzīt par spēkā neesošu saskaņā ar Civillikuma 156.pantu, proti, gadījumā, kad persona ir atzinusi paternitāti, apzinoties, ka nav bērna tēvs, nebūs iespējams konstatēt pazīmi – persona bērnu atzinusi par savu maldības, viltus vai spaidu rezultātā. Taisni tāpēc Senātam

ir pamats atzīt, ka Civillikuma 156.pants nav piemērojams tādiem gadījumiem, kad persona atzinusi paternitāti, apzinoties, ka nav bērna miesīgais tēvs.

Paredzot tiesības apstrīdēt citas personas brīvprātīgi atzītu paternitāti, tiek nodrošināta iespēja ne vien bērna bioloģiskajam tēvam aizsargāt savas tiesības uz ģimenes un privāto dzīvi, bet arī nodrošināt bērna interešu ievērošanu, kas ir valsts pienākums atbilstoši Satversmes 110.panta, ANO Konvencijas par bērna tiesībām 3.panta, kā arī Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta noteikumiem. Jāņem vērā, ka bērna intereses var būt daudzveidīgas. Tajā pašā laikā atbilstoši ANO Konvencijas par bērna tiesībām 7.panta noteikumiem bērnam kopš piedzimšanas brīža ir tiesības, ciktāl tas iespējams, zināt savus vecākus un būt viņu aizgādībā.

Konkrētajā gadījumā Senāts konstatēja, ka, lai arī apelācijas instances tiesa pretēji Konvencijas 4.pantam nav atzinusi bioloģiskajam tēvam tiesības apstrīdēt juridiskā tēva brīvprātīgi atzīto paternitāti, tā tomēr prasību ir izskatījusi pēc būtības, jo ir veikusi bērna interešu izvērtējumu.

Piekrītot bāriņtiesas pārstāves paskaidrojumiem, ka bērns dzīvo ģimenē, drošā, stabilā vidē un apstākļu izmaiņas neatbildīs bērna interesēm, tiesa secināja, ka juridiskā tēva brīvprātīgi atzītā paternitāte nav atzīstama par spēkā neesošu. No apelācijas instances tiesas sprieduma satura izrietēja, ka tiesa ir vērtējusi bērna intereses kā Cilvēktiesību konvencijas 8. pantā paredzēto bioloģiskā tēva tiesību aizskāruma attaisnojošu apstākli. Līdz ar to spriedums attiecībā uz bērna interešu izvērtējumu un to prioritāro nozīmi tika atzīts par atbilstošu gan Satversmes 110.pantam, gan Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai līdzīgās lietās. Neraugoties uz to, ka spriedums pēc satura bija pretrunīgs (atzīstot, ka prasītājam nav tiesības apstrīdēt paternitāti, tiesvedība būtu izbeidzama un citi apstākļi vairs nebūtu vērtējami), Senāts, ņemot vērā nesamērīgi ilgo tiesvedības laiku, atzina par iespējamu spriedumu atstāt negrozītu.⁹³

Runājot par nesamērīgi ilgo tiesvedības gaitu nevar neminēt lietu Veiss pret Latviju, kur Eiropas Cilvēktiesību tiesā tika iesniegta sūdzība par Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pantam (tiesības uz taisnīgu tiesu) neatbilstošu tiesvedības ilgumu civillietā par atzītas paternitātes apstrīdēšanu (tiesvedība no 2007.gada februāra līdz 2013.gada jūnijam; šobrīd tiesvedība ir atjaunota sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem), kā arī par atteikumu atzīt bioloģisko paternitāti, kas, iesniedzēja ieskatā, pārkāpa viņa Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantā garantētās tiesības uz privātās

---

⁹³ Laviņš A. Bioloģiskā tēva tiesības apstrīdēt citas personas brīvprātīgi atzītu paternitāti. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/251202-biologiska-teva-tiesibas-apstridet-citas-personas-brivpratigi-atzitu-paternitati/> [aplūkots 2015.gada 10.janvārī]

un ģimenes dzīves neaizskaramību. Tiesa secināja, ka sūdzība par 8.panta iespējamo pārkāpumu nav pieņemama izskatīšanai pēc būtības, jo Latvijā ir atjaunota tiesvedība par atzītas paternitātes apstrīdēšanu un paternitātes noteikšanu, proti, nav izsmelti visi nacionālie tiesību aizsardzības mehānismi.

Izskatot sūdzību pēc būtības, ar 2014.gada 28.janvāra spriedumu Eiropas Cilvēktiesību tiesa vienbalsīgi atzina, ka ir pieļauts 6.panta pārkāpums saistībā ar tiesvedības ilgumu (vērtētais tiesvedības ilgums bija 5 gadi, 3 mēneši un 8 dienas), jo lietās par civiltiesiska statusa noteikšanu no valsts iestādēm tiek prasīta īpaša rūpība, un šajā lietā Eiropas Cilvēktiesību tiesa nekonstatēja, ka procesa kavēšanās būtu notikusi iesniedzēja vainas dēļ. Tiesa arī norādīja, ka iesniedzējs bija vērsis apelācijas un kasācijas instanču uzmanību uz to, ka process ir ieildzis. Tiesa piešķīra iesniedzējam atlīdzību par morālo kaitējumu EUR 1 000 apmērā, kā arī atlīdzību par tiesvedības izdevumiem EUR 2 000 apmērā.⁹⁴

Lietas par paternitātes noteikšanu vai apstrīdēšanu būtu jāskata paātrinātā kārtībā, jo tās saistītas ar noteiktību par bērna identitāti, tomēr praksē dažādu arī no tiesas neatkarīgu iemeslu dēļ, piemēram, izvairīšanās no DNS ekspertīzes veikšanas, noved pie tā, ka lietas izskatīšanas ilgums ir nesamērīgi garš.

Arī bērns pats paternitātes atzīšanu var apstrīdēt pēc pilngadības sasniegšanas divu gadu laikā, skaitot no dienas, kad viņš uzzināja par apstākļiem, kas izslēdz paternitāti.

Šī norma, manuprāt, vairāk atbilst bērna interesēm nekā norma, kas regulē bērna iespējas apstrīdēt paternitātes pieņēmumu, jo šajā gadījumā termiņš paternitātes atzīšanas apstrīdēšanai ir divi gadi no uzzināšanas brīža nevis divi gadi no pilngadības sasniegšanas brīža, kā tas ir, ja bērns vēlas apstrīdēt paternitātes pieņēmumu.

Tiesība apstrīdēt paternitātes atzīšanu ir personiska. Tā nepāriet uz mirušā mantiniekiem, bet viņa celto prasību mantinieki var turpināt. Nevar apstrīdēt paternitāti, kas noteikta ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu.

Varētu uzskatīt, ka runāt par maldību, viltu vai spaidiem ir vairāk iederīgi saistību tiesībās nevis ģimenes tiesībās, jo tas vairāk saistāms ar civiltiesiskiem darījumiem. Tomēr jāatzīst, ka paternitātes atzīšana vai tās apstrīdēšana arī saistāma ar mantiska rakstura jautājumiem.

Ja pieņemam, ka brīvprātīga paternitātes atzīšana ir ģimenes tiesību darījums, ar kuru tiek noteikts radniecības statuss starp bērnu un viņa tēvu, kā arī tēva radiniekiem, tad kā darījums tas ir pakļauts vispārējiem darījuma noteikumiem un atbilstoši Civillikuma

---

⁹⁴ Pbrskats par Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumiem lietās pret Latviju 2014. gadā. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/266388-parskats-par-eiropas-cilvektiesibu-tiesas-nolemumiem-lietas-pret-latviju-2014gada/> [aplūkots 2015.gada 4.aprīlī]

1440.pantam, lai tiesisks darījums būtu spēkā, nepietiek ar to vien, ka tā dalībnieki izteic savu gribu, bet ir vēl vajadzīgs, lai šī griba būtu radusies brīvi - bez maldības, viltus vai spaidiem.

Civiltiesiskie darījumi ir dalībnieku gribas attiecības. To veidošanas, grozīšanas un izbeigšanas pamatā ir jābūt patiesai un brīvi izteiktai gribai, kas, protams, nedrīkst pēc satura būt pretrunā ar likumu. Gribas defektu dēļ, ko izsaukusi maldība, viltus vai spaidi, darījumi var būt apstrīdami vai spēkā neesoši.⁹⁵

Ja bērna māte (atbildētāja) pierādīs, ka prasītājs bērna paternitāti atzinis, zinādamas, ka nav bērna bioloģiskais tēvs un viņa ne ar viltu, ne spaidiem, ne maldiem viņu nav ietekmējusi bērna paternitāti atzīt, prasītājam nav izredžu uz labvēlīgu tiesas spriedumu. Atkarībā no katra pāra kopdzīves niansēm, atbildētājas juristam būs iespējams pierādīt, ka vīrietis, atzīstot bērna paternitāti, izdarījis apzinātu izvēli, apzinoties visas no tā izrietošās sekas, tiesības un pienākumus, līdz ar to paternitātes atzīšana nekādi nesaistās ar Civillikuma 156.pantā minētajiem apstākļiem, ka prasītājs būtu bērnu atzinis par savu maldības, viltus vai spaidu rezultātā.⁹⁶

Ja tomēr sieviete apzināti maldinājusi vai viltus rezultātā panākusi paternitātes atzīšanu, apkrāptajam vīrietim būs visas tiesības celt prasību tiesā par morālā un, iespējams, arī materiālā kaitējuma piedziņu.

---

⁹⁵ Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 45.lpp.

⁹⁶ Cīrule S. Paternitāte - bērna izcelšanās noteikšana. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/243563-paternitate-berna-izcelsanas-noteiksana/> [aplūkots 2014.gada 21.novembrī]

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Faktiski pastāv trīs paternitātes veidi: juridiskā, bioloģiskā un sociālā paternitāte.
2. Līdz paternitātes noteikšanas brīdim bērnam ir liegtas dažādas tiesības vai to pilnvērtīga izmantošana, piemēram, nosakot bērna pilsonību, mantiskās tiesības u.c., tāpēc nenoteiktības periodam attiecībā uz bērna paternitāti jābūt pēc iespējas īsākam.
3. Tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras pār citu iesaistīto personu tiesībām un interesēm.
4. Paternitātes prezumpcija ne vienmēr atbilst faktiskajai situācijai, jo reģistrēta laulība vēl nenozīmē faktisku pāra kopdzīvi un to, ka bērns ir cēlies no mātes vīra. Tomēr, ņemot vērā bērna intereses, paternitātes prezumpcija ļauj juridiski identificēt bērna tēvu.
5. Problēma pastāv apstākļi, ka paternitātes pieņēmumu izdara neatkarīgi no tā vai bērna māte un bērna mātes vīrs to vēlas vai ne. Var rasties situācija, kad uzturlīdzekļi bērnam tiek prasīti no vīrieša, kuram faktiski ar bērna izcelšanos nav nekāda sakara. Taču bērna bioloģiskajam tēvam netiek paredzēts šāds pienākums, jo viņam nav likumīgas saiknes ar bērnu.
6. Bērnam būs liegtas tiesības saņemt mantojumu no sava bioloģiskā tēva, ja juridiski kā tēvs reģistrā būs ierakstīts bērna mātes vīrs. Lai nodrošinātu iespēju saņemt mantojumu no sava bioloģiskā tēva, ir jānosaka paternitāte, proti, jāapstrīd bērna izcelšanās no mātes vīra un jāceļ tiesā prasība par paternitātes fakta konstatēšanu.
7. Līdz ar likuma grozījumiem, ir kļuvis iespējams apiet paternitātes pieņēmumu, proti, bērna māte, bērna mātes vīrs vai bērna mātes bijušais vīrs un bērna bioloģiskais tēvs personiski iesniedz kopīgu trīspusēju iesniegumu dzimtsarakstu nodaļā, nodrošinot to, ka dzimšanas reģistrā tiks ierakstīts patiesais bērna bioloģiskais tēvs. Pozitīvi, ka, ieviešot šādu iespēju, tiek atvieglots tiesu darbs – samazinās prasību pieteikumu skaits.
8. Pašreiz likums nosaka, ka, ja ieraksts dzimšanas reģistrā par bērna tēvu jau vienreiz ir izdarīts, tad to var anulēt tikai tiesas ceļā un Dzimtsarakstu nodaļa šādos gadījumos nav tiesīga izvērtēt un izlemt par ierakstu anulēšanu vai izmaiņām.
9. Likumdošanā varētu paredzēt mehānismu, ka trīspusējo iesniegumu būtu iespējams iesniegt arī pēc paternitātes prezumpcijas, neceļot prasību tiesā par paternitātes apstrīdēšanu un noteikšanu. Ietaupītos gan personu laiks, gan finanses, kā arī tiktu atslogots tiesu darbs. Bet šāda iespēja būtu izmantojama tikai vienu reizi, lai izslēgtu gadījumus, kad dažādu apstākļu dēļ vairākkārt tiek mainīts ieraksts par bērna tēvu.

10. Paternitātes atzīšanai nepieciešama bērna piekrišana, ja viņš ir sasniedzis divpadsmit gadu vecumu. Likumdevējs ir uzskatījis, ka šajā vecumā bērns jau apzinās, vai vīrieti, kurš vēlas brīvprātīgi atzīt paternitāti, viņš uzskata par savu tēvu un vēlas, lai par tādu viņš tiktu atzīts. Diskutabls ir jautājums, cik šādās situācijās spriest un izvērtēt spējīgs ir divpadsmit gadus vecs bērns. Tomēr atbilstoši starptautiskajām normām un principiem, jautājumā, kas vistiešākajā mērā skar bērnu un viņa ģimenes dzīvi, jāņem vērā paša bērna viedokli. Ja bērns piekrišanu nedod, paternitātes brīvprātīga atzīšana nav iespējama, neskatoties uz to, ka tēvs un māte grib noteikt viņam paternitāti.
11. Paternitātes noteikšana tiesas ceļā, kā liecina prakse, var ilgt vairākus mēnešus. Kaut arī bērna tēvs vēlas brīvprātīgi atzīt paternitāti, četrus mēnešus vai pat ilgāk bērnam dzimšanas reģistrā ir norādīta tikai māte. Šāds termiņš var mazināt tēva vēlmi labprātīgi atzīt paternitāti.
12. Situācijā, kad vīrietis atzīst paternitāti bērnam, apzinoties, ka viņš nav bērna bioloģiskais tēvs, viņam būtu jāapzinās iespējamie riski nākotnē, jo brīvprātīgi atzītu paternitāti nevar ne atsaukt, ne no tās atteikties, izņemot apstrīdēt tiesā likumā noteiktajā termiņā.
13. Lai gan nekādiem pierādījumiem nav iepriekš noteikta spēka, kas saistītu tiesu, tomēr mūsdienās tieši DNS ekspertīzes eksperta atzinumam ir izšķirošā loma paternitātes noteikšanā sakarā ar šādas ekspertīzes rezultātu precizitāti un zinātnisko pamatotību. Lai izslēgtu šaubas par bērna bioloģisko tēvu, būtu nepieciešams noteikt DNS ekspertīzi visās ar paternitātes noteikšanu vai apstrīdēšanu saistītās lietās. Tomēr, ņemot vērā, ka šobrīd ekspertīzes izmaksas Latvijā ir lielas, ieviest likumā šādu normu būtu problemātiski, jo valsts nevar uzņemties šādu izdevumu segšanu un privātpersonām ne vienmēr to atļauj finansiālais stāvoklis.
14. Atšķirībā no bērna mātes vīra, kurš paternitātes pieņemumu var apstrīdēt divu gadu laikā no dienas, kad viņš uzzināja, ka bērns nav cēlies no viņa, bērns apstrīdēt paternitāti var tikai divu gadu laikā no pilngadības iestāšanās nevis no fakta uzzināšanas brīža. Problēma var rasties apstākļi, ka fakta uzzināšana var notikt arī vairākus gadus pēc pilngadības sasniegšanas. Turklāt šis tiesiskais termiņš nav atjaunojams vai maināms. Šī norma ierobežo bērna tiesības noskaidrot savu faktisko (bioloģisko) izcelšanos. Savukārt paternitātes atzīšanu bērns var apstrīdēt divu gadu laikā, skaitot no dienas, kad viņš uzzināja par apstākļiem, kas izslēdz paternitāti. Nav saprotams, kāpēc likumdošanā pastāv šāds atšķirīgs tiesiskais regulējums.
15. Pozitīvi, ka personai, kas sevi uzskata par bērna bioloģisko tēvu, izņemot gadījumu, kad bērns ieņemts noziedzīga nodarījuma pret tikumību un dzimumneaizskaramību rezultātā, ir tiesības apstrīdēt paternitātes pieņemumu vai brīvprātīgi atzītu paternitāti divu gadu laikā no bērna piedzimšanas. Šāda iespēja ļauj bioloģiskajam tēvam īstenot savas tēva tiesības.
16. Dažādu valstu tiesību aktos nav vispārēji piemērojama standarta attiecībā uz paternitātes apstrīdēšanas termiņiem. Turklāt atšķiras arī brīdis, no kura sāk skaitīt paternitātes

apstrīdēšanas termiņu. Latvijas likumdevējs ir uzskatījis, ka divu gadu termiņš ir saudzējošākais paternitātes apstrīdēšanas termiņš.

17. Pieņemot normu Bāriņtiesu likumā, kas liedz Bāriņtiesai bērna interesēs celt prasību tiesā par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu, likumdevēja mērķis bija novērst nevienveidīgu tiesu praksi, izskatot tiesās paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanas lietas, jo daļa tiesu pieņēma izskatīšanai bāriņtiesu prasības pieteikumus bērna interesēs par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu, bet daļa tiesu šādus prasības pieteikumus nepieņēma. Secināms, ka grozījumu mērķis nebija bērna interešu aizsardzība, bet gan tas, lai tiesām būtu vienota nostāja attiecībā uz Bāriņtiesas tiesībām šajās lietās.
18. Tā kā bērna tiesības un intereses ir prioritāras, autors uzskata, ka nepamatoti tika pieņemta norma Bāriņtiesu likumā, kas liedz Bāriņtiesai bērna interesēs celt prasību tiesā par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu, jo ne vienmēr paternitātes pieņēmums ir bērna interesēs. Piemēram, kad tika nokavēts apstrīdēšanas termiņš, bāriņtiesa bija vienīgā instance, kas, izvērtējot apstākļus, bērna interesēs varēja tiesā iesniegt prasības pieteikumu.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Literatūra

1. Autoru kolektīvs. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Birznieka SIA „Kamene”, 2002, 265 lpp.
2. Autoru kolektīvs. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: NORDIC, 1998, 302 lpp.
3. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 688 lpp.
4. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 546 lpp.
5. Autoru kolektīvs prof. J.Vēbera vispārīgā redakcijā. Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa komentāri. Rīga: AVOTS, 1985, 439 lpp.
6. Hodgina. R., Nūvels P. Konvencijas par bērna tiesībām ieviešanas praksē rokasgrāmata. Ženēva: Apvienoto Nāciju Bērnu fonds, 2002, 652 lpp.
7. Joksts O. Terminu skaidrojošā vārdnīca Civiltiesībās (ģimenes un mantojuma tiesības). Rīga: SIA “Drukātava”, 2012, 132 lpp.
8. Prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcija. Civilprocesa likuma komentāri, trešais papildinātais izdevums. Rīga, 2006, 976 lpp.
9. Vēbers J. LR Civillikuma komentāri: Ģimenes tiesības. Mans Īpašums, 2000, 174 lpp.
10. Dewar J., Parker S. Family. Law. Processes, Practices and Pressures. Proceedings of the Tenth World Conference of the International Society of Family Law. Hart Publishing, Offord and Portland, Oregon, 2003, p.596
11. Herring J. Family Law second edition. Essex: Pearson Education Limited, 2004, p.707
12. Hrušakova M., Westphalova L. Family Law in Czech Republic. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2011, p.220
13. Kalus S., Habdas M. Family and Succession Law in Poland. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2012, p.252
14. Pedersen H.V.G., Lund-Andersen I. Family Law in Denmark. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2011, p.190

Atsevišķi raksti grāmatu ietvaros vai internetā

15. Cīrule S. Paternitāte - bērna izcelšanās noteikšana.
Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/243563-paternitate-berna-izcelsanas-noteiksana/> [aplūkots 2014.gada 21.novembrī]
16. GenEra piedāvātās DNS analīzes 2014. gadā. Pieejams: <http://www.genera.lv/cenas/> [aplūkots 2015.gada 6.martā]
17. Juridiskais pētījums par vīrieša un sievietes neregistrētu partnerattiecību tiesisko regulējumu Eiropā un Latvijā. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/nozares-politika/petijumi> [aplūkots 2014.gada 21.novembrī]
18. Latviešu valodas vārdnīca. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/sv/> [aplūkots 2015.gada 5.martā]
19. Laviņš A. Bioloģiskā tēva tiesības apstrīdēt citas personas brīvprātīgi atzītu paternitāti.
Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/251202-biologiska-teva-tiesibas-apstridet-citas-personas-brivpratigi-atzitu-paternitati/> [aplūkots 2015.gada 10.janvārī]
20. Par priekšlikumiem likumprojektam “Grozījumi Civillikumā” (Nr.411/Lp11) pirms otrā lasījuma 2013.gada 28.februārī. Pieejams:
[http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/ccc7998ef25f31b0c2257b21002dd0f/\\$FILE/2_596-11_13.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/ccc7998ef25f31b0c2257b21002dd0f/$FILE/2_596-11_13.pdf) [aplūkots 2015.gada 20.martā]
21. Pārskats par Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumiem lietās pret Latviju 2014. gadā.
Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/266388-parskats-par-eiropas-cilvektiesibu-tiesas-nolemumiem-lietas-pret-latviju-2014gada/> [aplūkots 2015.gada 4.aprīlī]
22. Pērn 53% pirmo bērnu dzimuši ārpus laulības. Pieejams:
<http://www.csb.gov.lv/notikumi/pern-53-pirmo-bernu-dzimusi-arpus-laulibas-40972.html> [aplūkots 2015.gada 5.janvārī]
23. Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai.
Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/nozares-politika/petijumi> [aplūkots 2014.gada 23.novembrī]
24. Platace L. Bērna dzimšanas fakta reģistrācija. Pieejams:
<http://www.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/259084-berna-dzimsanas-fakta-registracija/> [aplūkots 2014.gada 22.novembrī]

Normatīvie akti

25. Bāriņtiesu likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=139369> [aplūkots 2014.gada 20.decembrī]
26. Bērnu tiesību aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2014.gada 2.novembrī]
27. Bērnu tiesību konvencija. Pieejams: <http://likumi.lv//ta/id/270592> [aplūkots 2014.gada 21.novembrī]
28. Civillikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=90223> [aplūkots 2014.gada 2.novembrī]
29. Civilprocesa likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50500> [aplūkots 2014.gada 22.novembrī]
30. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=253442> [aplūkots 2014.gada 22.novembrī]
31. Par Eiropas Konvenciju par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=75359> [aplūkots: 2014.gada 21.novembrī]
32. Par Eiropas Padomes Konvenciju par bērnu tiesību piemērošanu. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=7164> [aplūkots 2015.gada 5.janvārī]
33. Seksuālās un reproduktīvās veselības likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=58982> [aplūkots 2015.gada 3.februārī]

Juridiskās prakses materiāli

34. Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums civillietās 2003.-2004. gads. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2004, 805 lpp.
35. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2004. Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 2005, 840 lpp.
36. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2005. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006, 607 lpp.
37. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2006. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2007, 744 lpp.
38. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2008. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2009, 855 lpp.

39. Administratīvā rajona tiesas Rēzeknes tiesu nama 2014.gada 19.februāra spriedums lietā Nr. A420459413. Pieejams: <http://www.l2d.lv/v.php?i=88742> [aplūkots 2015.gada 3.martā]
40. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2011.gada 16.novembra spriedums lietā Nr. SKC-347/2011. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietudepartaments/hronologiska-seciba_1/2011-hronologiska-seciba/ [aplūkots 2015.gada 12.februārī]
41. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013.gada [...] spriedums Lietā Nr. [...] Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department1/2013/skc-2013.doc> [aplūkots 2015.gada 5.martā]
42. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2013.gada 11.novembra spriedums lietā Nr.C04311511. Nav publicēts
43. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2004.gada 11.oktobra spriedums lietā Nr.2004-02-0106. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=94831> [aplūkots 2015.gada 2.februārī]
44. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 3.jūnija spriedums lietā Nr.2008-49-0106. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2008-43-0106_paternitaate_CL_156.htm [aplūkots 2014.gada 20.decembrī]

PIELIKUMI

1.pielikums
Trīspusējs paternitātes atzīšanas iesniegums

15.pielikums
Ministru kabineta
2013.gada 3.septembra noteikumiem Nr.761

(dzimtsarakstu nodaļa, kurā iesniedz iesniegumu)

Trīspusējs paternitātes atzīšanas iesniegums

Saskaņā ar [Civillikuma 155.panta](#) astoto daļu lūdzam ierakstīt mūsu bērna dzimšanas reģistra ierakstā ziņas par tēvu.

Bērns dzimis 20__ .gada

_____.

(dzimšanas vieta)

Lūdzam bērnam piešķirt šādu
vārdu un uzvārdu

Par sevi sniedzam šādas ziņas:

		Tēvs	Māte
1.	Vārds		
2.	Uzvārds		
3.	Dzimtais uzvārds		
4.	Personas kods		
5.	Dzimšanas laiks		
6.	Tautība (var nenorādīt)		
7.	Dzīvesvietas adrese		
8.	Valstiskā piederība		
9.	Personu apliecinoša dokumenta veids, numurs, izdevējstāde, izdošanas datums		
10.	Vecāku paraksti		

20__ .gada _____.

Lūdzu par bērna tēvu dzimšanas reģistrā ierakstīt bērna bioloģisko tēvu. Apliecinu, ka minētais bērns nav mans bioloģiskais bērns.

Bērna mātes vīrs vai bērna mātes bijušais vīrs

_____
_____
(vārds, uzvārds un personas kods)

_____
_____
(personu apliecinoša dokumenta veids, numurs, izdevējietāde un izdošanas datums)

20___.gada___._____

_____
_____
(paraksts)

Parakstu īstumu iesniegumā apliecinu:

Dzimtsarakstu nodaļas
vadītājs

_____
_____
(paraksts un tā atšifrējums)

20___.gada___._____

Reģistrācijas Nr. _____

2013.gadā iesniegtie trīspusējie paternitātes atzīšanas iesniegumi

Rīgas Dzimtsarakstu nodaļās - 36	Kārsavas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Daugavpils pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā - 6	Mārupes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Jelgavas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā - 5	Olaines novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2
Jēkabpils pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā - 2	Preiļu novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Jūrmalas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā - 3	Pāvilostas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Liepājas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā - 4	Rojas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Rēzeknes pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Rucavas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Valmieras pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā - 2	Rēzeknes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Aizkraukles novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Rūjienas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2
Alūksnes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2	Salacgrīvas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Bauskas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Salaspils novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Burtnieku novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2	Saldus novada Dzimtsarakstu nodaļā - 3
Cīblas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Sīguldas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Cēsu novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2	Smiltenes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Daugavpils novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Stopiņu novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2
Dobeles novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Talsu novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2
Gulbenes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Tukuma novada Dzimtsarakstu nodaļā - 3
Inčukalna novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Vaiņodes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Krāslavas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Viļakas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Kuldīgas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2	

2014.gadā iesniegtie trīspusējie paternitātes atzīšanas iesniegumi

Rīgas Dzimtsarakstu nodaļās - 65	Kandavas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Daugavpils pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā - 10	Krimuldas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Jelgavas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā - 12	Kuldīgas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Jēkabpils pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā - 6	Limbažu novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Jūrmalas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā - 4	Lubānas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Liepājas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā - 4	Līvānu novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Rēzeknes pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā - 4	Madonas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 4
Valmieras pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā - 2	Ogres novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2
Ventspils pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā - 3	Olaines novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2
Aizkraukles novada Dzimtsarakstu nodaļā - 3	Ozolnieku novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Alojas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2	Pāvilostas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2
Alsungas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Preiļu novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Alūksnes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Priekules novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2
Amatas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2	Priekuļu novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Babītes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Rēzeknes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 4
Balvu novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2	Rūjienas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Bauskas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 3	Salaspils novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2
Beverīnas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 3	Saldus novada Dzimtsarakstu nodaļā - 10
Brocēnu novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Sīguldas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 4
Burtnieku novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Smiltenes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Cesvaines novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Tukuma novada Dzimtsarakstu nodaļā - 3
Cēsu novada Dzimtsarakstu nodaļā - 3	Vaiņodes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Dagdas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2	Valkas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 3
Daugavpils novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2	Viesītes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Dobeles novada Dzimtsarakstu nodaļā - 4	Zilupes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Engures novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2	Ādažu novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2
Garkalnes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	Ķeguma novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Gulbenes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2	Ķekavas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2
Iecavas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 2	Jelgavas novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1
Ilūkstes novada Dzimtsarakstu nodaļā - 1	

Maģistra darbs „Paternitātes noteikšana un apstrīdēšana” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Salvis Lazdiņš

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Dr.iur. Inese Lībiņa - Egnere _____ .____.2015.

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Civiltiesisko zinātņu katedrā
____.____.2015.

Dekāna pilnvarotā persona: _____

Darbs aizstāvēts maģistratūras gala pārbaudījuma komisijas sēdē

____.____.2015. prot. Nr. _____

Komisijas sekretārs/-e: _____